

CODEX
JURIS BOHEMICI.

TOMI SECUNDI PARS ALTERA,

CONTINENS

JUS TERRAE ATQUE JUS CURIAE REGIAE SAECULI XIV^{MI},

QUAM

IMPENSIS REGIAE SOCIETATIS SCIENTIARUM BOHEMICAЕ

EDIDIT

HERMENEGILDUS JIREČEK.

PRAGAE.

TYPIS GRÉGERIANIS.

1870.

PRAEFATIO.



Volumen hoc est pars secunda tomi secundi Codicis nostri, complectens monumenta Juris terrae et Juris curiae regiae saeculi quartidecimi (1306—1420); quae monumenta singillatim proposita haec sunt:

1. Carminum antiquorum fragmenta duo.
2. Decreta Brecislai I. ducis.
3. Statuta ducis Ottonis.
4. Decretum comitiorum regni Boemiae.
5. De tabulis terrae in Boemia et Moravia antiquitus institutis disputatio. Pag. 2.
6. Sententiae a judicio terrae Boemiae latae. 17.
7. Kniha starého pána z Rožmberka. — (Liber domini a Rosenberg). 68.
8. Fragmentum praxeos judiciariae 98.
9. Majestas Carolina (Statuta zemská) 100.
Appendix documentorum constitutiones „Maj. Car.“ illustrantium 188.
10. Řád práva zemského. — Ordo judicii terrae 198.
11. Officium circa tabulas terrae 256.
12. Inventiones baronum 284.
13. Decreta duo Caroli regis 285.
14. Formae literarum apud tabulas confici solitarum 285.
15. Formae querelarum 312.
16. Formulae juramentorum 331.
17. Formae literarum judicialium 334.
18. Constitutio officialium terrae 352.
19. Pána Ondřeje z Dubé. Výklad na právo zemské české. (Domini Andreae a Dubá Explanatio juris terrae Boemiae) 356.

} Pag. 1.

20. Sententiae a iudicio terrae Boemiae latae. Series altera. 387.
21. Juris terrae Moraviae reliquiae. 398.
22. Jus curiae regiae. 403. Additamentum 414.

In hisce monumentis conquirendis qui consilio operaque nos iuvarunt, sunt celeberrimi viri: Dr. A. Gindely qui tabulario terrae Boemiae administrando praest, Romualdus de Hube senator Warsowiensis, B. Wagner praefectus tabularii Treboniensis, Dr. A. Tille gymnasii Treboniensis rector, W. Schulz scriptor c. r. bibliothecae Universitatis Pragensis, V. Brandl tabularii terrae Moraviae atque Dr. F. Emler tabularii civitatis Pragensis praefecti.

Commodandis literis librisque manu scriptis concessaque describendi potestate nos adjuvarunt custodes administrandae c. r. bibliothecae Universitatis Pragensis praepositi et illustrissimi principes J. Adolphus a Schwarzenberg et Georgius a Lobkovic.

In proemiis tum primi tomi tum hujus voluminis latine perscribendis magna ex parte officio studioque promptissimo operam nobis navavit Wenceslaus Wojáček, gymnasii Reginae-gradecensis professor.

Quibus omnibus viris honestissimis de opere nostro optime meritis gratias ut debemus, persolvimus.

Impensas in hocce volumen edendum fecit inclyta R. Societas scientiarum boemica, quo nomine et ipsi et celeberrimo praesidi ejus Dr. Francisco Palackio singularem in modum nos obstrictos esse profitemur.

Reliquum est, ut etiam typographiae Dr. Edwardi Grégerii gratias et laudes agamus, cujus cura effectum est, ut ab ornatu et specie nihil admodum huicce volumini deesse videatur.

Scribam **Vindobonae**, Calendis Januariis 1870.

H. Jireček.

9.

Majestas Carolina.

Singulare juris boemici monumentum codex est imperatoris et regis Caroli IV, qui Majestas Carolina appellatur. Notum erat Carolo IV, quid a superioribus regibus Premyslao II et Wenceslao II tentatum esset, quum corpus legum scriptum quibus omnes regni incolae tenerentur, confici promulgarique vellent; quin etiam illius codicis qui Wenceslao regnante fuerat confectus, leges aliquot ad manus ipsi fuerunt. Unde ignorare non potuit, utriusque regis conatum, quod comitia et barones refragarentur, ad irritum cecidisse. At parum prospero illorum successu minime deterritus denuo rem eandem aggressus corpus juris quod auctoris sui nomen tenet, perfecit.

In Prooemio rex multis verbis exponit, quo consilio ejusmodi corpus juris instituerit; induxisse in animum non solum „constitutiones et leges novas condere,“ sed etiam antiquiores leges vel scriptas vel usu et consuetudine confirmatas renovare, atque in unum codicem colligere (quin etiam antiquas leges plurimas, quas partim in scriptis, licet incomposite et confuse redactis, partim vero sola consuetudine et utentium moribus approbatas, per praedecessores nostros, reges Boemiae factas, invenimus vel concessas, in unum codicem, Majestatis Nostrae felici nomine nuncupandum, redigere).

Ejus codicis capita et praescriptiones in omnibus causarum et quaestionum generibus valere debebant ita, ut juris constituendi libertas quae usque ad illa tempora obtinuerat, subinde tolleretur (per quas i. e. leges cunctis iudicibus aut officialibus nostris, majoribus et minoribus, recte iudicandi, secundum quod scriptum invenerint, materia praebeatur, et variandi iudicia in causis eisdem vel similibus — quod saepe factum in offensam divinae justitiae et subditorum nostrorum lacrimabile detrimentum audivimus — facultas quaelibet adimatur).

Majestas Carolina, qua universum jus terrae quum privatum et iudiciale tum publicum complectendum erat, a constitutionibus religionis (I—V) exorsa ad leges publici describendas transit; ibi agitur de successione regni hereditaria, de terris quae in ditione regni sunt, de partibus terrae Boemiae, de comitiis, de summis terrae magistratibus, de officialibus regiis, de iudiciis, de tabulis terrae (VI—XXIX); postremo leges iudiciorum in causis criminalibus exercendorum et leges juris privati civilis adiunguntur.

Codicis perscriptio post annum quadragesimum quam rex Wenceslaus II. mortuus est (1305), ergo a. 1346 facta est, quo anno Carolus post mortem Joannis patris sui († 26. Aug. 1346) regnum Boemiae adeptus est. Verisimillimum est, Carolum jam tunc dum Moraviae marchio erat, antequam in patris locum successit, juris sic constituendi curam gessisse; nam quum rex esset factus, omnia codicis capita jam erant singillatim perscripta (1346);

neque tamen in fraudem inducamur, quod arx Karlsteinensis quae a. 1348 condita et a. 1358 exaedificata est, ibi commemoratur; etenim hujus arcis nomen posteriori, anno circiter 1355 codici insertum est.

Atque hic mirum videri potest, quod in Majestate Carolina Moravia plane silentio praeteritur. Carolus qui et ipse diutius Moraviae praefuerat (1333—1346), ut futurae ejus conditioni et cum Boemia consociationi provideret, singulare quiddam animo proposuerat, quod etiam brevi post reapse exsecutus est. Voluit quippe, ut Moravia feudum coronae regni Boemiae esset utque in familia regia Luxemburgensi, qui duorum plurimumve regis filiorum natu minor ideoque natu maximo aetate proximus esset, Moraviam teneret atque in ea filiorum suorum natu maximum successorem haberet. Hoc constituit literis, quas VII. Idus Aprilis a. 1348 nec non iis quas Kal. Jan. a. 1349 dedit. Ex quo intelligitur quid causae fuerit, cur in Majestate Carolina nulla Moraviae mentio facta sit.

Sed Majestas Carolina eundem quem Premyslai et Wenceslai codices exitum habuit: Comitibus Boemiae rogationem de illa asciscenda non acceperunt, sed tanto consensu antiquaverunt, ut rex non solum consilium ejus preferendae deposuerit, sed etiam ne unquam in Boemiae valeret, justis literis hac de causa perscriptis sanxerit.

Barones autem illi rogationi obstiterunt, primum, quod jus scriptum libertati suae juris pro arbitratu constituendi adversabatur, dein, quod codex antiqua regni privilegia immutabat et regis potestatem magno baronum incommodo augebat, tandem quod Moravia quasi cum Boemiae regno consociata non esset, praetermitteretur.

Litterae argumento memorabiles, quibus Carolus codicem suum rescidit atque irritum essejussit, datae sunt II. Nonas Oct. a. 1355 atque hisce verbis sunt scriptae:

In nomine sanctae et individuae trinitatis. Amen.

Carolus IV. divina favente clementia Romanorum imperator semper Augustus et Boemiae rex:

Notum facimus tenore praesentium universis, quod licet jam dudum de consilio, voluntate, scientia et consensu nostrorum et regni nostri Boemiae principum et baronum jura quaedam adinvenienda duxerimus et etiam statuenda eademque quorundam principum et baronum praedictorum accedente consilio ac expresso consensu in scriptis redacta et in uno volumine fuerint sigillata, prout hoc in notoriam et publicam prodiit notionem;

quia tamen praefatum volumen, quod videlicet, sicut praefertur, fuerat inde confectum, una cum sigillis eidem appensis, fortuito casu fuit igne consumptum in nihilumque redactum;

et quia nihilominus tam nos quam praefati principes et barones jam dicta jura servare non promisimus nec aliqua super his praestitimus juramenta, et adhuc in nostro et principum ac baronum eorundem libero pendebat arbitrio, si jura ipsa promissionibus et juramentis in talibus opportunis confirmare, approbare et vallare vellemus, quod usque hodie non est factum a nobis vel principibus ac baronibus ante dictis;

dictaque jura a tempore quo illa condidimus usque modo num-

quam publicata, intimata, seu nunciata fuerunt, nec in terris, civitatibus seu foris publice proclamata;

ideoque decernimus et auctoritate regia ex certa scientia declaramus:

Nos et omnes principes ac barones nostros et regni ac coronae Boemiae antedictos, nostrosque insuper et ipsorum heredes et successores perpetuo ad dictorum jurium observantiam non esse ligatos quomodolibet vel astrictos, seu potius solutos esse ac liberos ab eisdem, nec non ab omnibus sententiis, punctis et articulis, quae et qui in dictis erant juribus comprehensi;

quodque tam nos quam ipsos seu nostros et ipsorum heredes et successores, sicut praemittitur, in honore, statu, personis vel bonis quaecunque poenae in ipsis juribus seu dicto volumine olim ut praemittitur, promulgatae contingere vel notare non possint, aut debeant, ullo unquam tempore quovis modo, ullumve nobis vel ipsis nostris et eorum heredibus et successoribus in honore, statu, personis aut bonis praejudicium generare quomodolibet vel afferre.

Nos enim principibus, baronibus saepedictis, eorumque heredibus et successoribus promittimus pro nobis et heredibus ac successoribus nostris, Boemiae regibus, bona fide et auctoritate regia statuimus et hac praesenti constitutione perpetuo duratura sancimus:

ut nos et praedicti principes et barones nostri ac regni et coronae Boemiae subditi et fideles, nostrique et ipsorum heredes ac successores perpetuo antiquis et consuetis juribus omni impedimento cessante frui pacifice et perpetuis gaudere temporibus debeamus.

(Signum serenissimi principis et domini, Domini Caroli Quarti Romanorum imperatoris invictissimi et gloriosissimi, Boemiae regis.)

Testes huius rei sunt: Illustris Rudolfus senior Saxoniae dux, sacri imperii archimarscalcus, venerabilis Prezlaus Wratislaviensis, aulae nostrae cancellarius; Joannes Argentinensis, Theodoricus Mindensis, Fridericus Ratisbonensis et Henricus Lubecensis episcopi; ac illustris Rudolfus junior Saxoniae dux, et spectabilis Henricus de Schwartzburg, Joannes Magdeburgensis; Ulricus de Helfenstein et Albertus de Anhalt comites et alii quam plures.

Praesentium sub Nostrae Imperialis Majestatis sigillo testimonio literarum, datum Pragae Anno Domini 1355. Indictione octava, 2. Nonas Octobris, regnorum nostrorum anno decimo, Imperii vero primo.

Iisdem verbis scriptae sunt literae Joannis marchionis Moraviae, qui erat Caroli frater atque, ut tunc videbatur, haud dubius regni successor.

Causam autem, cur legum suarum codicem in irritum vindicasset, Carolus hanc praetexuit, quod ipse codex, antequam a rege et baronibus esset acceptus ratusque esse jussus, casu quodam consumptus incendio esset. Haec autem causa omnino dicis gratia erat conficta; nam et latina exempla Majestatis Carolinae et in sermonem boemicum translata saeculo XV. scripta

plura ad nos pervenerunt, quae quum verborum contextu inter se concinant, ex uno fonte manasse videntur, ita ut credi nequeat, unum quod tum exstaret, exemplum totum periisse.

Exempla latine scripta haec nota sunt: Primum illud, quod erat Universitatis Pragensis, nunc vero nusquam apparet. Ad hoc exemplar Palacký opinatur Ješinium a. 1617 suam Majestatis Carolinae editionem instituisse.

Exemplum bibliothecae Universitatis Pragensis, quod legitur in codice manuscripto signato I. G. 18.

Exemplum Treboniense, quod continetur codice sign. B. 3, qui anno 1486 scriptus est.

Majestatem Carolinam typis describendam edendamque primus curavit Paulus Ješín a. 1617, eamque his verbis inscripsit: Majestas Carolina sive Constitutiones. Caroli IV. Rom. Imp., quibus ille regnum Bohemiae formandum ornandumque censuit. Nunc primum in lucem prolata studio Pauli Geschinii. Hanoviae 1617 (fol. VIII et 44).

Altera, accuratissima editio Palackii est, quae legitur in „Archivi“ libro III. sub num. D. VII.

Majestas Carolina nimis diligenter, singulis etiam verbis expressis in boemicum conversa, in tabulario Treboniensi servatur. Praeterea aliquot exempla translationis boemicae, attamen non integra, exstant.

Interpretationis boemicae Treboniensis exemplar Palacký in lucem edidit in libro Archivi III., contextu verborum latino ad contextum boemicum in lateribus paginarum adjuncto.

Statuta zemská. — Řád koruny české.

(Statuta regni Boemiae.)

Factio baronum Georgio regi adversa in comitiis a. 1465 habitis libellum querulum plurium capitum ad ordines detulit, ubi inter alia legitur:

V Statutich Zemských takto stojí: „Také ustanovujem panskú radú, aby všeka zbožie, dědiny, svobodné manské nebo městské, spravdivlivě odumřené, na krále českého měly připadnúti; a ty on má dáti a rozdávatí, komuž se jemu líbí. (Arch. IV. p. 104.)

Si, quaenam haec statuta fuerint, quaeris, ipsam Majestatem Carolinam in arctum collectam fuisse scito; nam eadem haec libelli queruli verba reperiuntur in libris manuscriptis, qui et ipsi appellantur „Statuta,“ atque idem verborum contextus est Majestatis Carolinae in epitomen boemicam coactae.

Ipsa Statutorum inscriptio testatur esse Majestatem Carolinam quodammodo contractiorem; ibidem enim dicitur, haec esse Caroli imperatoris jura, quae interpres omissis compluribus sermonis latini ornamentis boemice explicaverit. Verba ejus prima sunt:

Boha Všemohúcieho ku pomoci vyzývaje, Řád i Ustavenie, jinak Statuta království českého, mnohé okrasy latinské opustě, tuto chci český vyložiti, jakož jest je šťastné paměti Karel císař popsati kázal s volí panskú, když byl všel v českú zemi, v ty časy divně valků roztrženú (!), a tak tuž zemi českú v řád navrátil.

Atque haec sunt illa Statuta, quae se aliquando separatim publicatum esse Palacký in tertio Archivi volumine pollicitus est.

Libri manu scripti, quibus Statuta continentur, omnes sunt saeculi XV., et quidem:

1. Qui olim fuit Ambrasius, nunc vero servatur in caes. aulica bibliotheca Vindobonensi, quem jam B. Balbinus abhinc annis fere ducentis vidit.

2. Qui olim fuit Crumloviensis, nunc quidem est caes. reg. bibliothecae universitatis Pragensis sub sign. 17. C. 22, anno 1469 conscriptus.

3. Lobkovicianus, Pragae in bibliotheca principum a Lobkovic servatus etc.

Pro lege Majestas Carolina, ut jam supra diximus, valuit nunquam, quin etiam aperte rescissa est atque abolita, quum tota tum singula ejus capita. Nihilominus tanta erat ejus auctoritas, ut etiam subsequentibus seculis et ipsa comitia et regni incolae respectum habere et provocare ad ipsius auctoritatem solerent. Cujus quidem rei unum exemplum ex iis quae a. 1465 gesta sunt, supra attulimus. Alterum adjungemus, ex rebus a. 1466 gestis assumptum; tum enim qui in comitiis ad jura et privilegia terrae exquirenda delecti erant, de regno defendendo haec protulerunt: O vojuách: Co se nalezá v Právích (a) Statutích cisaře Karlových, že obyvatelé království českého pomezí na svojoj náklad do tří neděl brániti maji, a prodlilo-liby se to dále, tehdy sobě a koňuom potřebu z království bráti mohú — a ačkoli ta Práva odvolána jsú týmž cisařem a Janem markrabí moravským léta MCCCLV, však to tak v právích zemských muož býti vyjednáno a okázáno, neb táž Statuta na stará práva zemská ukazuji (Arch. V. p. 363).

Unde sequitur, Majestatem Carolinam ejusque epitomen boemicam quae Statuta Terrae vocantur, *quatenus antiquum jus complecterentur, pro juris fontibus fuisse habitas*, etsi nec verbis nec contextu pro legibus valebant.

Atque ut tandem, num quae capita antiquioris codicis regnante Wenceslao II. confecti in Majestatem Carolinam sint recepta numque illa capita a legibus Caroli discerni possint, aliquo modo constituatur: unam cognitionis notam esse censemus Juris regalis montanorum (vid. Cod. juris boh. I. 102), ab Italo Gozzio de Urbe Vetere conscripti, cum Majestate Carolina collati verborum et sententiarum vel convenientiam vel discrepantiam. Quae enim Majestatis Carolinae partes eisdem sententiis, eodem orationis genere quo „Jus regale montanorum“ contextae sunt, eas dicere licet a codice Wenceslaico nunc ignoto profectas in illam immigravisse (Ejusmodi partes asterisco notavimus atque Juris regalis montanorum locos qui illis responderent adjunximus).

Latinum Majestatis Carolinae contextum ad exemplum manuscriptum bibliothecae universitatis Pragensis I. G. 18, Statuta ad exemplum manu scriptum ejusdem bibliothecae 17. C. 22, cum Lobkoviciano collatum, exhibemus.

Prooemium.

1. Totius universitatis actor et rector, summus opifex, unus Deus, creaturarum omnium nobilissimam hominem ad imaginem propriam effigiemque formavit, et paulo minus ab angelis minuit, praeponens eum ceteris creaturis. Quem cum simplicem produxisset et rectum: ipse libero voluntatis abusus arbitrio, quod dignitatis praerogativa potestas divina concesserat, quaestionibus infinitis se reddidit involutum.

2. Inde successiva posteritas, paterni vitii maculata contagio, velut a stipite suo virgultum non discrepans, inter se rancores suscitavit et odia. Rerum dominia, quae

jure naturae debebant alias consueverant esse communia, partitis animis fecere distincta. Inde proprium sibi quisque quaerens, avaritiae coecitate confusus, alius furta, alius publice rapinas committere, demum bella, seditiones et cetera humanae miseriae mala, pullulare frequentius incoeperunt.

3. Unde ipsa rerum necessitate cogente, nec minus divinae provisionis instinctu, principes gentium sunt creati; per quos scelestis criminandi licentia arceretur, et pacificis ac quietis tuta securitas praeberetur: qui leges et jura conderent. et ad regulam cuncta disponderent; ut personis consideratis et causis, inter homines futura litigia rationabiliter diffinirent.

4. Sicque Deo propitio regno nostro Boemiae nobis successione legitima devoluto. Serenitatis nostrae mentem sollicitam cura multiplex coepit arripere, (et propter) defectus varios, quos humani generis instabilis causat conditio, invalescentes jam nimium in regno ipso, sedule, circumspicte necessaria quaeque et opportuna remedia meditari; ne potestate regia nobis divinitus attributa videamur abuti, et reipublicae curam subditorumque quietem pacificam, quae nobis incumbunt, negligentiae otio resignare.

5. Cum igitur inter cetera, quae majoris fuerunt causa dispendii dicti regni, cognoverimus alienationes multimodas diversis titulis insignitas, terrarum atque castrorum plurimum, de mero regis demanio sistentium et ad justitiam regiam exercendam immediate pertinentium atque mensam; factas dudum personis singularibus pluribus, baronibus scilicet et ceteris nobilibus dicti regni, per quosdam praedecessores nostros Boemiae reges illustres, immediate sequentes serenissimum principem memoriae celebris reverendum dominum avum nostrum Wenceslaum, secundum Boemiae regem illustrem, fere annorum spatio quadraginta decurso; quarum alienationum causa potissima concurrente, et carissimi genitoris nostri recolendae memoriae D. Johannis Boemiae regis illustris absentia diutina, in diversis mundi partibus, specialiter Galliae, Italiae ac etiam Teutoniae tunc temporis militantis, regno ipso variis turbini-

bus et procellis jactato, multimode coepit primum justitiae potestas tremenda tepescere; inde latronum, furum et multiplicis generis maleficorum sepes nefariae pullulare, et successive in stipites et truncos validos crescere; ut paene regnicolis fidelibus nostris et advenis aliis, regnum adire volentibus, nulla aut rara securitas itinerum praeberetur; et quod dolendum est gravius, infra lares proprios, in quibus omnis cessare debebat immanitas, tutumque cunctis esse refugium, eorum vita pacifica et domestica per scelestos hujusmodi crudeliter turbaretur. Nec dextera regia poterat contra tam gravem pestem libere virgam bajulare justitiae, nec decenti subsidio tam miserandis personis talibus subvenire, dum regni castris praedictis a suo jam demanio abdicatis, quorum tam opportunitate locorum, propter ipsorum fortalitia atque situm, quam redituum et proventuum inde solito solvendorum, regalis auctoritas potenti brachio provisioneque solerti tantis dispendiis potuisset occurrere, et rigore, ut expedit, justitiam ministrare; consideratione etiam habita singulari, quod castellani atque custodes eorundem castrorum, qui nec in custodia, nec in alia cujusvis officii potestate auctoritate regia inibi praesidebant, sed privatarum personarum dicta castra vigore alienationum hujusmodi tenentium de mandato, nullum in ministranda justitia circa regiones illas praebebant Majestati regiae auxilium, consilium vel favorem.

6. Quibus, et plurimis necessitatibus aliis et defectibus, crecebat audacia criminandi et dabatur ubique materia excedendi; ipsique latrones et fures, prostratam atque confusam taliter cernentes justitiam, partim violenter, partim timore, partim conscientia vel errore, infirmitatis eorum contagio regiones singulas corrumpentes, multorum locorum atque terrarum receptacula et refugia quam plurima occupant. Et demum in tantam penuriam fragilitatemque, causantibus alienationibus supradictis, potestas et dignitas regis devenere, ut baronibus et nobiles dicti regni, armata manu publice discurrentibus, caedes, incendia et crimina plurima nefaria committentibus, nullam possent pe-

nitus justitiam exercere; imo quod gravissime, proh dolor! est ferendum, decore regio vilipenso, regalis cogeatur auctoritas barones ipsos et nobiles, quos clementer et provide pacificare quaerebat, assidue sequi, et quandoque pecuniarum quantitates plurimas, quas pro exiguae mensae suae sustentatione vix quaerere poterat, baronibus ipsis, ut pacem facerent, elargiri.

7. Quae singula regiae pietatis nostrae cura circumvolans animo vigilanti, noctes plurimas ducens insomnes, quotidianos sponte perpessa labores, ut rempublicam penitus delapsam sublevaret, et desideranti populo praeteriti moeroris aerumnis oppresso, securitatem et pacem quaereret: juvante deo, et devotorum nostrorum non deficiente auxilio, (quos ideo nos, licet invitos, tantas pecuniarum summas exhibere de proprio non valentes, pro communi omnium populorum dicti regni evidenti compendio et securitate et pace perpetuis acquirendis, non nostra utilitate propria, multipliciter in collectis et datis oportuit aggravare), discrete providit et confecit, quod terras et castra praefata ceteraque jura nostri demanii et ad justitiam regiam sive mensam de laudabili more primaevo immediate spectantia, jam in majori parte redemimus a detentoribus eorundem, (prius illis exhibitis et integre persolutis per municipalitatem regiam, non solum ex debito, sed ex gratia, saepius pecuniarum summis non modicis, pro quibus detentores ipsi illa eis obligata fore causis et rationibus diversis et plurimis asserebant), et ad ipsum nostrum regium demanium, justitiam atque mensam ea reduximus et aduivimus permansura; et ut deinceps idem nostri fideles et subditi eorumque futura posteritas in similibus sumtibus et collectis amplius non gravarentur.

8. Sed quia volentibus inire opus perfectum, non tantum sufficit praeterita reformare et praesentia bene disponere, nisi etiam perspicaci mentis intuitu curent futuris eventibus providere (quia omnino providentia dicitur, si, quae sunt futura, tractentur): providimus (non nostro ingenio confidentes, sed ad illius omnipotentis gloriam et

misericordiam infinitam nostrae mentis vertentes intuitum et preces sedulas porrigentes, qui res penitus desperatas concedere et feliciter consummare suae virtutis magnitudine potest), constitutiones et leges non solum novas condere, quas nobis promulgatas divinitus, novimus pro conservatione justitiae et pacis acquisitione perpetuae dicti regni fidelibus expedire; quin etiam antiquas plurimas, quas partim in scriptis, licet incomposite et confuse redactis, partim vero sola consuetudine et utentium moribus approbatas, per illustres principes praedecessores nostros recolendae memoriae reges plures Boemiae factas invenimus vel concessas, in unum codicem Majestatis nostrae felici nomine nuncupandum, per nos prius correctas atque suppletas, lucido ordine et stilo pensatis redigere, illasque secundum congruentem materiam debitis titulis assignare, quo legentibus propensior pateat intellectus; per quas etiam cunctis iudicibus aut officialibus nostris majoribus et minoribus recte iudicandi, secundum quod scriptum invenerint, materia praebetur, et variandi iudicia in causis eisdem vel similibus (quod saepe factum, in offensam divinae justitiae et subditorum nostrorum fidelium lacrimabile detrimentum audivimus), facultas quaelibet adimatur; et ut hactenus tam dire prostrata justitia, per nos deo medio relevata libere perseveret, et depressis rebellionibus et sceleribus quibuscunque, animose triumphet.

9. Has igitur constitutiones nostras, tam saluberimas vobis et utiles, fideles carissimi, lactanter accipite, et Deo gratias agite, qui per Nos, suos in hac parte ministros, dedit vobis vivere scripta lege, quos tam longis temporibus contigit incerto iudicio multorum opprimentium iugo feroci colla submittere, et litigiorum sententias saepe, non rationis tramite, sed iudicantis arbitrio reportare.

10. Et quoniam deo juvante haec cuncta peregrimus, operis nostri primitias eidem sincera devotione reddentes, ad laudem et gloriam unigeniti domini nostri Jesu Christi, gloriosissimae trinitatis et totius coelestis curiae, principium fieri a fide catholica jussimus reverenter.

(Boha všemohúcieho ku pomoci vzyváje, Řád i Ustavenie, jímak Statuta kralovstvie českého, mnohé okrasy latinské opustě, tuto chci česky vyložiti, jakož jest je šťastné paměti Karel cesař popsati kázal s volí panskú, když byl všel v českú zemi, v ty časy divně valků roztrženú, a tak tůž zemi českú v řád navrátil.)

(Constitutiones.)

I. De fide catholica.

§. 1. Sanctissimam trinitatem, substantiam univ.ersam trinamque personam, (quam in nomine Patris et Filii et Sancti Spiritus simpliciter credimus firmiterque tenemus, eundemque filium dominum Jesum Christum redemptorem nostrum Deum verum de Deo vero genitum ex patre hominemque factum ex Maria virgine natum tota mente totoque corde devotissime confitemur), universum populum regni nostri Boemiae. quem catholicum novimus et fidelem, secundum quod sacrosancta catholica et apostolica credit ecclesia, humiliter revereri volumus et fateri; fideles nostros subditos in Christiana religione nobis fratres reputantes et filios, pietate paterna salubriter exhortantes, ne forte exterarum regionum contagio, a regni dicti limitibus non distantium, ipsorum fidei puritas et sincera devotio pro tempore maculetur. §. 2. Reliqui vero dementes atque vesani catholicae fidei sacro dogmati repugnantes, praeter divinae ultionis aeterna supplicia, infames facti, Majestatis nostrae indignationem mortiferam se noverunt incurrisse.

(Versio boemica hujus articuli desideratur.)

II. De paganis et Sarracenis.

§. 1. Paganis aut Sarracenis domicilium facere laremve fovere in christianissimo regno nostro Boemiae interdiciinus penitus et vetamus. §. 2. Mandantes nemini nostrorum fidelium subditorum licere paganum aut Sarracenum aliquem receptare in suis domibus aut agris, nisi eis ut viatoribus, per regnum nostrum transeuntibus ad partes forte remotiores, aut etiam infra regnum pro mercaturis seu causis aliis accedentibus, hospites, caupones seu stabularii necessaria et quaeque convenientia ministrarent; quod fieri permittimus, dum tamen cuiquam in fraudem fidei catholicae non procedat.

O pohaniech a Saraceniech.

Ovšem ustavujem, aby žádný pohan ani Saracen obydlenie domu, ani podružie v českém kralovství mieti nemohl ani měl; než toliko aby jim dán byl nocleh a potřeba

jakožto lidem počestným a hostem skrze zemi do jiných zemí jedícím nebo jdícím, a to pod pokutú upravenú, jakož se o ní dole psáti bude (sic).

III. De haereticis.

Quod in religionem divinam committitur, in omnium fertur injuriam; quid enim potest ab omnibus gravius existimari, alias tolerari, quam divinae potentiae copiosam elementiam, in proprio filio humano generi attributam, miserorum latrantium dentibus percipil acerari? Hi sunt haeretici, qui oves dominicas a Petri custodia, cui pascendae a Jesu domino nostro bono pastore sunt creditae, segregare conantes, velut lupi rapaces intrinsecus, eousque máñsuetudinem ovium praetendunt, quomocunque possint ovile subintrare dominicum, quod demum desiderant suis lupinis morsibus demoliri. Hi sunt filii patris nequitiae et fraudis auctoris, ad decipiendas simplices animas destinati. Hi sunt serpentes, qui latenter videntur inserpere, et sub mellis dulcedine virus evomunt, ut dum vitae cibum se ministrare simulant, a cauda feriunt, et immiscent mortis poculum, velut quoddam durissimum aconitum. Hi dum sanctae et individuae Trinitatis essentiam denegant, sub uno contextu nequitiae tres simul offendunt: deum videlicet, proximos et se ipsos. Deum, cum dei fidem et filium unigenitum non agnoscunt; proximos, dum ipsis sub specie spiritualis alimoniae, haereticae pravitatis oblectamenta ministrant; crudeliter etiam saeviunt in se ipsos, dum post animarum dispendium corpora denique saevae mortis illecebris (quam per agnitionem verae fidei possent evadere), vitae prodigi, impudenter involvunt. Contra tales itaque deo et hominibus sic infestos, quorum quidam (sicut accepimus) ex exteris nationibus accedentes, regnum nostrum, Christiana religione clarissimum, haereticae pravitatis tenebris maculare conantur, continere non possumus, sicut nec debemus, aliquo modo motus nostros, quin debitae ultionis gladium in eos exeramus: §. 1. Praesenti promulgato divinitus sancientes edicto, ut crimen haereseos et damnatae sectae cujuslibet, prout sacrosanctae et apostolicae ecclesiae decretis habetur, velut crimen publicum possit ab omnibus intentari; imo crimen laesae Majestatis nostrae debet ab omnibus horribilius reputari, quod in divinae majestatis injuriam noscitur attentatum. §. 2. Nemine etiam deferente, diligenter investigari volumus hujusmodi sceleris patratore, et per officiales nostros sicut et alios malefactores inquiri, et inquisitione notatos, etiam si levis suspicionis argumento tangantur, a viris ecclesiasticis vel praelatis, ad quos spectat, examinari jubemus. §. 3. Per quos si evidenter inventi fuerint a fide catholica saltem in articulo fidei deviare, ac per ipsos pastorali more commoniti, tenebrosis diaboli relictis in-

sidiis, noluerint agnoscere deum lucis, sed in errore concepto mala constantia perseverent: praesentis nostrae sanctionis edicto damnatos mortem pati haereticos decernimus, quam affectant, ut vivi in conspectu populi comburantur, flammaram commissi iudicio, qui sacri flaminis lumen agnoscere et patris aeterni perennem gloriam quaerere, unigenitique filii passionem, redemptionem humani generis credere denegarunt.

O potupení kacieřův a jich pomstě.

Hospodine, tví vieru a chválu žádající rozmnožiti ustavujem: Aby kterýž-kolivěk kacieř které-kolivěk sekty byl řádem přemožen skrze biskupa a jiné preláty, a shledali ho býti kacieřského, aby byl s ohlášením lidu obecného ohněm spálen.

IV. De inquisitione haereticorum.

§. 1. Haereticos cujuscunque sectae, quos sicut non solum ad requisitionem praelati vel inquisitoris pravitatis haereticae, sed etiam ex eorum officio, ut jam decrevimus, inquiri et capi volumus, sic captos per officiales eosdem dictis praelatis aut inquisitoribus remitti, vel eorum certis nuntiis assignari praecipimus et jubemus.

O jímání kacieře a před inquisitora našimi popravciem vydání.

Přísně přikazujem popravciem našim, purkrabiem i městským, kolikrát-by koli potřebie bylo zjímati kacieřův, aby je tak snuziece před osobu biskupa a mistra kacieřského a jiné preláty, a jeho u vazby postavili.

V. De receptatoribus haereticorum et credentibus et complicibus eorum.

§. 1. Omnis sectae haereticos a quoquam juxta limites regni nostri Boemiae, in domibus aut agris, aut aliter quoquomodo, indifferenter receptari, prohibemus omnino. §. 2. Receptatores vero, si qui fuerint scienter, aut credentes, aut complices, aut alias quocunque modo consentientes eis, sive fautores, bonis eorum omnibus confiscatis, relegandos in regno praedicto in perpetuum esse censemus.

Ktožby kacieře přijemali, věřili neb kterou účastnost s kacieři měli.

Mocně ustavujem, ktožby kolivěk kacieře přijemal kteréž-koli sekty, nebo je trpěl, aneb s nimi obcoval, otporně nešetře

svrchu psaného ustavenie, aby všecha jeho sbožie do komdry krále Českého provinil bez otpušťenie a z královstvie Českého věčně vypořádien byl.

VI. De terris et urbibus ad regium demanium seu mensam spectantibus non alienandis.

Quanta pericula, quantaque dispendia et aerumnas alienatio dudum castrorum et aliorum jurium, ad regiam justitiam spectantium atque mensam, in regno nostro Boemice, tam circa regiam dignitatem, quam circa subditorum nostrorum fidelium quietem et pacem (generaverit), satis abunde superius diximus et ostendimus validis argumentis. Quae omnia deo freti in statu decenti jam feliciter posuimus. Sed quia persaepe recidivum consuevit esse gravius morbo primo; et ne, quod tantis laboribus pro communi omnium utilitate perfecimus, et non sine eorundem subditorum gravaminibus et impensis, possit faciliter deperire et pestem deteriorem ingerere, quinimo duret perpetuum, quod perpetuo noseitur profuturum: §. 1. Hac perenni et irrefragabili constitutione praesenti, praevia nostri natura deliberatione consilii, decernimus sancendum, quod singuli reges illustres, heredes successoresque nostri, ad quos successivis temporibus regnum nostrum Boemiae ex descendenti vel collateralis linea successionis legitimae devolvetur, vel ea deficiente (quod propitius deus avértat) electionis jure pervenerit, infra mensem continuum quemcunque a die successionis aut electionis hujusmodi numerandum, debeant, sanctorum evangeliorum libro posito coram eis, in publico testimonio, proclamatione scilicet vel praeconizatione publice praecedente, in loco ipso dumtaxat, quem ad hoc duxerint eligendum, ambabus manibus eisdem tactis evangeliiis sacrosanctis, praestare solemniter juramentum: §. 2. Quod nullo unquam tempore, per se vel alium, tacite vel expresse, publico vel occulte, terras aut castra seu jura demanii regii, justitiae sive mensae, quae particulariter et distincte huic saluberrimae constitutioni inseri et inscribi mandavimus, (ne possit ignorantia quaeque praetendi, aut dubietatis ullius involucrum exoriri), et alia eis quaevis dependentia vel annexa, in solidum vel in parte, communiter vel divisim, non donabunt, non vendent, non pignori obligabunt; §. 3. nec illa cuiquam, aut eorum forte regimen vel custodiam, committent vel commendabunt perpetuo vel ad tempus aliquod terminatum; non dividant vel separabunt, nec etiam permutabunt; §. 4. denique nulli hominum, etiam patri, vel filio, aut fratri, per modum provisionis forte, vel sustentationis vitae eorum, vel alio excogitato modo quocunque, tenenda vel possidenda concedent; §. 5. nec pro dotibus filiarum aut sororum, nec illustris reginae super eis vel eorum aliquo dotalitium assignabunt;

§. 6. Nec aliquo praemissorum modorum distrahere vel alienare volentibus seu tractantibus assensum directe vel indirecte, quacumque ratione vel causa praestabunt; §. 7. sed ea custodiri et regi facient per officiales proprios, ad id per eos specialiter deputatos, ad honorem et gloriam diadematis regalis, Boemiae rei publicae, iudicii atque justitiae tuitionem, fortitudinem atque favorem, et totius universitatis fidelium dicti regni securitatem atque pacem: poena perjurii dignitati regiae imminente. in qua deum potentissimum iudicem solum se habere cernat et ultorem, apud quem nec locus iniquitatis relinquatur, nec acceptio personarum habetur, nec munerum cupido versatur. §. 8. Si quis autem in tantam furoris audaciam currere reperiatur extiterit, ut contra hujus sacrae constitutionis tam votiva, tam accepta decreta quidquam petere et impetrare praesumpserit: ipso jure careat impetratis, et notae infamiae maculis aspergatur, et velut manifestus reipublicae dissipator, regniq; Boemiae aemulator et proditor, poenas omnes criminis laesae majestatis ipso facto se noverit incurrisse. §. 9. Quibus adjicimus, ut bonis omnibus exspoliatus, (quae non solum confiscari mandamus, sed etiam cedi volumus et occupari), ubique infra limites regni, per quoscumque forte deprehensus fuerit, ut bonis, ita vitae solatio, nullo exquisito iudice, impune privetur. (Dignus est enim omnium pietate carere, omnique privari consortio, qui solus omnium saluti et quieti se impudenter opponere, et visus est velle regalis gloriae speculum obfuscare, et rempublicam universumque populum dicti regni subvertere pariter et dissipare.) §. 10. Castra et jura, nullatenus alienanda vel etiam permutanda, videlicet sunt haec: In Polonia quatuor civitates, scilicet: Wratislavia, Novum forum, Glogovia, Frankenstein, et duo castra, scilicet Zoboten et Gorow. In Budissinensi provincia sunt infra scriptae civitates, scilicet: Budissin, Gorlicz, Lubovia, Lubanum et Kamenicz. In Boemia sunt infra scriptae civitates, scilicet: Praga, Gřecz cum sylva, Albrechticz, Chrudim, Plzen, Hawelswerd, Nimburg, Sittavia, Lutomericz, Zacz, Pirn, Pons, Kadan, Tachovia, Tuštá, Piesk, Budvicz, Czaslavia, Kutnis, Kurim; et infra scripta castra: Glacz, Frustenberg, Lichtenburg, Bezdiez, Königstein, Ellepogen, Frimberg, Pretenstein, Burgleins, Karlstein et Klimberg. §. 11. Et infra scripta, quae sunt pignora, scil. Egra, Flos et Parkstein; quae amplius alienari non debent, nisi ab Imperio redimantur.

O sněmu a rozkázání, kterak kráľi čeští nemají otlučovati od koruny České měst a hraduov dole psaných.

A dále ustavujem a nalezáme na valniem sněmě všech našich věrných s povoleniem kráľovstvie našeho Českého, aby

budúci naši náměstkové, králové Čeští poslušní neb snad od jinad zvolení a povolání králi, pod přísahú a zlořečenstviem od Buoha věčným měst a hradov duole psaných nikakéž ot České koruny a ot požieranie krále Českého neodlučovali, nezastavovali, ani nesměnili, dcerám neb královnám svým na nich nerčovali. Paklily kto od nich přijal, tehdy by ten r nemilost králorstvie Českého upadl, a hrillo, sbožie i dědiny, kteréžby měl v králorství Českém, ihned skutečně ztratiti má.

To jsú tito hradové a města s právy jich, kteříž nemají býti otlučováni:

V Polště čtyři města: Vratislav, Neumark, Hlohov, Frankenstein, a dva hrady: Sobotka a Gorov.

V Budišinské zemi tato města: Budišín, Zhořelec, Libava, Luban, Kamenec.

V Čechách tato města: Praha, Hradec Králové s lesem, Albrechtice, Chrudim, Plzeň, Hawelswörth, Nimburg, Žitava, Litoměřice, Žatec, Píro, Most, Kadaň, Tachov, Domažlice, Písek, Budějovice, Čáslav, Hora, Kůřim. A tito hradové: Kladsko, Fürstemberk, Lichtemburk, Bezděz, Königstein, Loket, Frimberk, Bretenstein, Hrádek Křivoklát, Karlštejn a Zvíkov.

A tato města a hradové, totiž Cheb, Floss a Parkštejn; ti nemají odlučováni býti od koruny České, lečby císař je vyplatil.

VII. Qualiter necessaria sint castra et civitates.

§. 1. Nam dignam et salubrem constitutionem hujusmodi non solum voluntatis affectus, verum evidens et inestimabilis persuadet necessitas, cum in omnibus regni nostri provinciis et earum qualibet singillatim necessarium sit civitates munitas haberi, in quibus czudarii sive iudices fidelibus subditis nostris debitam possint administrare justitiam, et ad quas obtinendae justitiae possit haberi respectus. §. 2. Castra vero fore necessaria quis abnuít? Nam ipsorum purgravii sive villici, praeter custodiarum solertiam, quam ipsis castris tenebuntur diligenter apponere et praeter collectionem fructuum et reddituum villificationum ipsarum, quos regali mensae praesentare tenentur, etiam ad executionem omnium sententiarum, quae per iudices (in) ipsorum provinciis latae fuerint, cum debita sollicitudinis efficacia laborabunt. §. 3. Cum etiam nonnullae civitates et castra in metis regni praedicti, tam ad praecludendum hostilem ingressum, quam ad invasionem inimicorum, pro regnicolarum salute et commodo, et regni juribus et honoribus defensandis, necessariae videantur.

O hrazených městech a o rychtářích.

Tuto věci chceme, že duostojné jest a potřebie pilné, aby města hrazená měla v sobě rychtáře opravné a holné, a hradovč, zvláště pomezní, také purkrabie k popravení a k dopomožení všeho práva buďto k krvi nebo k sboží a k obraně obce České; a to aby spravovali v spravedlnosti, i sbožie jim poručená a požitky, kteříž z toho přicházejí, spravellivě králově komoře dávali; a na popravu mají mieti vuoli a potvrzenie krále Českého.

VIII. Quae civitates et castra possunt obligari.

Sicut magis insignia et opportuna circa ministrandam exequendamque justitiam loca, civitates et castra particulariter annotata solemnī constitutione nostra jam exemimus ab omni alienatione vel abdicatione demanii nostri regī, justitiae atque mensae: ita decenter quaedam alia minus notabilia praesenti constitutioni inscribi jubemus, in et super quibus nobis nostrisque successoribus in posterum illustribus Boemiae regibus, pro ingruentibus casibus honorem et statum regiae majestatis persaepe spectantibus, §. 1. Licere permittimus et sancimus liberum regiae voluntatis arbitrium, illa in solidum vel in parte, communiter vel divisim (ad tempus duntaxat) concedere vel pignori obligare, dum tamen totum tempus concessionis aut obligationis cujuslibet annorum decem numerum semel aut pluries non excedat, nec ultra confirmare; et etiam pro dotibus sororum vel filiarum, et in dotalitium reginae illustris assignari facere, ad vitam dictae reginae dictarumque filiarum atque sororum tantummodo, et non ultra; et alias secundum emergentes necessarios vel opportunos eventus de illis disponere pro libitu suae voluntatis, dum tamen alienatio perpetua, aut ultra praescripta tempora, non sequatur. §. 2. Nisi forte de eis permutationem fieri contigerit, quae causam regiam redderet meliorem, scilicet in terris, vel castris, vel bonis aliis stabilibus, apparentibus consimilis valoris aut praeceminentiae dignitatis honorum atque locorum, quae taliter duxerit permutanda, quod dicti regis arbitrio relinquatur; de quo praestent dicti reges illustres, ut supra in constitutione proxima praecedenti, solemne juramentum. §. 3., Quae loca sunt ista, videlicet: Jaromir, Trautnow, Čurja, Mielnik, Ausk, Luna, Slana, Aquenses, Miza, Klatovia, Verona, Sicea, Colonia; et infrascripta castra, videlicet: Kostelec super Sazavia, Stegreif, Ebrspach, Moywin, Bettlern, Angerbach, Misemburg, Nečtin, Muncheleins, Protivin, Froburg, Vožic, Bernart (?) et Hassenstein.

Která města a hradové mohou zastavena býti.

Již jsme řekli, která města a hradové nemají zastavena a zastaveni býti; a již pravíme o těch, ješto pro pilnú potřebu a obecné dobré České země mohou zastavena býti některdy do šesti let u věniech dielně neb vcele, a také směnčna mohou býti za otměnu tak dobrú, ještoby nebylo škodno království Českému; pod takú bezpečností, aby z těch směněných měst a hraduov najměň též požitkuov a služby i práva bez umenšenie přicházelo k království Českému. A to jsú tato města: Jaroměř, Trutnov, Dvůr, Mělník, Ústie, Lány, Slaný, Vodňany, Stříebro, Klatovy, Berún, Sušice, Kolín. A tito hradové: Kostelec na Sázavě, Stegreif, Ebersbach, Mojvin, Žebrák, Angerbach, Nižburk, Nečtiny, Mníšek, Protivin, Fraunberk, Vožice, Bernart (?), Hasištejn.

IX. De obitu regis et officio successoris.

§. 1. Jubemus, quando deo volente contigerit illustrem regem Boemiae universae carnis viam incidere, et praesentis vitae fragilis solatio laborioso privatum, ad coelestis regni perennia gaudia deo propitiante deferri: quod barones et nobiles inferiores ac universitates omnes dicti regni assistere vel parere, quodque burgravii seu castellani vel custodes, aut alio quocunque vocabulo nuncupentur, de mandato vel ordinatione dicti defuncti regis custodientes vel servantes, seu alias gubernantes, castra et jura in constitutionibus proxime praecedentibus signata, illustri immediato successori futuro regi, vel alii cuicunque, resignare vel tradere aut restituere non audeant vel praesumant, sub poena infamiae et privationis perpetuae dignitatis, officii vel honoris, (quas si contra fecerint, ipso facto se noverint incurrisse), nisi prius in publico testimonio, sicut alia sacra nostra proxima constitutione cavetur, rex dictus solemne praestiterit juramentum „de non alienandis bonis et juribus regis“ superius annotatis.

Kdyžby král umřel, kterak purkrabie a vladaři s hrady a s městy mají učiniti.

A my také ustavujem pevně po smrti každého krále purkrabiem i jiným vladařóm, kteříž hrady královny, města aneb jiná sbožie držie, aby jich budúciemu králi ani komu jinému postúpiti nesměli, pod pokutú narčenie a zbavenie úřaduov, duo-stojenstvie nebo cti po vše časy, jeližby prvé zjevně a v obecné raddě bylo to ohlášeno a jeližby prvé budúci král slavnú učinil Českému království přísahu.

X. De civitatibus infra scriptis, qualem honorem novo regi debeant exhibere, et quale juramentum ab eodem recipere.

Honorabiles et egregias civitates regni nostri Boemiae, Pragae, Wratislaviam, Budissin et Montes Kutnis, regiae Nostrae Majestati carissimas et dilectas, sicut hae ceteras alias civitates dicti regni virtutibus. et maturitate civium praecellunt atque frequentia populorum: ita honorificentia dignitatis et gloria singulari erga celsitudinem regiam cupimus iusigniri, in his maxime, quae regalis dignitatis honorem, cunctorumque fidelium statum respiciunt pacificum et tranquillum. §. 1. Hac igitur constitutione providimus ordinandum, quod singulis successoribus nostris Boemiae regibus illustribus, qui fuerint pro tempore, si eos aliquando civitates praescriptas, vel earum aliquam adire contigerit, ante insignia regalia coronationis assumpta, vel etiam postea, cum tamen primum civitates ipsas adierint, debeant cives cujusque civitatis ipsarum obviam honorabiliter et decenter exire, suaeque regali potentiae, in signum purae devotionis fideique sincerae, claves civitatis reverenter offerre. §. 2. Prius tamen, quam claves ipsae offerantur et civitatem ipsam rex introeat, praestito per eundem juramento solemni, tactis scilicet sacrosanctis evangeliiis reverenter per eum, non equitando, sed de equo descendendo, ad honorem dei exhibitis coram eo: „quod toto tempore vitae suae bona fide, sine diminutione vel circumscriptione quacunquae, servabit et servari faciet ex integro constitutiones editas per dominum Karolum. Boemiae regem illustrem, reverendum praedecessorem suum, de non alienandis civitatibus, castris et juribus ad regium demanium Boemiae atque justitiam spectantibus sive mensam.“ §. 3. Quo exhibitio jure, fidelissimi cives cum jubilo exultationis caritatis et tripudiis, mente devota et obedientia subjectiva regem eundem, verum dominum ipsorum, in civitatem suscipiant, et animis exultantibus introducant, longissimis deo propitiante temporibus civitatem ipsam, universumque populum dicti regni, regendum sibi divinitus attributum, in pace perpetuo servaturum.

Kterak podepsaná města krále nového mají přijieti a on je při práviech jich zachovati.

Města počestná přepovýšená Českého království: Praha, Vratislav, Budišín a Hora mají krále nového přivítati a přijemati s počestností a s zpíváním velikým a s svátostí a s jinú slavú proti němu ryndíce, a mají Jeho Milosti klíče od města na znamenie viery a poďdanie poctivě dáti. A prvě král s koně svého ssiesti má a na svatém čtenie přisieci, aby je při jich práviech a řádíech bez umenšení a bez zápisuov a bez zástav za-

choval, jakož napřed Karlem císařem jest ustaveno od onoho odlučovánie měst, a neodlučovati měst. A potom měšťané s chralí a s velikú poctivostí přijmíce krále mají jemu okolnie lidi poddávati v jeho poslušenství, a on je má spravovati milostivě.

XI. De juramento regis, quando coronatur, de non alienandis castris etc.

Quae pro salute cunctorum et totius reipublicae communi compendio statuuntur, debent in publicam deferri notitiam, ut fideles nostri cognoscant, quam gratae quamque assidue pro illorum quiete mens nostra laborat. §. 1. Hac itaque regia ordinatione sancimus: quodcumque successivis temporibus singulis vicibus illustres reges Boemiae dicti regni diademate contigerit publice (ut moris est) coronari: in ipsa coronatione, antequam sibi in capite diadema ipsum per sacras manus archiepiscopi Pragensis, qui pro tempore fuerit, imprimatur, (vel praelati alterius, tunc forte ecclesiae Pragensis sede vacante, vel ipso renitente), de verbo ad verbum praestare et recitare teneatur solemne juramentum „de non alienandis castris et juribus demanii regii sive mensae,“ in forma constitutionis Nostrae super hoc editae annotata.

O korunování krále a o jeho přísaze.

A také kráľom budúciem ustavujem, kďyžby komu kráľovstvie Českého prijímali, prvé nežli prijmú korunu na hlavu, aby prisahu slavnú učinili znovu, měst a hradov nezastarovali, a práv jich jim neměňiti.

XII. De conventu et congregatione baronum.

Ut, quae communem et publicam utilitatem magis inspiciunt, in singulorum deducta notitiam, facilius et vivacius memoriae nostrorum fidelium imprimantur: §. 1. Decreto praesenti praecipimus inviolabiliter perpetuo observari, quod annis singulis in primo conventu seu congregatione de more antiquo fiendis apud egregiam civitatem nostram Pragensem, in primis scilicet quatuor temporibus Nativitatem Domini nostri salvatoris immediate sequentibus, ad petendam justitiam coram Regia Majestate, principum, praelatorum, baronum ceterorumque nobilium ac universitatum regni nostri praescripti, praedictae nostrae constitutiones sub rubrica „de non alienandis juribus demanii regii“ tam salubriter editae, de verbo ad verbum, praesentibus principibus, praelatis, baronibus, ceterisque nobilibus ac universitatibus supradictis, in publico alta voce legantur et exponantur

Boemiae idiomate regionis, per notarium terrae qui fuerit pro tempore aut ejus idoneum substitutum, quem ad hoc idem ipse duxerit eligendum; §. 2. poena imminente notario, si praemissa implere remissus vel negligens repertus exstiterit, privationis officii notariatus terrae, ammissionisque dignitatis omnimodae pariter et honoris.

O sněmu a svolání panuov zemských před krále nového.

Líbilo se jest nám a za právo nalazáme, aby před nového krále páni a obce v suché dni ránočnie byli svoláni a statuta nebo práva ustavená ohlasně skrze piesaře zemského nebo jeho náměstka před obcí čtēna byla; a byl-liby ten piesař obmeškaly neb neřádný, že by to učiniti obmeškal, má pisu zbaven býti a všeho (i svého) duostojenstvie i cti.

XIII. De bonis alienari permissis.

Decernimus, ne sacris ordinationibus nostris, quas pro generalitatis commodo, non privato compendio, componere non cessamus, superfluae interpretationis obscuritas oriatur: §. 1. Quod bona et jura quaecunque, ad regiam cameram sive fiscum devoluta jam, aut in posterum devolvenda, sive sint feudalia aut aliarum nobilium personarum, sive sint burgensatica, jure successionis vel proscriptionis seu confiscationis, quaecunque ratione vel causa fieri contingat, sive etiam emptionis aut justo titulo alio bona quaeque ad regiam cameram devolvantur: ea omnia et singula, in solidum vel in partem, possint libere, omni abjecta reprehensione vel nota, per illustrem regem donari, vendi, et quocunque alienationis titulo distrahi et transferri in quascunque personas, pro libito suae voluntatis. (Decet enim auctoritatem regiam non artari, quin sicut indignos et criminosos debitis poenis jubet affligi, ita benemeritos et condignos possit munificentiae suae muneribus praemiari.)

O odúmrtch kterýchkolivěk na krále spadlých.

Také nastavím s raddú panskú, aby všeka sbožie, dědiny svobodné, manské nebo městské, otumřelé spravedlivě na krále Českého měly připadnutí, a on muož dáti a je rozdati, komuž se jemu líbie, v též právo, jakož ty dědiny otumřelé prvé záležely; ale jest přičiněno, že dědiny proviněné králi nebo na nepřátelech dobyté má dáti s raddú panskú, komuž se jemu zlá zapodobné.

XIV. De petentibus privilegia gratiarum super bonis nondum vacantibus, vel beneficiis ecclesiasticis.

Desiderantes, ut omnis malignandi tollatur occasio, ut omnis odii vel rancoris fomes radicitus praecidatur, ne subditos nostros, quos in personis et rebus volumus esse securos, contingat vivere contrariis animis inquietos: §. 1. praesenti decreto sancimus, ne cui, cujuscunque dignitatis, praeeminentiae vel status existat, nobili vel plebejo, liceat quoquomodo abinde in antea impetrare vel petere regiae majestatis privilegium vel indultum generale aut speciale super quibuscunque bonis vel juribus ad nostram cameram sive fiscum quomodolibet devolvendis, quae scilicet tempore petitionis ipsius nondum devoluta fuerint, ratione forte successionis vel prescriptionis, seu publicationis, vel alia causa quacunque, sibi per majestatem ipsam donandis, vel aliter concedendis. (Inhonestum ambitiosumque nimis est, petere quae nondum subsunt, et spe vana concipere alterius rerum se dominum fieri, qui occulto dei judicio, casu, qui spectat in alium, posset celeriter occupari.) §. 2. Quod si quis tanta cupiditate confusus appareat, omnino careat impetratis, nec possit ratione impetrati indulti, vel alia occasione quacunque requirere vel monere regem super praemissis vel aliquo praemissorum. §. 3. Quae omnia et inde petentibus ecclesiastica beneficia non vacantia, quae spectant ad majestatem regiam conferendam, intelligi et trahi volumus et jubemus.

O potvrzení majestátov nu zbožie odumrlá nebo kostelnie.

Prísne prikazujem a chceme, aby žádný, bez potvrzenie dědin otumrlých nebo kostelniech ot nás a ot Českých kráľuov neměl, jeliž by ty kráľovskú naši volí listem, majestátem nebo dskami zemskýmí anebo dvorskýmí v manstri s poslem z naši raddy a vědomie potvrzenie měl, a v ty jinak nevcházal svú mocí; nebo ktožby jinak učinil, uprosené dědiny zase by vrátil i ztratil, kteréž my znovu podati muožem.

XV. De prohibita divisione terrarum regni.

Veritate testante, omne regnum in se divisum nemo ambigit desolari; et ratio naturalis nos instruit, quod virtus quaelibet est fortior unita, seipsa dispersa. Quid enim profuit tantis curis atque vigiliis, tantisque difficultatibus et laboribus regnum nostrum Boemiae jam paene collapsum deo propitio reparasse, et ad honorem regiae celsitudinis et statum subditorum pacificum reduxisse, si aemulorum versutiis aut calumniantium simulatis precibus pro tempore disuniri contingat et leviter lacerari? Huic itaque morbo pestifero

viam praecidere. et solitae providentiae nostrae remediis vigilanter occurrere deo juvante disponimus, cujus propitiatio regni nostri florere facit imperium, et gloriam nostram docet salutem inquirere populorum. §. 1. Hoc igitur edicto perpetuo inhibemus cunctis principibus, baronibus, feudatariis, ceterisque nobilibus atque civibus vel plebejis regni nostri Boemiae, ne quis ipsorum quacunq[ue] ratione vel causa, quae posset via qualibet excogitari, ullo unquam tempore libertatem seu exemptionem, aut aliam cujusvis generis separationem vel divisionem nondum impetrare, sed nec petere tantum audeat vel praesumat a Regia Majestate in persona vel bonis juribusve suis, castris specialiter aliis seu terris situatis infra limites dicti regni; per quam a nostris vel successorum nostrorum Boemiae regum illustrium ordinationibus et mandatis se ipsum suasque terras, castra, loca etiam quaelibet sive jura, a limitibus et unione regni praedicti solutum auderet dicere vel immunem, ipsa loca vel terras, in solidum vel in partem, soluta quomodolibet vel exempta. §. 2. Imo ipsi personaliter cum terris, castris et juribus omnibus, sive bonis eorum, sub nostro successorumque nostrorum Boemiae regum jugo, consuetoque dominio et unione terrarum regni praedicti perpetuo manent, et mandatis nostris successorumque nostrorum saepe dictorum, sicut retroactis temporibus ipsi fidelissimique praedecessores ipsorum fecerunt, devote ac efficaciter pareant et intendant. §. 3. Decernentes expresse, quod reges, qui pro tempore fuerint, jurent tam in principio adeptionis regni praedicti, quam postea subsequenter reiterent in coronatione eorum (prout in constitutione alia „de non alienandis regis juribus“ continetur), quod nullo unquam tempore libertatem aut exemptionem separationemve cujusvis generis et divisionem a regno praedicto juribusque et limitibus suis concedent, tacite vel expresse, publice vel occulte, quacunq[ue] ratione vel causa, in persona vel bonis quibuslibet alicui praedictorum; nec petenti seu tractanti talia directe vel indirecte praestabunt audientiam vel assensum; poena perjurii imminente regiae dignitati, quae solum deum habet ultorem, cujus nemini licet determinare judicium. §. 4. Contra vero libertatem seu exemptionem hujusmodi impetramentem, praeter infamiam qua notatur, poenae omnes criminis laesae majestatis ipso facto currant, et omnino careat impetratis; ceterique principes et barones seu nobiles ac universitates omnes regni nostri praedicti insurgere manu armata, bonaque ejus invadere et dissipare penitus possint et debeant; quem velut regni proditorem atque scissorem et laceratorem, rei publicae atque status pacifici fidelium regni omnium turbatorem et invasorem manifestum, persequi et offendi impune volumus et jubemus.

O záporědi dědin a hradów.

Řeči přísnu ustavujeme, aby žádný pán. zeměnin. man, služebník neb nápravník, srětský nebo duchovní, dědin, hraduor, bytuor srých nepoddával, ršech nebo dielně, ot České naše koruny ižádnému jinému kniežeti nebo pánu cizozemci, ani kterému jinému tvrže holdoval. Také žádný vladyka menší nebo kteréžkolivěk osoby zeměnin. bytór a dědin srých aby žádnému pánu Českému nebo ciziemu nepoddával, než každé r svém právě, jakož za starodávna bylo, ostalo: pakliby kto ršetečně to učiniti směl, jehožto i král Český pro přísahu srchupsanu tajně neb zjavně přivoliti nemá k dielu nebo ke všemu roztržení nebo ku poddání dědin pod pokutu křivé přísahy, ješto Buoh nad námi pomstí. Pakli by to kto směl učiniti a dědiny své, jakož se srchu jmenuje, otlúčili a poddali, ten každý, komužby byly ty dědiny dány, má od toho dáníe padnutí a r nemilost těžků království Českého upadnutí. A jiní kniežata a páni mají jemu valém jeho dědiny rzieti a to sbožie roztrhnúti, a jeho jakožto protivníka a zkázce obecného dobrého huáti a nutiti ode všeho.

XVI. De juramento regum super divisione non facienda.

§. 1. Jurabunt etiam dicti reges, modo et forma praescriptis, se nullo unquam tempore, quacunq[ue] ratione vel causa, divisionem vel separationem ullam, aut aliam quancunq[ue] diminutionem vel arctationem facturos, per se vel alium, seu fieri permissuros vel passuros, de limitibus seu terris habitabilibus vel non habitabilibus cultivandis vel sterilibus in regno praedicto, sive ad regnum demanium, sive ad principes, sive ad barones vel nobiles, sive etiam ad civitates aut alias quascunq[ue] personas vel loca spectantibus quocumq[ue]. §. 2. Et generaliter, dignitates, honores et praerogativas omnes regni Boemiae illibatas unitasque defendere et servare una cum castris et juribus omnibus in sacra nostra constitutione contentis. §. 3. Et quod, si per eum vel alium quocunq[ue] modo vel forma factum in contrarium quidquam reperiat[ur], quacunq[ue] roboris solemnitate vallaretur, ex nunc illud revocatur auctoritate regia penitus et annullatur, sub virtute per eos tunc taliter praestiti juramenti. §. 4. Has autem binas constitutiones singulis annis legi et publicari volumus. in primis quatuor temporibus, modo et forma, quibus constitutiones alias nostras „de non alienandis juribus regis“ publicari superius est statutum.

O přísaze králův, aby každého zachovali při jeho praviech.

O kterak přísná nebo pevná každého krále, náměstka našeho, přísaha má býti, aby nedopouštěl roztržení a rozlučenie ot královstvie svého Českého dědin všelikterakých, úřadnov a práv jich, kterýchž sú požierali a potvrzenie jich mají k svým srobdám; a netoliko by jich neotlučovali, ale aby je zachovali při jich srobdách a práviech starožitných.

XVII. De officialibus regni.

In majoribus dignitatibus et officiis majora imminent pericula, et graviora solent oriri dispendia. Quo expedit diligentius et maturius praeveniendū caveri, quam post casum suffragio mendicato succurri. §. 1. Itaque praesenti decreto jubemus, quod supremus camerarius, supremus czuda seu iudex, ac notarius terrae, qui mero et immediato regis arbitrio statuuntur, et ceteri camerarii, czudarii, notarii et officiales alii, ab ipsis supremis tribus officiis dependentes, omnium provinciarum regni nostri Boemiae, nullo unquam tempore constituentur seu ordinentur ad vitam cuiquam communiter vel divisim; nec officia ipsa vendantur, obligentur, aut alio quovis alienationis titulo distrahantur, perpetuo vel ad tempus. §. 2. Et ut haec efficacius validentur, adjicimus statuentes, quod singuli reges, qui pro tempore fuerint, tempore coronationis ipsorum in publico, videntibus cunctis populis, prius scilicet quam gloriosum diadema capiti regio per sacras manus Pragensis archiepiscopi (vel praelati alterius, Pragensis ecclesiae sede vacante, vel renitente forte eodem archiepiscopo, vel forte inhabili existente), imprimatur, jurent sacris evangeliiis manu tactis, ordinationem nostram praesentem perpetuo tenere et inviolabiliter observare. §. 3. Cujus transgressores poenis afficimus, ut si quisquam pro tempore tam ambitiosus et temerarius exstiterit, quod ex dietis officiis aliquod ad vitam impetraverit, aut illud sibi vendi seu obligari, vel ad tempus determinatum quoquomodo committi, contra hujus edicti seriem, perpetuo vel ad tempus fecerit: ipso jure careat impetratis, et venditio seu alienatio quaeque nulla penitus et invalida censeatur, nec possit quisquam, ratione forte literarum super hoc impetratarum a regia majestate, vel alia occasione quacunque, regem monere vel requirere quoquomodo super praemissis aut aliquo praemissorum. §. 4. Et idem per omnia intelligi volumus et jubemus de officialibus omnibus et singulis consimilibus provinciae Plznensis, licet dependentes vel suppositi dietis supremis officiis non dicantur. §. 5. Similiter idem per omnia servari jubemus et mandamus de officialibus regni quibuscunque ducatus nostri Wratislaviensis et marchionatus Budissinensis

(Cur etenim non generaliter ad omnes provincias et terras nostras extendimus, quae universaliter pro omnium fidelium nostrorum communi compendio generalique favore justitiae statuimus?)

O úřednicích zemských.

Snažně z ustavenie prikazujem, aby najvyšší komorník, sudí a piesař a jiní menší úředníci, kteří ot nich pocházejí, a všickni jiní úředníci v Čechách, v kniežetství Vratislavském a v Budišínském panství, v markrabství Morávském úřadov, kteří by kde držal od krále, kteréžby slušely k cudě nebo k jich úřadom, žádný jich nenajimal, neprodával, nezastavoval, nerozděloval do času nebo věčně. Také aby žádný z nich neprosil úřadov věčně nebo do času, aby na ně žádných listov obdržoval, pod pokutú úřadov zbavenie.

XVIII. De burgraviis constituendis.

Aequitatis atque justitiae zelatores cuncta quaerimus statutis nostris adjicere, per quae possit virga justitiae nostrae adversantes singulos liberis motibus castigare. Tunc enim quiete vivimus, cum statum fidelium nostrorum pacificum intuemur. §. 1. Igitur statuimus perpetuo observari, ne castellani seu burgravi in castris seu locis de nostro regio demanio, ad justitiam regiam specialiter pertinentibus et ad mensam, statuantur seu quomodolibet ordinentur ad vitam vel ad aliquod determinatum tempus, sed libero semper regiae voluntatis arbitrio cassentur atque mutentur, vel secundum merita permutentur, ne fraus possit fieri justitiae, et executionem illius quando-cunque videatur negligere, qui certo tempore debere se noverit officio praesidere. §. 2. Poena imminente, quicumque regiae celsitudinis literas seu privilegia contra praesentis edicti seriem seu mentem impetraverit, notae infamiae; et bonis suis omnibus publicatis, careat perpetuo impetratis. §. 3. Quae firma servare et servari facere, reges illustres Boemiae, qui fuerint pro tempore, in coronatione ipsorum jurare in publico teneantur.

O purkrabiech že mají osazováni býti.

Ustavujem znamenitě a chceme, aby král Český, kterýž bude, přísáhl, purkrabi věčných nebo do jmenovitého času na hradiech králových srých k držení nepotrřzorati, než aby je proměnití mohl snad pro jejich nešlechtnost, když kolivěk a kolikrát se jemu líbí; pakliby kto které potrřzenie na své purkrabstvie vzal nebo dobyl, ihned toho purkrabstvie má zbaven býti

a v pokutu nešlechetenstvie vpadnutí a sbožie svá obdržená provinítí má věčně.

XIX. De iudicibus et rectoribus.

Locorum iudices et rectores subditorum vita et conversatione decet esse conformes. Inconvenienter quidem jus diceret, qui ab illis in pluribus discreparet. §. 1. Et propterea statuimus, quod nullus officialis, quacunque honoris dignitate vel administratione praefulgeat, ad iudicium scilicet ordinandus, praefigatur vel ordinetur a quoquam in regno nostro praedicto et locis singularibus ejus, qui nesciat intelligere et proferre idioma seu linguam Boemicam generalem, quam scilicet Sclavonicam dicimus. §. 2. Nisi tamen de speciali gratia clementia regia quibusdam, quos forte morum atque virtutum laudanda congeries vel peritia literarum redderet meritos sive dignos, officia ipsa duxerit concedenda.

O súdcích, rychtářích a vladařích.

O rychtářích, vladařích, súdcích, kteřížkoli v České zemi po rozličných místech mají ustaveni býti, aby nebyli jiného jazyka lidé, jedno opatrní Čechové věhlasní; lečby kaký byl cizozemec dobrý, vzácný a učený; ten z milosti královny mohlby ustaven býti k úřadu.

XX. De recto iudicio ordinando.

Ut rectum in regno nostro Boemiae ubique procedat iudicium, et nulla relinquatur occasio a recto tramite deviandi, §. 1. sancimus, quod barones, in singulis provinciis de more solito ordinandi, tres in numero in officio majorum scabinorum seu justitiariorum vel correptorum, et ceteri nobiles eodem numero per loca singula (ut est moris) minores scabini praefigendi, §. 2. non ordinentur vel statuuntur ita, quod duo ex eis tribus fratres existant.

O súdu a konšelech zemských.

Nechceme opustiti toho, než přiesně chceme, aby tři páni zemští každému kraji konšelé byli větší; a jiní menší urození mají ustaveni býti, aby nebyli jiného jazyka jedno Čechové; také abyšta dva bratry nebyla se třmi (čtřmi) v konšelství.

XXI. De proscriptis et usurariis, ne ad officia ordinentur.

Praesidentes ceteris debent sicut officio, ita honestate-vitae et moribus praesidere, vel saltem non in deterius discrepare. §. 1. Volumus ideo et mandamus, quod nullus proscriptus jam seu in posterum proscribendus, assumatur ad officium scabinatus, aut aliud quodlibet pertinens ad iudicium. §. 2. Quod idem intelligatur de usurariis jam repertis vel alias notoriis et publice reputatis.

Kteří nemají v úřad voleni býti.

Všem psancuom, vypověděncóni, zjervým licherníkóm přikazujeme, aby nebyli posazeni ani přijemáni v konšelské duo-stojenstvie.

XXII. De juramento officialium.

Quia parum prodesset jura condere, nisi quibus ea commissa sunt exsequi, ordine debito fidelique sensu et animi maturitate procederent; et ut taliter procedendi illis materia praebeatur, et omnis iniquitatis occasio praecidatur, §. 1. constitutione praesenti providimus ordinandum: quod officiales sive magistratus omnes ad reddendum justitiam deputati, quaecumque praeceminentia dignitatis aut administratione praefulgeant in regno nostro Boemiae, in introitu quisque officii sui, praesente populo loci illius, in quo debet facere residentiam pro iudicio ferendo, (praecedente scilicet proclamatione publica), jurent sacrosanctis evangeliiis manu tactis, „se in timore dei et ad honorem et gloriam regiae majestatis Boemiae, statumque pacificum et tranquillum devotorum fidelium dicti regni, in decreto sibi officio fideliter cuicumque absque personarum acceptione ministrare justitiae complementum.“

O přísaze úředníkův.

Statečně ustavujem, každý, k kterémužkoli úřadu bylbý přivolán, v tom městě úřednicím přivolaný nebo porolaný, obecnímu lidu na sratém čtení aby osobní přísahu učinil, jakož obyčej jest, a zvláště aby nebyl osob přijímač.

XXIII. De burggraviis etc. dominis suis rebellantibus.

§. 1. Si quis burggravius seu castellanus castri seu fortalitii regis illustris, aut principis, baronis, vasalli regii, aut alterius cujuscunque personae regni Boemiae, spiritu tantae rebellionis assumpto, praesumpserit domino dicti castri vel fortalitii, per se vel per alium

recuperare volenti castrum ipsum, contradicere, aut aliter quocunque modo contra ipsius dominium rebellare: infamis effectus, omnium bonorum publicatione, proprietati domini dicti castrum applicandorum, et ultimi poena supplicii feriat. §. 2. Quem velut proditorem per quoscunque persequi et capi permittimus et jubemus, assignandum propinquiori iudicio, per quod poena praescripta plectatur.

O purkrabiech i o jiných svým pánom protivných.

Chepe z pevného našeho ustavenie, kterýžby se kolivěk purkrabie neb úředník, neb ktož kolivěk jiný pánu svému s hradem neb s úřadem protivil, neb hrad proti vůli pána svého dělal neb opravoval, nešlechtností aby byl oznámen a sbožie i děliny jeho vlastnie aby proto na toho pána připadly.

XXIV. De residentia beneficiariorum circa tabulas terrae.

Morem laudabilem approbantes, qui non tantum antiqua consuetudine regni nostri, quantum etiam sacro scripto jure fulcitur, quod magistratus jura reddentes residere jussit in publico: §. 1. edicto praesenti decernimus perpetuo observari, quod supremus camerarius et supremus iudex seu ezuda, annis singulis quater, semotim tamen quisque, scilicet circa officium proprium, debeant iudicio residere, quantum ad eorum cujusque spectat officium, justitiam quaerentibus reddituri, stateramque rectam gestantes in manibus, (memores divini iudicii, quod nulli omnino licitum est declinare, quia ea mensura remetietur eis, cum qua aliis duxerint mensurandum). §. 2. Nisi tamen ex causa, quae multae possunt contingere, regiae majestatis arbitrio relinquenda, alicujus officialium praescriptorum residentiam specialiter duxerit suspendendam. §. 3. A quo etiam excipi volumus officiales eosdem, qui tempore residentiae fiendae praedictae reperirentur vacare servitiis dictae regiae majestatis.

O sedání úředníkův u desk zemských.

Neopúštieme také toho řádu ustaviti z práva, aby každý úředník zemský, totiž komorník, sudie, na všakém léto z práva na každé suché dni k úřadóm svým do Prahy přijieti měli, a súd, což se jich dotýče úřadów, aby súdili; lečby se kdy přihodilo, že pro královu pilnú potřebu některý z nich nemohlby býti; to vynímáme a skrze to žalujícíem na jich právě nemá nic škodno býti.

XXV. Quibus officia tabularum sunt conferenda.

§. 1. Suprema majoraque officia camerariatus, judicaturae et notariatus terrae, per Majestatem regiam solo ipsius voluntatis arbitrio libero conferenda, personis tribuantur virtutum morumque gravitate perspicuis, in quibus morum vitaeque probitas et justitiae caritas inquiratur; dum tamen camerarius et judex ipsi supremi barones seu de baronum genere descendentes existant. §. 2. Et idem intelligi volumus de ceteris officialibus in regno constituendis ubique per nos, aut per quoscunque habentes auctoritate regia constituendi eos liberam potestatem; scilicet, quod moribus et virtute perspicui compositaeque viventes, pacis et justitiae amatores, non diffamati, neque suspecti, praesidere quibuscunque officiis statuuntur; qui tamen resideant seu habitent et hereditates possideant in regno Boemiae praedicto.

O těch, ješto jim úřadové zemští ot krále mají dáni býti.

A my najvyššie úředníky zemské, komorníky, sudie a písaře, k naše vuoli srobodně máme ustanoviti a dáti tak, aby oni, komorníck a sudie, byli z řádu panského. A tak i o jiných úřednicích mocí královskou po Českém království ustanovených, též chceme míeti, aby byli urozeni v spravedlnosti a v mravích i v moudrosti rozumní a na cti bez poskvrny zachovali, jakož o nich právo káže.

XXVI. De residentia notariorum terrae.

Notarii terrae, sicut consuetudo bona diutinis longaevisque retro temporibus approbavit, residentiam facere volumus in castro nostro Pragensi.

O bydlení písařov zemských.

Jehožto také z staré paměti přivodíme, aby písaři zemští bydlení své se deskami zemskými měli na našem Pražském hradě, a jinde nic.

XXVII. De tabulis terrae.

§. 1. Tabulae, quae per terrae notarium confici debent, pariter simul cum ipso notario teneri et servari in castro nostro Pragensi jubemus. §. 2. Nisi haec, quae forent super hereditatibus et causis finitis jam compositae, quas (ut moris fuit antiquitus) sigillatas prius, per supremum camerarium, supremum ezudam seu judicem et burg-

graviū dicti nostri castrī Pragēnsis, ac dictum terrae notarium, in sacristia cathedralis ecclesiae Pragēnsis volumus custodiri, nullatenus aperiendas, nisi praesentibus eodem supremo camerario et terrae baronibus, ut est moris.

O dskách zemských.

Ey pilně přikazujem, aby dsky zemské, kteréž písarem zemským mají zřizené býti aneb zřizeny budú, chorány byly na hradě Pražském. A kteréž by byly dökonány, ty mají chorány býti pod pečeti a zámekm najvyššieho komorníka, sudieho, písaře a purkrabie Pražského v zákříšťě kostela Pražského, a ty dsky nemají vyniemány býti, lečby při tom byli dřieve řečení úředníci, jakož jest obyčej.

XXVIII. De criminosis ad gratiam principis reductis.

Principalis clementia tali debet moderamine terminari, quod limes justitiae videatur protinus non offendi. Hoc igitur edicto perenni, deo propitio, statuimus: §. 1. Quod quaecumque regiae pietatis favor quemquam maleficum, utpote de latrocinio sive furto aut alio quocumque crimine annotatum, dignatus fuerit inspicere, et poenam personalem forte, seu bonorum publicationis, aut aliam cujusvis generis (quam propter ea incurrisse de jure vel consuetudine regni nostri constiterit), gratiose remittere: non intelligatur idcirco nota infamiae, quam pro praemissis incurrisse dinoscitur, quocumque super hoc principis indulto emanato, remissa; §. 2. quin potius infamia ipsa criminorum hujusmodi, quem suis insigniis maculosis aspersit, demeritis exigentibus, comite vita non deserat, et ceteris recte vivendi speculum derelinquat.

O vypořáděnci a psanci, pankhartu etc. královú milostí ke cti navrácení.

Slovitně oznamujem, když bychom koho zlořečeného, zloděje, nebo pankhartu, kopřivce, vypořáděnce nebo usedance nebo kterakoli na cti potraceného z naší královské velebnosti ke cti dřevnie přivolali a jej naši milostí očistili: žádný jemu potom toho nemá vzdvikati; nebo po pohanění přijat jest každý věrný k milostí, když potom chce se uchovati.

XXIX. De pactis illicitis.

Detestandam nostris temporibus querelam plurimorum fidelium fide dignorum relatu audivimus, continentem, quod latrones sive

fures, aut alias publicorum itinerum violatores, (quorum sectas juxta limites regni nostri retro temporibus pullulare non paucas nec invalidas novimus, quasque, nobis gratia suffragante divina, Majestatis Nostrae vigilans cura et sollicitudo provisa tam salubriter quam potenter gladio ultore justitiae in parte majori delevit et quasi radicitus extirpavit), quos per malefactores hujusmodi capi et depracdari contingit, non solum bonis eorum quae deferunt spoliant, ac etiam severitate crudeli concussi, captos ipsos carceribus et tormentis asperrimis affligentes, cogunt per violentiam atque metum secum pacisci, et pecuniarum summas pro facultate cujusque, et quod est gravius, ultra facultates etiam proprias, ut cruciatus intolerabiles fugiant, promittere et cum jure firmare, juxta certum statutum inter eos terminum ad malefactores eosdem deferri facere, vel portare, aut se personaliter ad dictos carceres et tormenta nefaria redituros. Quorum plures, alios prae timore, alios prae simplicitate nimia (opinantes, pactis hujusmodi illicitis et nefandis prorsus se esse in foro conscientiae sive jure astrictos), pactorum ipsorum fuisse intelleximus servatores. Huic itaque morbo pestifero, nos qui voluntarios labores appetimus, ut quietem subditis nostris acquiramus, salutiferae medicinae remedio pro futuris temporibus tam pie quam provide occurrere cupientes, praesenti constitutione perpetuo valitura sancimus: §. 1. Hujusmodi conventiones sive pacta, vel his similia, quocumque casu et inter quascunque personas, cujuscunque status vel dignitatis existant, per vim seu metum (qui tamen cadere possit in constantem virum), inita vel firmata, nullatenus non valere, nec in se continere alicujus roboris firmitatem. §. 2. Quae nos ex nunc, prout ex tunc, omni efficacia et viribus vacuumus, atque decernimus nullius prorsus fore substantiae vel momenti. §. 3. Et ut uberioris cautela suffragium apponatur, adjicimus in mandatis, quatenus nulla persona, quacunque occasione, suggestionem sive causam seducta vel impulsam, quidquam solvere vel dare alicui, per se vel alium, vigore conventionis seu pacti alicujus ipsorum audeat vel praesumat, ne patrimonii sui injustum patiatur dispendium, et ceteris tam gravis erroris relinquat exemplum. (Nemini equidem venire debet in dubium, quod — sicut veneranda legum decrevit antiquitas — ea quae vi metue facta sunt, viribus non subsistunt, nec ligat exhibitum vinculum juramenti, quia super re illicita, nec gratis praestitum, sed extortum; et quia juris provida sancit auctoritas, ubi principali vitio non teneri, ibi accessorium nullatenus observari.) §. 4. Quod si quis reperiat pro tempore contra hujus saluberrimae constitutionis mentem quidquam dictis furibus vel latronibus impendisse, totidem poenae nomine fisco nostro impendere sit astrictus. (Decet enim, ut excessum suum luat improvidus, qui principis beneficium cognoscere recusavit ingratus, et praelegit furibus et latronibus complacere, illorum forte conscius criminum, quam providentiae regiae pro com-

muni evidentique nostrorum fidelium dicti regni utilitate laudabilia instituta servare.) §. 5. Poenis aliis contra malefactores praescriptos de jure communi seu consuetudine regni nostri competentibus, in suo robore duraturis.

O nezřízených úkolech, najmiech a šacování.

Umínili sme z našeho jistého ustavenie pevno držeti, ktožby kolirěk od jiných překážky činících nuzně moci a kvaltem jat nebo šacován byl, žádnému tomu aby se nestavěl, ani svého slibu plnil, ani jemu kterých úplatkov aneb šacunkov dával, se nebo své sbožie tudy vyplacuje; nebo práva chtie tomu, aby nuzného slibu žádný držeti nesměl. Pakliby kto komu šacunku co dal, tolikéž do naší komory královské má propudnůti, protože se jest neradoval právu našemu ustavenému, a zlodějom pomoc a přičinu dal ke zlému.

XXX. De prohibito lusu taxillorum.

Gloria principis propagatur, dum subditorum patrimonium augendo servatur nec morum in compositorum lascivia dissipari permittitur; quid enim in principe gloriosus, quam subditos in vitae moribus habere compositos et in facultatibus locupletes et quietos? Sed non sufficit agenda agnoscere, nisi praesidentis auctoritas operoso subsidio curet ea executioni mandare. Sane consuetudinem male gratam, quae dici potius meretur abusus, in dispendium multiplex nostrorum fidelium regni nostri Boemiae diutinus observatam, sicut accepimus, tollere penitus intendentes: edictali constitutione praesenti sanciendo mandamus, §. 1. Quod nulla persona, in quacunque parte vel loco regni nostri praedicti, quacunque occasione vel causa commota, audeat vel praesumat cum taxillis vel ad taxillos seu alio argumento aut instrumento, ejusvis lusorii generis ludere, vel (quod quidam dicunt incongrue) solatiari, eo modo vel forma, quibus res sive bona aut pecuniarum summae ludentium, per viam obligationis, contracti debiti, aliquando etiam juramento firmati, perdenda veniunt in ludum praedictum, licet non inter manus, ut communiter fieri assolet, (scilicet in pluribus mundi partibus), bona et pecuniae ipsae habeantur, sed in patrimonio proprio asserantur; et ipsum patrimonium obligando, super illo promittunt invicem perdendam pecuniam quantamcumque integraliter soluturos. (Ex quo coguntur plurimi lugere domestice, et unde piaec et hilaris vitae suffragium sibi liberisque suis et ceterae familiae consueverat adhibere pacificus, inde moerores et egestates varias ex hujusmodi lascivis moribus suscipere compellatur improvidus; et deinde, quod dolendum est, penuria

impellente, aliena misere quaerendo, subripere et vitam suam, nota gravis erubescēntiae relicta posteris, vituperose finire.) §. 2. Obligaciones, conventiones aut promissiones in casu hujusmodi aut simili initas vel quocunque modo firmatas, tanquam contra bonos mores factas, ex nunc prout ex tunc decernentes nullius fore efficaciac vel momenti. §. 3. Nec liceat se asserenti victorem in ludo praedicto ratione conventionum vel promissorum talium monere, requirere seu impetere victum et promissorem hujusmodi quoquomodo; nec ipsi victo ratione monitionis, requisitionis vel impetitionis ipsius, aut etiam absque eis, quidquam per se vel alium solvere, vel alias satisfacere de promissis. §. 4. Poena imminente victori, si solum petere vel monere praesumpserit, ut praefertur, et totidem pecuniae fisci nostri commodis applicandae, pro quota summa victum monere vel impetere ausus erat; et ipsi victo, si solvere praesumpserit, ut praetangitur, ejusdem summae pecuniae, vel rerum forte solutarum aestimationis debitae pecuniariae quantitatis, dicti nostri fisci commodis deferendae. (Etenim etiam illum poena condigna debemus affligere, qui regiae pietatis gratiosa remedia infirmitati suae oblata spernendo non meruit obtinere.)

O záповědi kostečné jhry.

Kostky nebo v kostky hranie i všechny jiné hry, kteréžto k zkažení nebo k ochuzení lidskému mohly by býti, i také nepočestné klamání zapoviedáme. A jestližeby kto na druhém dědiny nebo co jiného vyhrál, a ten se jemu prohrav zapsal plnění penězi, dědinami nebo jinými věcmi, ten zápis žádné moci není ani má býti. Pakli by vždy z těch vyhraných peněz kto upomínal, nebo právem jich dobýval, tehdy cheme z plné raddy a z našeho ustavenie, aby ten neplnil, což jest prohrál. Pakli by proti našemu ustavení dal nebo plnil peníze prohrané, ihned tolikéž což dá, a ten což ot něho vezme peněz nebo jiného zboží, do královny komory oba tolikéž, propadneta a pokutu k libosti naší uložení trpěti mata bez milosti.

XXXI. Quomodo admittitur ludus taxillorum.

§. 1. Licet permittimus ad taxillos volentes quoscunque, paratam pecuniam tantum deludere §. 2. mutuuum vero nonnullum contrahere in ipso ludo, ultra unicam sexagenam grossorum, in pecunia scilicet numerata, non aliter. §. 3. Qui contrafecerit, dans mutuuum perdat illud, et tantundem fisco nostro poenae nomine sit astrictus; recipiens autem tantundem similiter nostrae camerae poenae nomine solvere teneatur, nec respondere cogatur mutuuum concedenti ultra praescriptam pecuniae quantitatem.

~Kterak dopuštěna jest hra v kostky.

Řekli jsme svrchu o kostee; více díme, že hry nyní dopuštíme hráti v kostky neb v jinú hru toliko do kopy grošův; ale na žádné dluhy ani na pojičky. Pakliby kto komu více prohrál na který dluh, a on jeho z toho upomínal, nemá jemu více plniti nežli kopu gr. A což jest více toho dluhu prohraného a on onomu plnil mimo tu kopu, tolikéž nám do naší komory ten ktož plní má propadnutí a tolikéž ktož beře více mimo kopu projhraných peněz, a oba v pokutu upadneta a v nemilost naši královskú.

XXXII. Ne bona fidelium in manus mortuas transferantur.

Nostrorum fidelium bona et jura quaecunque sistencia infra limites regni nostri, (quae cuncta sub regiae ditionis dominio, quaedam scil. immediate, quaedam vero mediante alio, licet diversimode, non est dubium teneri), ad honorem et statum regiae dignitatis, dictorumque fidelium commune compendium, et secundum forte casus futuris temporibus emergentes, subsidium et levamen teneri et servari decrevimus; ne etiam forte servitia, regiae camerae ex dictis bonis praestanda, nobis aut successoribus nostris regibus futuris illustribus pro tempore pereant, neve devolutio bonorum eorum ad eandem cameram regiam in casibus debitis, qui possint contingere, quomodolibet valeant circumscribi; et ne personarum obsequia, inhabilitate quacunque, in quas forte bona ipsa translata fuerint, nostrae majestatis regiae necessitatis aut opportunitatis tempore denegetur. Hoc igitur edicto perenni sancimus. §. 1. Nemini cujuscunque status, praecminentiae vel dignitatis existat, nobili vel plebejo, licere bona sua quaecunque infra dicti regni confines sistencia, communiter vel divisim, quacunque ratione vel causa, donare, vendere, transferre, seu alio quocunque alienationis titulo permutare, in personas, loca sive collegia, seu manus mortuas, vel alia quaecunque genera locorum vel personarum, quae immediate in personis et bonis non possint de jure servire atque parere regiis ordinationibus et mandatis; §. 2. Quibus etiam a seculi hujus vita migrantibus, non possint libere, obstante forte privilegio vel alia libertate quacunque, in casibus debitis de consuetudine regni permissis, bona ipsa devolvi et devoluta teneri et administrari per regiam cameram sive curiam suprascriptam. §. 3. Bona vero, quae taliter contra praesentis constitutionis seriem seu mentem translata reperirentur, vel de quibus transferri exstiterit ordinatum, licet nondum realiter translata fuerint, intelligantur ipso jure nostrae regiae camerae confiscata.

Aby dědiny neb sbožie služebníkóv králových v ruce mrtvých nepřipadlo.

Ižádnému manu, služebníku neb nápravníku nemá přislušeti, aby dědiny své služebné, manské nebo nápravničí k službě České koruny příslušejíce vzdal, prodal nebo zapsal neb směnil osobám mrtvým (osobě ihned budící, nebo ta osoba druhé dáti nemuož) totiž v zádušie nebo kostelním vladařuom k věčnosti i všem jiným, jestoby snad pro nehodnost svého života z těch dědin služby královny zastávati nemohli. Pakliby kto učinil neopatrně bez královny vuole a otpuštění, žeby dědiny své zapsal; dal, prodal nebo směnil dielně nebo všecky: tehdy jeho dědiny jmenem pokuty do královny komory mají připadnutí, a král má z nich zpuosobiti a je tak osaditi, aby jemu a budícímu králi s nich mohla služba jíti.

XXXIII. De conspiratoribus.

Regiae nostrae majestatis caritas, quam erga regnicolas fideles nostros incessanter habemus, voluntarios nos impellit nocturnis vigiliis diurnisque solertiis diligenter inquirere, quae illis possunt ad quietem proficere et ab inimicorum dissidiis et violentis incursibus praecavere. Dudum equidem inter principes et barones regni nostri inique comperimus observatum, quod ex eis quidam, inimico humani generis suggerente, conspirationes, ligas seu confoederationes illicitas invicem faciebant, easque cum literis et jure saepe vallabant. Quorum occasione rancores et odia inter eos et principes et barones alios circumstantium regionum orta, quandoque caedes, ruinas, incendia, et alia quaeque dissidia rerum et personarum utrinque fructum pestiferum pariebant. Quod nos non solum praecidere, sed radicitus evellere molientes, sancimus. §. 1. Nullam omnino conspirationem, ligam seu confoederationem vel jurationem inter quoscunque principes vel barones seu magnates dicti regni, quacunque occasione vel causa, contra quamcunque personam aut locum vel universitatem, vel alias quocunque modo in genere vel specie, literis aut jure firmatam, sive etiam absque eis, fieri debere vel in posse, absque regiae majestatis expressa conscientia vel mandato. §. 2. Qui vero contra mentem praesentis constitutionis conspirationem vel ligam hujusmodi fecisse vel iniisse reperti fuerint, quique ad haec consensum praestiterint, consilium vel favorem: ipso facto regis indignationem se noverint incurrisse, et a regis gratia se suaque omnia realiter dependero.

O zúpisiech neřádných a o šibalech.

Statečně chceme a ustuvujem tak, aby páni, rytíři, vladky, panoše, měšťané, sedláci a jiní kteréžkoli osoby lidé žádnych

přísah, tovařistvie, jinak šibalstvie sobě nezapřisahovali, ani kterých zápisov zvláštniech v zemi naši České nečinili a tím spravedlnosti aby netupili; lečby opatřeno bylo naši vůli nebo naščh budúciech králův českých. Pakliby kto zlovolně všetečný proti našemu ustavení učiniti směli, osobami svými i s svým sbožiem ot naši milosti padnutí mají.

XXXIV. De eodem.

Consimilis quasi morbi labem pestiferam tollere, et ex toto corpus egregium regni nostri purgare cura sollicita cupientes, decrevimus §. 1. nulli omnino nobilium aut plebejorum seu villanorum, vel alterius cujusvis generis personarum, (quod aliquando turpiter factum fuisse comperimus), quacunque ratione vel causa conspirationem vel ligam seu confoederationem vel conventionem aliam cum aliquibus facere vel inire, contribuendo simul pecunias vel res alias, in mortem alicujus certae personae, vel aliter quoquomodo in genere vel in specie, licere facere vel inire, aut attentare duntaxat. §. 2. Qui autem contra fecerint, et qui contra facientibus consilium praestiterint vel assensum vel favorem: ipso facto regis gratiae sicut commissi. §. 3. Si vero mors hominis inde causata fuerit, bonis eorum omnibus confiscatis, capitis poena plectantur.

O témž.

Vyřekše prvě o zápisicích a o tovařistvě ve zlém, nyní také ustavujem všem kteréhožkoli stavu lidem, aby přísah mezi sebou neměli šibalských a peněz na to nesdávali ani sbírali; snad kdyžby se přihodilo, žeby koho zvláštnie nebo šibalsky zabili, aby těmi penězi složenými úkladně jeho zaplatili. To zapovídáme pod naší královskou milostí. Pakliby kto zabitý těmi penězi byl zaplacen nebo otložen: tehdy ti všickni, ktož jsou k tomu ty peníze přidávali, hlavy stětie trpěti mají, a sbožie jich do královny komory má připadnutí.

XXXV. De incendiariis.

Superbiam, divinitati semper exosam, clementiae nostrae detestatur aššensús, et regiae auctoritatis nostrae trenčendá potestas cogere debet eos esse pacificos, quos elationis vitium excitat inquietos. Praesenti itaque edicto jubemus, §. 1. Quod si quis baro ita divinum contemnens iudicium, nostraeque justitiae non reverens dignitatem, cum banderia, manu armata, in alterius baronis terram cucurrerit, illamque in totum vel in partem incenderit, per se vel alium seu alios, aut tantummodo absque incendio cum banderia currerit, vel absque banderia currendo incendium fecerit, ipso facto regis gratiae commissus esse noscatur, satisfacto prius incensis ta-

libus et damna passis ex integro de bonis et rebus incendiarii supradicti, aestimatione congrua praecedente. §. 2. Prius enim intendimus passos injuriam atque dispendia justae restitutionis compendio recenseri, quam fisci nostri commoda procurari. (Tunc enim thesaurus noster augetur, cum fidelibus nostris et subditis sine cunctatione justitia ministratur.) §. 3. Et quod supererit ex bonis et rebus ipsis jam commissis, fisci nostri compendio devolvatur.

O žhářích.

Pakliby kto pán, rytieř nebo panoře, brannú a oděmí rukú s korúhví nebo s praporcem druhému pánu neb jinému v jeho zemi běžal, nebo bez korúhve vražedlně přiřena sžehl nebo spálil nebo skrze jiné spáliti zjednal: proto v naši královskú nemilost s tiem se všiem, což má, beze vší výmluvy upadnutí má; a z svého bytu nebo sbožie má tñm dosti učiniti, komužby jest skrze oheň škodu učinil, a zbylo-liby co mimo to, to má do naši královské komory přijieti.

XXXVI. De divisione hereditatum vel aliorum bonorum communium.

Altercationum materiam plurimarum, quam in sacro auditorio nostro vidimus frequentari, provisione nostra tollere volentes, sancimus: §. 1. Quod fratres consobrini, aut alii quicumque sanguine vel affinitate conjuncti, vel prorsus extranei communem hereditatem habentes, volentes a communione secedere et partes quisque proprias habere, divisionem hujusmodi solemniter debeant celebrare, §. 2. Videlicet: Principes vel barones coram Regia Majestate, aut si praelegerint barones ipsi, coram tribus baronibus scabinis seu justitiariis vel rectoribus illius provinciae, infra cujus limites hereditas ipsa sita aut pars potior ipsius reperietur. §. 3. Nobiles vero alii coram tribus nobilibus scabinis ejusdem provinciae situatae hereditatis. §. 4. Ceteri vero plebeji vel oppidani coram iudice civitatis illius vel oppidi, infra quam vel ejus pertinentias est dicta hereditas situata. §. 5. Extra vero alium praedictorum modorum divisionem aliquam alleganti, velut non legitime factam, nulla probatio admittatur, nec divisio aliqua facta credatur, sed pro communione alleganti iudicium sine dilatione feratur.

O dělení sbožie nebo dědin.

Potřebie jest, aby každý věděl, před kým má rozdiel sruoj dědin bráti: Najprv před králem a před jeho radkú, druhé před pány a před konšeli zemskými, třetie před úředníky zemskými,

toho dskami potvrdě. Pak jiní menší berú rozdiely své před svými pány nebo před rychtáři neb před konšeli v súdiech zahájených.

XXXVII. De regina Boemiae secundo nubente.

Humanae considerationis discreta provisio ex actis praeteritis futuris ordinationibus sumit exemplum; et tunc potest venturis casibus remediis opportunis occurrere, si quae praecesserunt similia, voluerit diligenter inspicere. Dūdum siquidem illustris quondam regina Boemiae, rege marito suo defuncto, relictis liberis in regno ipso successivis, matrimonio secundo se junxit cuidam baroni regni praelibati; cujus occasione quanta in regno ipso supervenere dissidia atque dispendia, regni ipsius scissio enormisque jáctura, putamus ex causa, sanctius subticere, quam literarum praesentium historico sermone vulgare. Sed ne iterum causa fluctuosi periclitantisque maris pelagum generosa regni nostri navis introeat, sacra constitutione praesenti providimus ordinandum: §. 1. Quod si in posterum quando-cunque illustrem reginam Boemiae, coronatam scilicet et, ut decet et moris est, sacra unctione linitam, viduamque relictam, secundo nubere alicui principi vel baroni, aut cuicunque regnicolae dicti regni contingat: regina ipsa a jure dotalitii sui ipso facto cadat, et a regno praedicto exilii perpetui poenam portet. §. 2. Qui vero regnicola taliter eam uxorem habere praesumpserit, eadem exilii poena plectatur; quam protendi in generationem tertiam temerarii sanguinis sui per lineam descendantem inclusive volumus et jubemus. (Meriti sunt etenim regni solatio et habitatione privari, qui regnum a periclitationibus variis, desolationibus et scissuris non curarunt tutum debite praeservari.) §. 3. Ubi vero cuicunque alteri quam regnicolae nupserit, dum tamen principi generoso, ipsius reginae honorificentiae et statui digno nubat (quod sibi libere permittimus), receptis atque reductis locis et terris sibi pro dotalitie assignatis in potestate atque custodia succedentis legitime in regno praedicto, decem millia marcarum argenti reginae praedictae pro dotalitie suo assignentur; vel si magis elegerit rex ipse succedens, dictarum terrarum atque locorum redditus sive fructus ad vitam suam, deductis sumptibus, tri-buantur.

O králové České, kteráž se podruhé vdává.

Udá-li se králové České korunované, mazané, a to proti právu, kterého pána zemského pojeti, tehdy chceme a ustavujem, aby ona svého věna, kteréž ot krále má, všelikterak prázdna byla, a na budúcieho náměstka to připadnutí má; a ona má z královstvie Českého věčně vypovědiena býti. A ten, ktožby ji směl pojeti, má také se všemi přirozenými do třetieho kolena

tuž výpověď z země trpěti. Pakliby které knieže královu pojal, má ji ven do své země vzieti a věna jejíeho požievati, dokudž by mu král Český deset tisícov hřiven stříbra nedal za výplatu věna jejíeho nebo méně, jakžby bylo ujednáno.

XXXVIII. De coronatione regis et reginae.

Decorem regni statumque pacificum nostrorum fidelium diligentia qua possumus inquirere non cessamus; nec posse credimus labori succumbere, cum deo juvante cuncta semper disponimus ordinanter. Quanta possunt evenire pericula, quantaque oriri dissidia regni solio glorioso vacante, quis sanae mentis ignorat? Tunc veluti pastore seducto de medio, grex insolita libertate disgredivens, insidiantium luporum faucibus carpitur et ovile relictum faciliter dissipatur. Hoc igitur edicto perpetuo providimus ordinandum: §. 1. Quod succedentes pro tempore in regno Boemiae singuli futuri reges illustres, infra sex menses continuos a die successionis inantea numerandos, debeant vocatis principibus, baronibus, nobilibus et universitatibus dicti regni, omni condigna solennitate servata, ut moris est hactenus, regale diadema per manus sacras Pragensis archiepiscopi, aut praelati alterius, (Pragensis ecclesiae sede forte vacante, vel ipso archiepiscopo renitente, aut alias inhabili existente), omine felici suscipere, et in regem gloriosissime coronari; §. 2. Et infra tantundem temporis spatium illustrem consortem reginam, quando-cunque et quotiescunque regem forte contigerit matrimonio copulari, diadematis similis faciant insigniis coronari. (Decet enim, ut quos providentia divina conjunxit in unum, unius etiam honoris et gloriae suscipiant incrementum.)

O korunování krále českého.

Nynie budúciem kráľom Českým ku paměti přivodíme: každý od přijetí královstvie v šesti měsieciach srolaje pány etc. od biskupa Pražského, nebo kdyby snad stolice prázdnila biskupská, tehdy od jiného biskupa neb preláta šťastně má korunu a namazanie přijeti kráľovské. A v témž času i kráľova, kolikrát by potřebie bylo, korunu i duostojenstvie přijeti má, a v duostojenství aby se radovala s kráľem svým.

XXXIX. De ferro candente et aqua frigida.

Errorem gravissimum, sanctissimae religioni christianae contrarium ac obnoxium statui et quieti devotorum nostrorum fidelium, de medio gregis populi christiani regni nostri Boemiae penitus ex-

stirpantes, sancimus: §. 1. Nemini omnino licere juxta limites dicti regni ferri candentis vel aquae frigidae experimento uti, aut alio genere experimentorum similium, vel inducere ad utendum quacunque occasione vel causa, commissi forte criminis, violentiae in virginem vel adulterii, sicut aliquando factum fuisse comperimus, aut alias quovis modo exquisito. §. 2. Poena imminente contra facienti, aut illi consilium vel favorem praestanti, post infamiam, bonorum omnium publicationis in fiscum; et ubi personaliter capi possit, (quod fieri cuicumque nedum permittimus, sed jubemus) incendio sive aqua, prout in altero ipsorum deliquerit, finem turpissimum faciat vitae suae. (Qui enim dei omnipotentiam tentare praesumpserit, et illius occultum judicium deridere, proximum suum per naturae contraria cogendo perire, dignus est merito, naturalis hujus vitae solatio non gaudere.

O železu horúciem a vodě.

A zakazujem i přisně prikazujem a zapoviedáme, aby viece té přísahy pohanské, totiž skrze železo horúcie a na vodu puštění, nepožievali o žádnú věc, a tudy Boha, svého tvóree, nepokúseli, buďto o únos neb o podlávenie panen etc., než živi byli, přísahna Bohu, neb skrze Buoh přísahajiec, (neb jest on serchorané dobré); pod pokutú zbavenie jeho sbožie a pod hrdlem, nebo pod ohněm neb pod utopeniem neb kterým jest hřiechem shřešil proti svému bližniemu.

XI. De tabellionibus contra prohibitum conficientibus instrumenta.

Nostrorum fidelium querela frequens aures clementiae nostrae pulsavit, quod in regno nostro Boemiae notariorum seu tabellionum publicorum numerus longus, scientia tamen et artis peritia summe brevis, subditorum nostrorum in opinata causat incommoda, versutiis, fraudibus aut erroribus gravibus locum praebens; tandem rancores parit et odia, et suscitatur saepe discordias atque rixas, per quae fidelium eorundem facultates labuntur, ac ipsi necessitates varias et aerumnas pati coguntur. Quod nos, qui subditorum ipsorum statum pacificum assidua meditatione semper inquirimus, nec immerito moleste ferentes, hac salubri ordinatione sancimus: §. 1. Quod nullus omnino, se dicens notarium seu tabellionem publicum cujuscunque regis seu principis, aut alterius cujusvis personae, habentis quantumcunque legitimam potestatem, auctoritate creatus notarius publicus vel tabellio, audeat vel praesumat officium sive artem notariatus seu tabellionatus publici quomodolibet exercere infra limites dicti regni,

nisi prius per nostras aut successorum nostrorum Boemiae regum illustrium, qui pro tempore fuerint, patentes literas, sigillo pendentis majestatis regiae impresso typario communitas, meruerint exercendi licentiam obtinere. §. 2. Acta vero quaeque contra constitutionis hujus seriem per dictum notarium, notae forte sumptae, vel instrumenta confecta, ex nunc prout ex tunc, nullius valoris esse decernimus vel momenti; ipso nihilominus temerario ausu contrarium faciente, velut falsario, puniendo. (Quos enim regiae majestatis examen duxerit approbandos, non est dubium, eos providos et peritos esse repertos.)

O pisariach obecných.

S paměti pokládáme, aby žádný pisář obecný nebo jiný pisář od desk přísežný, snad jsa publice strožený v naše České zemi, i což pod naši korunu slušie, skutkór žádných, listov, instrument i jiných zápisuov činiti nesměl, lečby skrze ny nebo naše náměstky hodnost a potvrzení přijal, a naše listy na to s pečetmi neb sekretem na potvrzení měl; jinak cožby kolivěk vedl nebo psal, to za nic cheme mieti a žádné moci nemá mieti, a jakžto nad falešníkem má pomštěno býti.

XLI. De recognitione fienda per principes et nobiles novo regi.

Regalis diadematis nostri nobilissimam partem, clarissimorum principum regni nostri Boemiae feuda, regiae mentis arcano volumus servari praecipua, et congruentis cautelae suffragio providere, ne qua in posterum super eis possit dubietas occurrere, aut incertitudo quaelibet alternandi materiam generare. (Siquidem nihil est gratius, quam humanis rebus semper adhibere cautelam, quae si non sit necessaria, non gravat esse superfluam.) Praesenti itaque lucida lege sancimus: §. 1. Quod quilibet princeps, marchio, dux et vasallus, et quicumque alius inferior nobilis feudatarius regni nostri praedicti, singulis successoribus nostris legitimis Boemiae regibus futuris illustribus, infra annum continuum, numerandum a die successionis in regno cujusque regum ipsorum, §. 2. Et quotiens etiam dictos marchiones, duces et vasallos aut inferiores nobiles feudatarios morte interire aut mutari continget, infra consimilem annum a die mutationis hujusmodi continue numerandum, terrarum atque castrorum, dignitatis aut honoris, et generaliter bonorum omnium atque jurium, quae tenet vel possidet infra limites dicti regni, recognitionem debite faciat, et ab eis infeudationem recipiat, et praestet personaliter fidelitatis debitae sacramentum; si tamen reges ipsi eodem anno degerint in regno praedicto. §. 3. Alioquin si absentes exstiterint, debeat

hujusmodi princeps, marchio, dux vel vasallus, aut inferior nobilis feudatarius, infra eundem annum coram capitaneo generali regni praedicti solemniter protestari; et infra sex menses continuos a die reditus regis taliter absentis in regnum in antea numerandos, recognitionem, infeudationem et juramenti praestationem praedictam decenter implere. §. 4. Nisi fortasse marchiones, duces et vasalli, aut inferiores nobiles feudatarii, extra terram sine dolo forent absentes; quo casu volumus, ut a die reditus ipsorum ad patriam infra tempus semestre in praesenti constitutione expressum ad debitam consummationem dictorum omnium teneantur. §. 5. Quod si quis ex dictis principibus, marchionibus, ducibus et vasallis aut inferioribus nobilibus feudatariis praemissa facere non curaverit: transactis terminis suprascriptis, rex praedictus, qui tunc exstiterit, vel dictus capitaneus generalis, possit et debeat ad manus regiae majestatis recipere jura et bona praedicta quaecunque, tenenda et servanda per eum, donec praemissa omnia et singula fideliter impleta fuerint. (Per hanc enim ordinationem nostram et jura nostra redduntur illaesa, et dictorum clarissimorum principum, marchionum, ducum et vasallorum ceterorumque nobilium dignitates et bona magis certa et regalis auctoritatis protectione secura.)

O přiznání kniežat a pánův k novému králi.

Pamatujem, aby všichni, markrabie, vévody, knížata, páni, manové menší i větší, v roce a ve dni ote dne korunování krále počítajícce manství ot krále přijali. Pakliby snad krále nebylo, tehdy před kapitánem ty časy země České se přiznali; a po navrácení krále do země v šesti měsíciích přijedúce mají svá manství s přísahú přijeti. Lečby svrchu řečených kniežat nebo pánův ty časy v zemi neb v bydlech jich nebylo, tehdy po vrácení jich do země podle času, jakož se svrchu jmenuje, mají to dokonati. Pakliby kto z dřívě jmenovaných toho naplniti nedbal v těch časech jmenovaných, tehda dřívě řečený král nebo kapitán obecní, kterýžby za toho času byl, mohlby a má v ruce Králové Milosti vzieti práva a sbožie všelijaká skrze něho držná, dokudžby dřívě jmenované věci všechny spolu spravedlivě nebyly naplněny. (Skrze to naše ustavenie práva naše jsú nepoškrbněna, a sbožie a věci čisté dřívě řečených a z moci a pomoci královny jistějšie.)

XLII. De citationibus contra regem.

Licet humano jure princeps legibus sit solutus, et cunctos populos sibi subjectos habeat judicare, et a nemine ipse judicetur:

quia tamen digna vox est majestate regnantis, alligatum se legibus principem profiteri. (quod etiam per praedecessores nostros Boemiae reges illustres observatum fuisse comperimus), praesenti constitutione decernimus: §. 1. Quod si quis quandoque forte a nobis vel successoribus nostris Boemiae regibus illustribus, qui fuerint pro tempore, reputaverit se gravatum, seu causam ullam se velle dicat intentare nobiscum: tunc supremus camerarius et barones sive kmetones de causae vel gravaminis meritis diligenter et libere inquirentes, demum quicquid justum repperint, pronuncient vel decernant; §. 2. Quorum pronuntiationi et decreto stare et contentari rex ipse, sicut et subditus vel querelans de benignitate regia, teneatur. §. 3. Decore tamen et honestate regiae dignitatis in hoc specialiter reservatis, quod nulla prorsus praemissorum occasione, vel alio quocunque modo excogitato vel via, contra personam regis citatio vel vocatio aliqua personalis emanet, sed contra officiales suos, qui ad hoc exstiterint deputati, procedat. (Per hoc enim et splendor justitiae, quem ubique in regno nostro lucere singulariter cupimus, purus servabitur, et clementiae nostrae zelus, quem ad justitiam gerimus, piis operibus insignitur.)

O pöhoniech proti králi.

A kakž kolivěk král pro duostojenstvie své vyňat jest z súdov v zemi své, avšak aby pravda se šířila: komorník nejvyšší (purkrabie Pražský), a páni a kmetové České země mají žalujícím na krále spravedlnost učiniti, a král jich nález i ortel z své milosti zeláště trpěti má; tak, aby žúdného úrazu na svém duostojenstvie a na své osobě netrpěl skrze jich otsúzenie, ale jeho úředníci aby to splnili a trpěli, ktož jsú na to vydáni, z jeho statku a sbožie, a král jim má to beze lsti a přisně přikázati.

XLIII. Ut rex non citet quemquam.

§. 1. De consuetudine laudanda processit, quod ut regiae dignitatis supremum decus ab omni indecentia servetur illaesum, nulla debeat in persona regis contra quoscunque citatio emanari. §. 2. Sed cum casus emerit, utpote de juribus regiis occupatis, vel alia querimonia privatarum etiam personarum, sub nomine judicis curiae regiae procedat citatio, quae terminum competentem assignet citatis ad comparandum coram majestate regia, sicut illa duxerit ordinandum. §. 3. Si quis forte nobilis vel alius quicumque contra majestatem regiam vel homines suos excesserit, possit per literas regias tales excedentes publice facere per fora proclamari, quod certo termino compareant in curia regis; §. 4. De quibus tamen defectibus regem tangentibus barones seu kmetones juxta solitum judicabunt.

Král nemá puohonem býti.

Slično cheme mieti, aby od osoby královny žádnyj pohnati neměl ani mohl, než přihodilo-liby se v králových práviech překáženie aneb žeby dědiny drženy byly nebo z věci jiných obecných šla by žaloba nebo bylo žalováno, pod jmenem dvorského sudieho pónon má vyjieti. Pakliby kto proti králi které věci nebo dědiny držal, tehdy dvorský sudí má je kázati prorolati, a rok z práva prodlený tomu prorolání i srrchu jmcenovanému puohonu uložiti a podle obyčeje, což krále dotýče, páni a kmetové mají súditi.

XLIV. De prolatione termini per judicem.

Sicut observatum reperimus antiquitus, statuimus, ut si quando judex terrae, in testimonium duorum vel plurium, alicui in quacunque causa terminum de certa scientia assignaverit, aut ad postulationem alicujus dilationem concesserit: tantam efficaciam et vigorem censeatur habere hujusmodi terminus, licet unicus taliter assignatus, quantum trina publica proclamatio per trium dilationum debita et consueta intervalla in foro publice facta reperiretur habere.

O prodlení roku sudím daném.

Kdyžby sudí komu rok přede dvěma nebo přede třmi nedělni z svého jistého vědomie o kterúžkoli věc nebo ku prosbě většíe prodlenie dal nebo puojčil: takú moc měj rok ten jeden, jakoby se troje provoláníe stalo trhem.

XLV. De regni defensione.

Munitio quaeque bellica tractanda semper est mente quieta, quia tunc male quaeritur, cum jam imminentibus hostibus necessaria judicatur. Itaque futuris eventibus praecavere volentes, et subditorum nostrorum fidelium securitatem et pacem, quas illis nostris temporibus multo labore quaesitas feliciter deo juvante contulimus, illaesas a cunctis hostium violentis incursibus praeservare: edicto praesenti providimus ordinandum, sicut ex institutis antiquis regni nostri Boemiae jam comperimus observatum: §. 1. Quod si quando contingat hostes regni nostri praedicti metas invadere vel intrare, tunc indifferenter omnes, tam principes, barones et nobiles sive vladykones, quam etiam, cives et oppidani, imo populus universus regni, juxta ordinationem regiam et mandatum, debeant armata manu circa metas ipsas potenter assistere septimanis quatuor, sumptibus

propriis et expensis, patriam propriam viriliter defensuri. §. 2. Si tamen ultra quatuor septimanas eos defensionem regni expediret intendere, tunc eo tempore duntaxat, quo ultra septimanas ipsas quatuor vacaverint defensionem praedictae, liceat eis de bonis et juribus regis tantum recipere et non ultra, quantum eis et equis eorum sufficiat ad expensas.

O obraně království Českého.

Také přihodilo-liby se kdy, žeby nepřítelé v zemi vpadli, tehdy všechna knížata, páni, šlechtici, rytíři, vladyky, měšťané i všecken obecný lid mají hned brannú rukú jeti a jieti z příkázanie a řečenie králova až na mezi českú. A tu mají trvati brániece meze čtyři neděle na svojoj úklad a o své ztravě. Pakliby do tej chvíle trvati nemohli (pakliby děle tu trvati nemohli), tehda potřeb mají sobě dobytí na království toliko sobě a koním, a nic více.

XLVI. Ut tempore guerrae non exeant regnicolae extra terram.

Ad defensionem patriae quisque debet singulari quadam caritate prospicere, et personam suam cunctis objectare periculis, ne patriam suam lacerandam relinquat extraneis. Hoc igitur edicto jubemus, §. 1. Quandocunque regem Boemiae sive regnum ipsum contingat guerram habere, nullo omnino regnicolae quacunque ratione vel causa licere exire limites dicti regni, nisi hoc de certa scientia dicti regis processerit et speciali gratia vel mandato. §. 2. Quod si quis exire praesumpserit, bonorum omnium publicatione mulctetur.

Aby zemané v války z země nevycházeli.

I také ustavujem tak, že kdyžby válka proti české zemi byla, tehdy žádný zemanin nemú z země jieti, dokudžby ta válka trvala, lečby zvláště odpuštění od krále obdržul. Pakliby kto směl z země vyjeti všetečnosti, tehdy sbožie svého a dědiny, kteréžby měl v království Českém, ohlasně zbaven má býti.

XLVII. Ut servi tempore expeditionis a dominis suis licentiam non petant.

Nulli omnino licere permittimus, sed protinus inhibemus ejuſcunq; domini servitori expeditionis jam proclamatae tempore licentiam petere a domino suo, quacunq; ratione vel causa, expeditione ipsa durante, contra sui domini voluntatem.

Panoše neb služebníci v čas válečný otpuštění neberte ot pánov.

Líbí se nám i ustavujem, aby žádný v provolání války na vojnu od svých pánuov otpuštění nebral, dokudžby ta válka stála, proti vůli jeho pána, neb by to bylo proti každého cti a věře.

XLVIII. De Boemis servientibus extraneis dominis.

Quia saepe contingit, (quod ex magnanimitate procedit), barones aut nobiles vel wladykones regni nostri Boemiae certis dominis vel amicis eorum in diversis mundi provinciis extra regnum ipsum commorantibus, cum stipendiis, aut sine, in armis servire: praesenti constitutione sancimus: §. 1. Personas hujusmodi cujuscunque promissi vel conventi servitii ratione vel causa terrae Boemiae publice vel occulte, tacite vel expresse, per se vel alium nullatenus nocere debere. §. 2. Quod si quis et cujuscunque status vel conditionis existat, pro tempore contra fecisse repertus exstiterit: bonis omnibus confiscatis, velut patriae propriae regnique aemulator et proditor, capitali sententia feriatur.

Čechové neslužte cizozemcóm.

Ey opět za právo vyřikáme, kterýžby kolivěk Čech nebo zemětin v službě nebo na žoldě byl neb slúžil v ciziech zemích, aby pro žádnú věc i skrze žádnú výmluvu s svým pánem proti České zemi nebýval; pakliby to zrušil, má za zrádci vědien býti, a sbožie jeho a hrdlo na královú milost připadnutí mají.

XLIX. De juribus regis silvarum.

De juribus silvarum nostrarum regni Boemiae, quarum densitas arborumque admiranda proceritas non inter minimas particulas regni gloriae est notanda, tam pie quoad fideles nostris silvis ipsis convicinos, ne illè forte litigare nobiscum et sumptibus ac laboribus gravari cogantur, quam provide quoad regalia jura nostra servanda disponere intendentes, morem priscum, sicut accepimus, specialiter etiam in hoc imitantes, sancimus: §. 1. Quandocunque nobilis aliquis sive cliens causam cum nostra curia super metis silvarum habere contigerit, tunc pro parte regia producantur novem silvani seu servitores, pro parte vero clientis totidem nobiles vel clientes; §. 2. quibus in praesentia purggravii nostri aut villici regionis illius constitutis, adhibitis etiam duobus vel uno saltem militibus ad hoc specialiter commissariis deputatis per regiam majestatem, et loco

causae seu litigii per eos diligenter inspecto, ipsi purggravius aut villicus et milites informationes omnes, facientes ad materiam causae, diligenter recipiant, et si possunt debite concordare, fodi faciant magnos acervos et terminos stabiles atque notos infigere,† per quos causa ipsa sopita, nulla in posterum relinquatur occasio litigandi. §. 3. Si vero non possent debite concordare, tunc sorte data per purggravium seu villicum supradictos, tres ex productis novem testibus supradictis, quos sors ipsa elegerit, super dubiis causae, jurati prius, ferant testimonium veritati; secundum quod iudicium dirimatur, et ponantur acervi vel termini juxta testimonium eorumdem. (Taliter etenim et juri nostro consulitur, et fideles nostri longis dispendiis non gravantur.)

O právé králových lesuov.

Vše to pevně postavujem, kdyžby se mezi kým o jeho lesy a o naše meze svár stal a ztrhl; tehdy od nás má povoláno býti devět hajných nebo služebníkův a s druhé strany tolikéž devět panoší neb vladyk, a před vladařem nebo lovčiem toho kraje, přivolajiec k tomu jednoho nebo dva rytieře, otpuštiemy to vedle jich svědomie, a v jistém ohledání lesov a mezi meze a hranice a kopce znamenitě mezi našimi lesy a jeho učiniti. Pakliby snad nemohlo tak dokonáno býti, ale z těch derieti tři z našich a tři z toho našeho súdeře losem vybrání podle rozkázanie toho lovčieho neb vladaře a těch, kteréž jsú k tomu přivolání, majie pod přísahú ty meze, hranice a kopce učiniti a to osvědčiti pro paměť a tvrdost lepši.

L. De incisione silvarum.

Silvarum nostrarum admirandam exteris pulchramque congeriem non tam volumus dissipari, quam etiam diligenti custodia ab omni prorsus succisione, nisi quam specialiter permiserimus, intendimus praeservari; et intactam perpetuamque manere volentes, jubemus: §. 1. Quod nullus ex silvanis nostris sive lowezis, aut alia quaeque persona, quacunque ratione vel causa, possit incidere aut exportare lignum aliquod ex silvis ipsis, seu alienare vel vendere, nisi tantummodo aridum lignum, vel quod vi ventorum ceciderit, §. 2. His itaque duobus generibus lignorum duntaxat uti liceat, illaque vendere silvanis nostris ad camerae nostrae compendium, juxta solitum et antiquum; nisi de certa scientia regia et speciali gratia concessum aliud alicui per literas regias patentes appareret. §. 3. Poena imminente contrarium facienti, mutilationis manus dextrae, qua adjunctrice potissima praesumitur rationabiliter deliquisse, et

publicationis in fiscum hereditatis, quam a nobis seu curia nostra pro servitio custodiae silvarum visus exstiterit possidere.

O mýcení lesův královských.

S paměti ustavenie dávného lesov našich královských i jeden lovčí nebo hajný náš bez našeho zvláštneho odpustění nemá mýtití, než toliko sůš a vývrátky; ty mají mýceny býti a prodávány; a ty peníze mají obráceny býti do naší královny komory. Leč bychom zvláště komu odpustili, po našich zjevných zvláštnech lesiech, které lesy mýtití nebo darem dáti, tak mohou polesní nebo hajní ty lesy prodávati nebo mýtití pod vyměřením a peníze do naší komory pod vyčtením obrátiti, pod pokutí ruky pravé utčtie a pod ztracením dědin těch, kteréž od České koruny za službu hájenství našich lesův mají.

LI. De ablatione equorum volentibus subripere silvas.

§. 1. Quandocunque contigerit, quod silvani nostri seu locvzy alicui infra silvam equos et currus abstulerint, praetendentes illum cum dicto curru venisse subripere seu furari ligna nostra silvarum, illo haec omnino negante: ut altercatio finem recipiat in instanti, secundum quod fore comperimus hactenus observatum, sancimus in hujusmodi casibus duos ad minus silvanos seu lovezos in curia nostra regia, coram scilicet officialibus nostris regionum illarum haberi; §. 2. A quibus prius exacto juramento, duos digitos elevando, ut moris est eis, testimonium volumus perhiberi, juxta quod litigium dirimatur. §. 3. Et si reperiatur culpabilis ille, cum bonis suis omnibus regis gratiae sit commissus.

O pojetí koní na krádeži lesu.

Slibujeme o pojetí konie tak držeti, kdyžby komu konie i s vozem v lesiech našich královských, an chtěl drva krásti, pojati byli, a pře o to vznikla: tehdy dva hajnú z toho kraje lesův na dvoře našem před úřednieky našimi téhož kraje zdvihnuce dva prsty (nebo háky), kdyžby popřisegli, že jest les nebo drva chtěl krásti a bráti, bude-li shledán tím vinen, tehdy se všiem svým sbožiem na královu milost má podán býti.

LII. De metis et limitibus silvarum.

v. /

Si quando de metis seu limitibus silvarum regalium Boemiae inter regis procuratores aut alios quoscunque regnicolas altercatio

oriatur, testes non extranei, nec de remotis partibus in controversia producantur, sed nulli penitus admittantur, tam contra nostram regiam curiam pro parte alia, quam etiam vice versa contra partem aliam pro parte nostrae regiae curiae supradictae, nisi silvani, in locis propinquioribus habitantes metis aut territoriis ipsis, de quibus quaestio ventilatur.

O meziech a vysúzení lesów královských.

Ež bývá svár mezi rozličnými lidmi a zvláště mezi úředníky královými lesnými o meze a o rozdiely a prosečí lesné: cheme aby jiní o tom srědkové nebyli rzati než najbližnější hajní neb polesní toho kraje lesu, a těch svědectvie a ukázanie má přijato býti a držáno.

LIII. De silvis excisis.

Silvas nostras, quas in aliquibus partibus earundem succisas et effossas, et aliquas cultas et laboratas audivimus, quasque nostras hereditates existere et ad nostram regiam cameram devolutas post mortem illustris regis Ottacari divae memoriae nemo debet ambigere, ad eandem regiam cameram pertinere decernimus et jubemus; nisi aliud clementia regia cuiquam reperiatur de gratia speciali per suas patentes literas concessisse.

O lesiech královských vykopyných.

Přisuzujem a prikazujem, aby jakož lesové naši, kteříž jsou smýceni a ze dna vykopyáni po Ottakarovi předku našem, jenžto jsou již dědiny, ty a takové dědiny tak vykopyané příslušali na nás věčně a na naše krále budoucí spravedlivě, a žádný uvázati se v ně nemá, leč bychom jemu je vydali a vysadili v službu nebo v plat, a toho potvrdili listy našimi.

LIV. Ut non excoorientur arbores silvarum regalium.

Ne constitutionibus suprascriptis, quas pro conservatione silvarum nostrarum regalium diligenter edidimus, ullatenus fraus fiat, sancimus: §. 1. Ne quis, (quod dolorose saepius factum fore percepimus), quocunque tempore anni, maxime in vere, aut etiam in aestate, arbores silvarum ipsarum quacunque ratione vel causa, in primis vel secundis aut aliter quoquomodo corticibus excoiriare, vel cortices ipsas incidere vel rumpere audeat vel praesumat, §. 2. Poena imminente contrarium facienti: si silvanus fuerit, excoiationis manus

dextrae, et publicationis bonorum omnium, quae a nobis pro servitio custodiae silvarum earum noseitur obtinere; si vero alia quaecunque persona, excoriationis manus dictae poenam tantummodo patiat.

O dřievě lesuov obhupování.

Oršem bude-li hajný náš kóry prvníe nebo druhé lúpiti neb kterák obřezovati s dřievie, ihned má ruku pravú ztratiti a zboží i dědiny své k hájenství příslušejiece ohlasitě ztratiti do komory královy; pakliby jiný člověk cizí to činil, tehdy za to toliko ruka pravá má jemu ulata býti.

LV. De impositione ignis ad silvas.

Si quis tanta temeritate repletus exstiterit, quod ignem imponeret vel imponi fecerit in silvis nostris aut barouum nostrorum vel aliorum quorumcunque juxta limites regni nostri Boemiae, aut in arboribus vel herbis earum, ardore igneo usque ad vitae exitum comburatur.

O požáříech lesniech.

Světle tomu chceme, ktožby kolivěk z úmysla lestného lesy naše nebo jiných zeman páčil nebo požáry v nich činil neb jiné dřievie neb kořenie, upálen má býti bez milosti.

LVI. De caedentibus silvas vel distrahentibus.

Contra caedentes arbores seu ligna silvarum poenas debitas statuimus. Sed quia caesas per aquas maxime aut per terram ducere multos impune percepimus, statuimus, quod si quis arbores seu ligna quaeque, quantumcumque non inciderit, si tamen caesas contra formam constitutionum nostrarum duxerit per aquam vel terram, aut auxilium dederit ad ducendum, poena consimili mutilationis manus dextrae feriat.

O plavcích lesu kradeného.

Všichni, ktožby lesy bez znamenie a bez formy sekali v lesích a po rodě nebo po zemi vezli by: ti mají pravú ruku ztratiti, i ktožby jim k tomu pomoc anebo radu dávali.

LVII. De custodia silvarum, quae succisae furtim ducuntur
per aquas.

§. 1. Purggravios seu castellanos nostros castrorum infra scriptorum (sic), super labentia flumina regni situatorum, curam vigilem et custodiam die noctuque habere volumus diligentem, ut ligna quaeque vel arbores, quae plurimae in silvis nostris subreptae per eadem flumina duci percepimus, et demum, nostra conscientia inconsulta, verti in utilitates proprias privatorum, in camerae nostrae dispendium et gravamen. §. 2. Cum igitur territorium et districtum castri, cui quisque praeest, pervenerint, per eos vel per alios, quos ad id duxerint deputandos, intercipientur, et arrestentur, simul et personae quaecunq; ducentes ligna et arbores supradictas; et statim facta nobis conscientia speciali, tamdiu eas teneant arrestatas, donec a nobis aliud habuerint in mandatis §. 3. nisi patentes literas nostras ostenderent, aut alia intersigna, ad haec specialiter deputata, per quas forte illis majestas regia concesserit eas arbores deducendas §. 4. Poena imminente castellanis praedictis, si scienter permiserint transire arbores aliquas sive ligna contra mentem ordinationis praesentis, amissionis officii et dupli restitutionis in fiscum valoris sic dictarum arborum vel lignorum. §. 5. Si vero negligenter et ignoranter, poena dupli tantummodo feriat; poenis aliis, contra caedentes vel ducentes arbores sive ligna statutis, firmis manentibus atque fixis

O pozorování plavby dřev se hradův.

Přikazujem purkrabiem hraduov našich, kteříž nad vodami sedie, aby lesuov mimo ně plovúciech prokrásti nedopúšťeli a ty stavovali a dotud je tu drželi, dokudž by od nás listov neb jiného rozkázanie neměli. A kdyžby purkrabie vědomě ten les nebo dřievie propustili, tehda úřadův svých mají zbaveni býti, a začby ten les stál, to dvě peněz do královy komory mají dáti; pakliby nevědomě obmeškali a propustili, tehdy pokutí toho dřého do královy komory propadnú: a ti, ktožby ten les sekali nebo vozili, z ustavenie našeho dřievie jmenovaného pokutu mají trpěti.

LVIII. De hereditatibus et bonis ad regiam cameram devolvendis.

Curiae nostrae regiae jura, quae maxime praeursorum temporum usu longissimo sunt probata, quantum debite possunt, praeter injuriam alicujus, procurari volumus et tueri; quia decet principem, sicut subditos in pace servare et universalem justitiam colere, ita proprii juris futura compendia non abjicere, quae recte disposita,

in subditorum fidelium commoda propria saepius a regali munificentia transferantur. Sancimus igitur, quandocunque regnicola quisque, cujuscunque status seu conditionis existens, a seculi hujus vita labili migraverit, nullis relictis liberis a suo corpore legitime procreatis, quod bona omnia et hereditates, quae fuerunt dicti defuncti, ad nostram regiam cameram sive fiscum totaliter devolvantur.

O dědinách a zbožíech do královny komory připadených.

Ey kdyžby kto v království našem bez dětí, spravedlivě ot něho pošlých, umřel a dědin svých, kdež moc a právo jest, nikomuž nepřisvědčil, tehdy dědiny jeho tolik pusté na krále mají připadnutí, a nábytkové zeměníena každého na najbližšieho prietele, najprvé po meči počítajiec.

LIX. De alienandis hereditatibus.

§. 1. Siquis hereditatem propriam in vita sua cuiquam dare, vel alio modo concedere et a se in alium transferre voluerit, debeat ante licentiam petere a regia majestate §. 2. Qua licentia petita et concessa, mittat nuntium, scilicet baronem officium kmetonis habentem, ad supremos beneficiarios, qui ad relationem dicti baronis, pro parte majestatis ejusdem eis factam, poni facere debeant ad tabulas terrae infra annum continuum tunc proxime subsequentem, tempore scilicet unius ex conciliis generalibus, ut moris est, in quatuor anni temporibus celebrandis. §. 3. Aut si praelegerit, in uno ex dictis conciliis, sedentibus in judicio supremis beneficiariis, coram ipsis asserat et publice protestetur dationem seu concessionem hujusmodi, quam facere jam intendit, nulla alia petita regis licentia vel obtenta §. 4. et subsequenter ad tabulas posita datione seu concessione praescripta, de mandato beneficiariorum supremorum ipsorum, possessionem realem transferat hereditatis seu rerum taliter concessarum in eum, cui duxerit concedendum, sicut alia super hoc edita nostra constitutione cavetur. §. 5. Qua solemnitate servata, licet postea persona talis absque liberis decesserit, in hereditate tamen seu bonis per eam concessis taliter seu datis camera regia seu fiscus nihil intelligatur posse petere vel habere. §. 6. Alia vero hereditas quaecunque, in mortis articulo, sicut aliquando factum audivimus, vel alio quoquomodo citra solemnitatem praescriptam donata, vel qualitercunque concessa, quibuscunque personis, collegiis aut locis ecclesiasticis vel secularibus publicis vel privatis, concessionibus et donationibus ipsis ex nunc prout ex tunc per nos penitus annullatis et invalidis factis, ipso jure fisco nostro intelligatur esse commissa.

O odlučování dědin.

Také ktožby dědiny své komu dal, odlučil, poručil nebo jinak v jiní personu obrátil, to učiniti muož dopuštěniem královým a po pánu zemském kmetci úřad majieciem nebo z rady královny po jednom ve dsky sobě má vložiti v roce, na kteréž chce suché dni, a ty dědiny, kdyžby bez děti umřel, nemají na krále připadnutí; ale jinak jiné dědiny, kteréž bez povolenie našeho kterýmžkolivěk osobám dáním, podáním, odkázáním na smrtešdné posteli postúpeny budú, to cheme za nehodné mieti, a na nás s právem mají připadnutí.

LX. De translatione hereditatum occulte in alios.

Aliquando factum fuisse comperimus, quod quidam hereditates proprias in alios transferre volentes, illas occulte transferunt seu donant, et occulte ad tabulas scribi faciunt, nulla a clementia regia petita licentia, nec aliqua notificatione supremis beneficiariis, ut moris est, facta. Quod, quia cedere in praejudicium nostri juris et dictorum beneficiariorum officii et honoris contemptum non ambigimus, detestantes, sancimus §. 1. Donationes, concessiones seu translationes hereditatum taliter non servata solemnitate debita quibuscunque factas, super quo beneficiariorum eorundem testimonium stare volumus, nullius penitus esse vigoris, sed eas hereditates seu bona quaecunque taliter occulte donata seu translata, velut indignis, ablatas, regis camerae confiscari. §. 2. Scriptor autem, qui occulte taliter hereditates seu bona praedicta ad tabulas posuerit ultimi supplicii poena plectatur. §. 3. Ut committendae fraudis omnis materiam omnibus auferamus, constitutionem praesentem subscriptae cautelae suffragio communimus, sancientes expresse, quod post impositionem ad tabulas dationis seu cujusvis concessionis hereditatis alicujus, hoc penitus observetur, videlicet, quod ad requisitionem donatarii seu illius, cui facta fuerit datio vel concessio suprascripta, supremi beneficiarii specialem nuntium debeant destinare, qui donatarium seu concessionarium hujusmodi in corporalem possessionem inducat rerum seu hereditatis taliter concessarum infra annum continuum a die positionis ad tabulas supraedictae numerandum. §. 4. Qui etiam, adepta possessione praedicta, faciat statim voce praeconia publice proclamari tribus diebus fori illius civitatis vel loci, in quo est situata vel concessa hereditas supraedicta, (vel si forte ibi forum non celebraretur, in tribus foris, diversis tamen vicibus, locorum propinquiorum circumstantium hereditati praedictae), quod talem donatarium, (proprio nomine et cognomine nominando,) in possessionem dictae hereditatis induxit ratione dationis seu concessionis factae per talem. §. 5. Super qua si quis jus

aliquod se habere dicat, vel alias quidquam petere voluerit, coram supremis beneficiariis, sedentibus in judicio in alio conciliorum in quatuor anni temporibus celebrandorum, compareat, infra tres annos et sex septimanas a die ultimae proclamationis continue numerandos, de jure suo debite ostensurus; comminando, quod ultra dictum terminum veniens, nullatenus audiretur. §. 6. De quibus singulis idem nuntius immediate relationem facere teneatur supremis beneficiariis supradictis, qui relationem eandem ad tabulas scribi et inseri facere per terrae notarium, vel vices gerentem juxta dationem seu concessionem praedictam, nullatenus differant vel omittant. §. 7. Si quis autem post lapsum terminum trium annorum et sex septimanarum praescriptarum comparuerit, jus aliquod se habere dicens in bonis hereditatis praedictae, audientia sibi super hoc denegetur omnino. §. 8. Quod si relatio dicti nuntii pro tempore scripta in tabulis et apposita non appareat, ut praefertur, dationem seu concessionem quaecunque cujusvis hereditatis, quantumcunque ad tabulas positam, nullam penitus et velut non factam censeri decernimus et volumus ab omnibus reputari.

O tajném odevzdání dědin jiným.

A zvláště ktožby dědiny své nezachovaje řádu a poctivosti, bez otpuštění králova před jedním úředníkem neb piesařem, bez vědomie větších úředníkuov, tajně komu ve dsky kladl, ten ty dědiny do královy komory ztratí a piesař, kterýž to píše, smrt trpěti má. S paměti větší ohlašujem, komužby které dědiny byly dány neb odkázány a ve dsky vloženy, úředníci mají jemu dáti posla na ty dědiny, aby jej v ty skutečně uvedl a to v roce a ve dni. A má to provoláno býti na třech trzích; a neotpíraliby kto toho sbožie ve třech letech a v šesti nedělech, potom jemu nemá dáno býti slyšení obyčejem izádným.

LXI. De dotibus ad regiam cameram devolvendis.

Quod novimus antiquitus observatum, praesenti renovamus edicto: Quod si mater a filiis suis dotem recipiens nuptias secundas contraxerit, et subsequenter ipsa ejusque maritus secundus decesserint, nec in vita sua dotem suam eandem cuiquam concesserit et ad tabulas solemnitate servata non posuerit: dos talis, sive sit in hereditate, sive in numeratae pecuniae quantitate, ad regis cameram noscitur pertinere.

O věnech do královny komory spravedlivě připadených.

Ej pravíme, kteráž vdova od svých sirotkuov se otlúčí a stav svuoj promění a věna svého nižádnému nezapíše, tehdy to věno, buďto na dědinách nebo na hotových penězích, na krále spravedlivě připadnutí má.

LXII. De hereditatibus ad regiam cameram pertinentibus.

§. 1. Informatione fide digna accepimus, ad jus regium in solidum pertinere omnes hereditates effossas jam, et quae effodientur in posterum in montibus, videlicet in metis terrae ultra Usk^s ultra Pontem^s et ultra Cadanum[†] usque in Damassin^{††}. §. 2. Quare praesenti sancimus edicto, omnes hereditates infra praedictos terminos repertas jam, vel quandocunque reperendas, ad regiam nostram cameram devolvi et penitus applicari. §. 3. Qui vero usurpasse aliquid ex dictis hereditatibus visus exstiterit, aut effodisse vel aliter exstirpasse, in silva nostra egregia, infra quam dicti termini situati noscuntur, poena infamiae et quadrupli restitutione mulctetur. (Etenim inter ceteras silvas nostras, illa cordi nostro debet esse praecipua et singulari diligentia custodiri, quae tam utili, tamque mirabili arborum congerie regnum nostrum Boemiae circuit. Cujus eminens protensusque ambitus praestat feliciter eidem regno propugnacula perpetuo gloriosa).

O dědinách vykopaných za Kadani a za Mostem.

Známo činieme ustavenie toto, že ktožbykolivěk na horách nebo lesiech pomezných za Kadani a za Mostem nebo za N (sic) vykopal a v dědiny obrátil, to jest naše, ale ne jeho; pakliby kto co směl sobě osobiti, to čtvero musí zase navrátiti po narčenie nepoctivého zlého.

LXIII. De hereditatibus civium.

Cujuscunque civis hereditas libera (non censuata, nec civitati admensurata) absque liberis ex suo corpore legitime procreatis decedentis, velut bona nobilium, ad regiam cameram pertinet de jure et de consuetudine regni nostri.

O dědinách městských.

Ej dědiny městské, k městu nepřiměřené, srohodné, ktožby s nich s městem nedržal nebo netrpěl, a bez dědicuov dědičných manželských umřel, ty dědiny jako vladýčie na krále mají spadnutí

LXIV. De hereditatibus propter excessus ad regiam cameram devolvendis.

Bona et hereditates eujuscunq̄ue, propter commissa per eum crimina, capitis vel suspendiū aut alia quaque poena defuncti, superstitionibus etiam liberis ex ejusdem criminosi defuncti corpore quantumcunq̄ legitime procreatis, de jure regni nostri et consuetudine approbata ad regiam cameram nullo medio devolvantur.

O dědinách otpravených pro zlé skutky že na krále nemají připadnutí.

Ey dědiny těch, kteříž pro zlé skutky život ztratí a ostaví po sobě spravedlivé dědice, dědiny jeho proto nemají do komory královny žádným činem připadnutí; ale mají zuostati při těch dětech anebo při jeho strýcích, jsú-li nedielní.

LXV. De hereditatibus devolvendis ad filios vel parentes.

§. 1. Hereditates parentum utriusque sexus, scilicet patris et matris, quas ad filios ex eorundem parentum corporibus legitime procreatos deferri regaliter volumus et sancimus, non solum de liberis in paterna potestate sistentibus seu cum ipsis parentibus simul cohabitantibus, sed etiam de emancipatis seu divisis a parentibus supradictis intelligimus. (Licet enim personarum et locorum remotio inducatur, non propterea sanguinis necessitudo, quae nulla potest ratione divelli, aliquatenus separatur.) §. 2. Si filii vel filiae, divisi seu emancipati a parentibus eorum, superstitionibus parentibus ipsis decedant: eorum hereditates et bona non ad parentes ipsos, sed ad regiam cameram de jure regni et antiquissima consuetudine devolvuntur. §. 3. De jure et consuetudine regni nostri, filiae nuptae aut viduae in bonis et hereditatibus defunctorum parentum non succedunt, quae liberis aliis ex dictis parentibus non exstantibus, ad fiscum regium non est dubium pertinere; cum contentae stare debeant dotibus, quas ex dictis hereditatibus, vel alias ab eorum parentibus habuerunt; quas nec eis auferri vel impediri patimur quoquomodo. §. 4. Innuptas vero filias, a parentibus non divisas, in bonis et hereditatibus succedere omnino permittimus et jubemus.

O dědinách na syny neb na dcery po rodičích nápadných.

My také milostí naši ustarujem, aby dědiny po otcí a po mateři na jich děti nebo najbližšíc přátelý řádu mužského nebo ženského, jakžkolivč by byly by dlelui nebo blízko nebo daleko by-

dlili, spravedlivě připudly. Opět budí-li děti ot otce a ot matere odíeleny, těch dětí dědiny nemají zas na otce a na máteř připadnutí; ale nezavadily-li jsú jich žádným právem, tehda na krále mají připadnutí spravedlivě, a to z starého obyčeje královstvie Českého. Pruvíme, kdežby tuk dcery od svých otcuov a mater byly otevdúny a měly svá věna ve dskách: ty nemají dědin otcových ani mateřiných děditi, ale mají dosti mieti na svých věniech, kterýchžto žádný ot nich otlúčiti nemuož; jeliž po smrti svých mužov mohú svá věna dáti komužkolivěk chtie; ale dcerám neotevdaným otpúštieme, aby po svých otciech dědily; avšak před nimi dědictvie mají ostaviti pacholikóm, ač jsú kteří živi.

LXVI. De filiis portionem paternam a parentibus habere volentibus.

§. 1. Filius divisionem seu emancipationem a parentibus suis habere desiderans, eam quandocunque, completo tamen anno quindodecimo aetatis suae, petere possit. §. 2. Ad cujus petitionis instantiam cogatur pater aut mater secum dividere et partem sibi debitam assignare de bonis seu hereditatibus, quae illis a parentibus eorum, scilicet avis vel proavis dicti filii, obvenisse noscuntur.

Kdy syn muož dielen býti.

Ovšem oznamujem, že synové, kteříž patnácti let dojdú, mohú ot svých otcuov nebo mater žádati díelu, a má jim s právem dán býti toliko z toho sbožie, kteréž jsú jich otcové nebo matery od dědov svých neb pradědov měli a dědili.

LXVII. De hereditatibus collateralium.

Sicut nuptas aut viduas in bonis et hereditatibus parentum succedere prohibemus: multo magis intelligere se debent esse exclusas a successione fratrum vel sororum omnium earundem.

Panny a vdovy oddělené nemají děditi.

Děditi nemají panny nebo vdovy, ani nápad nemá na ně jiti, kteréž jsú díely ot svých otcov nebo mater vzuly; a ovšem nemají nápadu mieti mezi bratřieci nebo mezi sestrami jinými, poněvadž jsú otec nebo matere prvě byly díelny.

LXVIII. De distractione hereditatum a filiis.

§. 1. Si quis, omni pietate paterna postposita, tantae severitatis aut dementiae furore repletus exstiterit, quod hereditatem, quae sibi a parentibus suis legitimis et naturalibus communiter vel divisim obvenit, alienare vel aliter dissipare voluerit, et filios suos legitimos et naturales amicorum bonorum solatio et facultate privare, hoc agere sibi penitus inhibemus §. 2. Sancientes expresse, alienationem hujusmodi temerariam, de bonis et hereditate praedictis quomocunque fiendam, nulla roboris firmitate consistere, nisi forte necessitate causante vendere voluerit in solidum vel in partem, (quod sibi fieri permittimus, ut est moris); §. 3. sed ea bona et hereditatem ad dictos posteros suos servari debere. §. 4. Si vero bona alia sive hereditatem habeat, quae sibi aliunde obvenierit, aut proprio labore vel pretio quaesierit seu emerit: illa possit alienare, et de illis disponere liberao arbitrio voluntatis, solemnitate tamen, quae ad hoc requiritur, observata.

O otlúčení dědictvie ot synuov.

Synóm nebo dcerám, ačby kto ze zlosti ukrutné dědiny, kteréžby měl od svých předkův roztržené, ot nich nenávistivě chtěl otlúčiti bez viny: to zapoviedáme. Cožby sbožie nebo dědin měl jinak dobyté a dobytých, z těch jinak muož spuosobiti jakž se jemu líbí, zachovaje pochváleně řád a právo.

LXIX. De hereditatibus servitorum regalium, qui dicuntur služebníkové.

§. 1. Hereditates servitorum nostrorum intactas et illibatas servare volentes, nulla prorsus superveniente causa alienari vel dissipari permittimus, per quas servitores alios, regiae nostrae mensae necessarios et opportunos, temporibus congruis quaerimus et habemus §. 2. Et propterea constitutione praesenti sancimus, nulli omnino mulieri licere dotem aut dotalitium habere vel recipere super hereditatibus supradictis, vel hereditatis ipsius bonis mobilibus vel pecuniae quantitibus ullis, ultra decem marcas argenti, quas habere posse permittimus, ex causa dotis, vel dotalitii tantum, non alia, in bonis ipsis mobilibus vel pecuniis, si exstant dumtaxat. §. 3. Alioquin bonis et hereditatibus ipsis superexstantibus integris remanentibus et illaesis.

O dědinách služebníkův králových.

Služebníkův našich dědiny celé a neroztržené zachovati chtiece ustavujem, aby izádné země našich služebníkův neslu-

šelo mieti nebo vzieti na dědinách již řečených věna více než deset hřiven stříbra, kteréžto jim za věno mieti dopůštieme na sboží svrchniem anebo na hotových peněžiech.

LXX. De hereditatibus eorundem regalium servitorum.

Bona seu hereditates quaecunque, quovis jure seu titulo, justo tamen, quaesitae per servitores nostros, quantumcunque nobilium fuerint seu alias liberae, post acquisitionem ipsam immediate ipso facto eandem conditionem recipiunt, ipsiusque vere fiunt, quam bona et hereditates aliae, quas pro servitiis eorundem a nobis servitores ipsi tēnere noscuntur, censentur habere.

O svobodných dědinách přikúpených k dědinám služebničiem.

V dědiny v svobodné kterakžkolivěk vejde nebo jich dobude služebník a k svým služebným dědinám je přičiní, buďto vladýčie nebo kterakžkoli svobodné, mají v služebničiem právě ostatí s jinými.

LXXI. De hereditatibus sacerdotum et aliorum ad sacros ordines promotorum.

Delinquendi materiam tollere ubique disponimus, in his maxime, quae respiciunt praecipuam divinae majestatis offensam. Cum itaque percepimus fidedigne, retro temporibus sacerdotes et clericos alios ad sacros ordines jam promotos, eorum bona et hereditates, quas nemini venit in dubium sub mero nostro teneri dominio et ad nostram regiam cameram rationibus et causis ex pluribus, de antiquissima regni nostri consuetudine approbata, debere seu posse devolvi, pro dotibus mulierum, quas turpiter cognitas tenuerunt et publice concubinas, obligant in solidum vel in partem, et super eis dotes vel donationes in fraudem constituunt vel assignant: praesenti statuimus edicto, §. 1. Nemini sacerdotum vel clericorum ipsorum super hereditatibus supradictis licere donare vel donationes aliquas constituere mulieribus quibuscunque, sine regia licentia speciali. §. 2. Quod si factum in contrarium patuerit, ipso facto bona seu hereditas ipsa fisco regio, a quo sumpsit exordium, applicetur. §. 3. Non tamen propterea denegamus, quin hereditates suas hujusmodi dare et concedere possint in vita eorum, debite ad terrae tabulas apponendo, juxta constitutionum nostrarum super hoc editarum seriem atque mentem.

O dědinách žákuov svěcených.

Díme tak, aby žádný žák svěcený dědin svých dědických jiným právem nezavazoval, ani také ženímám nebo kuběním věn enebo zápisov nečinil. Pakli kto to učinil, tehdy ot počátka všechny Sho dědiny pro ten čin mají do královy komory připadnutí. slušie také těm žákuom nebo kněžiem dědiny své dědiické světjkým osobám prodati a v zemské dsky vložití.

LXXII. De filiis sacerdotum.

§. 1. Sacerdotum et aliorum clericorum ad sacros ordines promotorum filii, sicut de jure communi, ita et regni bona consuetudine, in patrum suorum hereditatibus seu bonis non succedunt et succedere denegantur omnino; §. 2. Quas hereditates, sicut convenit de jure regni praedicti, ad nostram regiam cameram devolvi et confiscari volumus et jubemus.

O synech a dcerách kněžských.

Ižádný syn nebo dcera kněžská nemá děditi dědin otcových kněžských, ale ihned dědiny po smrti jich otcov shromážděny mají býti do královy komory.

LXXIII. De monachis.

De jure regni nostri et consuetudine approbata cavetur, quod monachi vel alii quicumque religiosi infra limites dicti regni non possint ullatenus hereditates liberas habere. (Quod rationaliter constitutum nemo debet ambigere; quia si personae tales possent hereditates liberas possidere, cogeretur camera regia per indirectum servitia et obsequia ex ipsis hereditatibus sibi debita perdere, et successivis temporibus multa possent in parte non modica deperire.)

O mnišiech.

Divno se nám zdálo i neobyčejno, by který mnich professoráný dědiny svobodné manské nebo služebničie měl děditi; nebo tudy by mnoho služby sešlo králi i komoře jeho bylo pohoršeno.

LXXIV. De hominibus villanis seu oppidanis licentiam petentibus a dominis suis.

Licet nostra regalis auctoritas legibus sit soluta: tamen quia pii principis est, ita propria procurare compendia, quod subditis per injuriam dispendia non producant (tunc enim oppidanorum nostrorum numerum putamus augeri, cum videmus baronum atque nobilium nostrorum fidelium jura non minui): sanctione praesenti providimus decernendum, §. 1. Quod quodocunque aliquis ex hominibus oppidanis baronum nostrorum regni Boemiae, relinquere volens dominum suum et se ad regiam nostram terram transferre, licentiam a domino suo petierit: si circa festum Sancti Martini hoc egerit, tunc libere; si vero alio tempore infra annum, tunc prius datis fidejussoribus idoneis domino suo, vel alio loco sui idoneo substituto, per quos in termino dicti festi Sancti Martini de censu, vel alias de labore seu cultura terrarum debitis, possit eidem domino integraliter responderi, petita licentia concedatur. §. 2. Nisi tamen quocunque casuum praedictorum idem dominus oppidanum suum hujusmodi, ex administratione forte seu procuracione rerum seu pecuniarum suarum, vel alias debito modo sibi diceret obligatum; quo casu permittimus licentiam non concedi, dummodo confestim idem dominus coram hominibus suis, praesentibus etiam nuntiis curiae regiae, qui pro oppidanis praedictis licentiam postulabunt, de jure suo, quod habere asserit contra dictum oppidanum suum, ostendere non tardaverit, ipseque oppidanus, ubi necesse fuerit, in praedictorum nuntiorum et hominum praesentia se expurgaverit debite, ut est moris. §. 3. Et si oppidanus repertus fuerit obnoxius, concedimus eidem omnino licentiam denegare; si vero solutus extiterit, volumus et mandamus licentiam sibi omnino concedi, illique auctoritate nostra permittimus ad terram nostram quancunque posse libere se transferre, et per dictum dominum nullam inferri jubemus eidem molestiam et jacturam. §. 4. Quae singula servari et intelligi volumus in villanis seu oppidanis quibuslibet baronum nostrorum omnium dicti regni, ad terras baronis alterius cujuscunque volentibus se mutare. §. 5. Si quando villanus seu oppidanus alicujus baronis vel nobilis, obtenta licentia, se transtulerit ad terram nostram vel baronis alterius: sibi licere permittimus quodocunque bona sua emphyteoticaria seu censualia vel similia, quae in terra et dominio dicti baronis domini sui, a quo licentiam petiit, possidebat, cuicunque vendere arbitrio propriae voluntatis; bonis aliis, si quae forte libera sub dominio dicto tenebat, apud eundem dominum remanentibus absolute.

O vyhoštění lidském.

Vyhostiti chce-li se kto za jiného pána, to má učiniti po svatém Martině i odbuda úrokův a osadě, vezma otmuštění bez uručenie; to muož učiniti; pakli on potom chce se vyhostiti, má svému pánu viny, poplatky, úroky zaručiti anebo na svého súkupa skázati a súdův dostáti. A tak nemá jeho žádný pán v právě brániti; lečby který člověk u svého pána vladařem byl a jemu se nevyčel snad, nebo jinak co jemu anebo lidem jeho vinen byl, tehdy jej u sebe muož zadržeti. Pakliby jemu počty učinil a z vin vyšel i lidi otyl, a on jeho vždy přes to za jiného pána nepropustil: tehdy má žádati sudieho dvorského nebo jiných úředníkův králových, aby před nimi svému pánu dosti učinil, a když to učiní, dále se nemá vyhostiti od něho, leč by jiným lidem vinen byl toho súdu napřed sverchu jmenovaného. V kterémžkolivěk času sedlák nebo měšténin vezma otmuštění od svého pána chtělby se za nás nebo za jiného pána kterého bráti: muož dědiny, své purkrechtnie nebo platné prodati, komuž se jemu líbie; ale má-li dědinu svobodní, ta má vždy před jeho pány státi svobodna.

LXXV. De procuratoribus baronum.

Susceptum onus, quod sponte sibi quisque a principio duxerit eligendum, credere debuit patienter in novissimis tolerandum; nec semper licet ab eo propriae voluntatis arbitrio resilire, quod semel placuit gratis eligere. Sancimus itaque: §. 1. baronum nostrorum procuratores, negotiorum gestores sive rerum administratores, aut alios quoscunque officiales eorum, cum de procurationibus aut administrationibus eorundem fuerint per eorum dominos requisiti ponere rationem, ipsorum quisque coram domino suo, cujus rerum sive officii administrationem vel procurationem gerendam suscepit, rationem ponere vel se debite expurgare sive defendere sit astrictus. (Equidem sibi debet merito imputare, qui jugo tali elegit colla sua submittere.)

O počtu vladařův panských.

Oršem ustavujem, aby všeliký vladař nebo starosta pánu svému z úřadu jemu poručného počet učiniti dlužen byl, anebo se umluvil podobně; pakliby zhrzel toho učiniti, tehdy pán jeho k jeho životu neb statku o to hleděti muože a toho pomstíti.

LXXVI. De servitoribus regis se nobiles asserentibus.

Nostrorum fidelium distinctam progeniem non confusam esse volentes, ne regiae serenitatis clementia, quae secundum cujusque virtutes proprias aut generis dignitates decenter debet tribuere merita et honores, incerta quandoque prole seducta, regalis munificentiae gratiam atque compendia tribuat uni minus idoneo, quod meritis et condignus alius merebatur: praesenti constitutione sancimus: §. 1. Si quando aliquis ex servitoribus nostris se wladikonem duxerit asserendum, non facile sibi credi debet, quod leviter forte praesumpserit obtinendum; sed adhibitis et productis per eum septem testibus, ex eis tres eligantur per nostros officiales, qui de causa cognoscent et praestito juramento deponant; §. 2. Qui si deposuerint, quod progenitores et atavi servitoris hujusmodi fuerint ab antiquis temporibus wladykones, tunc demum liceat servitori praedicto testes alios, quos sibi viderit profuturos, contra regiae nostrae curiae testes producere; et sorte data, testimonium illorum admittatur, quos sors ipsa duxerit eligendos. §. 3. Quod intelligi volumus in casibus dubiis et incertis, non autem in notoriis et manifestis, in quibus omnino nullus servitorum nostrorum se wladikonem asserens audiatur, quantumcunque vellet testes producere quoquomodo. §. 4. Declarando decernimus, quod si quisquam servitor noster per testes idoneos non probaverit prius ab atavis suis se fuisse wladikonem, non licebit eidem contra testes pro parte regiae nostrae curiae contra eum productos aliquatenus alios testes inducere, sed omnino necessario habeat (sicut etiam reperimus antiquitus observatum), stare depositionibus eorundem.

O služebnících králových, jenž se nazývají vladykami.

Rozliční služebníci naši s svými dědinami služebníciemi chtějí se učiniti vladykami; toho jim nemá věřeno býti, lečby o to sedm svědkův vladyčích vyvedli a z těch třie, kteřížby losem byli zvoleni, ti skrze přísahu to okázali, že jeho předkové a pradědové vladyky byli od staradávna; tak vladykú ostati má. A tak cheeme ve všech pochybováníech míti; ale což jest ohlášeno zjevně a lidem svědomo, toho nemá svědky dovozeno býti. Služebník náš, kterýžbykoli hodnými svědky nedovědl, žeby vladyka byl od svých předkův a pradědův, nemá o to jiných svědkův věsti proti našeho královského dvora proti němu vyvedeným svědkům, ale na jich zjednání a usázení ovšem přestati, jakož jsme zachováno nalezti od staradávna, a dědiny jeho mají při králově službě ostati.

LXXVII. De proscriptorum expurgatione.

Defensionum facultas, quam non humanae inventionis provisione simpliciter, sed ipso primaevo jure naturae mortalibus constat competere, principis edicto non debet artari, nec ita faciliter passimque concedi, quod expertorum probatorumque virorum laudanda opinio maculetur. Hoc igitur edicto decernimus, quod ab antiquis observantiis et statutis sumpsit exordium: §. 1. Nemini trium consulum seu scabinorum notatione proscripto, sese defendere et expurgare volenti a proscriptione praedicta, id facere et expurgationem efficacem obtinere licere, nisi aliorum consimilium consulum seu scabinorum ejusdem provinciae novem in numero sincera relatio et testimonium fide dignum coram rege vel alio, cui rex ipse specialiter id duxerit committendum, processerit firmiter pro eodem. (Equidem rationabiliter opinari debemus, quod tam solemniter gestum exstiterit, id omni fraude versutiisque carere.)

O očištění psance.

Kdyžby koho tři konšelé zemští psali anebo naň jeho zlost vyznali pod jich přísahú, a ten se chtěl z toho vyvesti a očistiti proti nim: tehdy má devět konšelův téhož kraje na svědomie před krále, nebo komuby to král slyšeti poručil, přivesti v hodné svědeckství; a pr ojde-li svědeckství řádné a sjednané, tehdy má dřevního narčení tak očištěn býti.

LXXVIII. De muliere infamata.

Si quando femina tantae malitiae sive fraudis temeritatem incurrerit, quod notatione consulum seu scabinorum solita proscripta fuerit, nec se defendere aut expurgare curaverit, vel aliter non potuerit: poenam perditionis dotalitii, fisci nostri commodis applicandi, et a regno nostro Boemiae exilii perpetui patiat. (Benignius quidem nostra Serenitas agere in casu praesenti disponit, feminei sexus fragilitate pensata, quam patrata facinora, scelestis viris horrenda, nedum mulieribus, quas saltem naturalis pudor retrahere debuit, meruerint.)

O ženě narčené.

Jakžkolivěk která žena pro kterou zlost bylaby narčena a skutečně ta zlost byla na ni dorečena: tiem proviní své věno do královy komory a sama ven z země má vyhnána býti. A tu milost pro jich křehkost s nimi činíme.

LXXIX. De potestate baronum in homines ipsorum.

Baronum nostrorum magnificentias et honores, diadematis nostri regalis decus et gloriam, sicut intactas stabilesque perpetuo volumus permanere: ita potestates eorum, juxta consuetudines approbatas antiquitus, certis conditionibus et terminis moderare (ne quos omnium morum venustate clarissima deceat vivere, contingat potestatis eorum incertitudine lascivire). Hac igitur certa constitutione sancimus: §. 1. Auctoritatem omnimodam, (praeter justitiam personalem, quae semper regiae dignitati intelligitur reservata), baronibus nostris regni Boemiae in eorum hominibus et bonis hominum ipsorum, sicut antiquis temporibus servatum fore comperimus, esse totaliter attributam, exceptis casibus infra scriptis. §. 2. Non licet alicui baroni vel nobili suis vel alterius hominibus oculos eruere. §. 3. Quod si quis tam immaniter egisse convictus aut confessus exstiterit: eo ipso regis indignationem in bonis suis et rebus omnibus se noverit incurrisse. §. 4. Si quis baro vel nobilis homini suo vel alii cui-cunque nasum intermedio narium incidisse repertus exstiterit: se, bonaque sua omnia regiae gratiae sciat esse commissa. §. 5. Similiter cavere sibi debent barones et nobiles supradicti, ne quis eorum pompose se gerens, vel aliter humanae naturae sanguinem vilipendens, manum vel pedem trunco suppositum cuiquam abscindere per se vel alium audeat vel praesumat. Qui contra fecerit, poena consimili feriat.

O moci panské nad svými lidmi.

Z paměti ustavenie starého pánom pájčieme nad jich lidmi poddanými moci všelijaké, trestati, pomstiti, súditi podle spravvednosti, kromě životu odjetie pro zlý skutek; toho sobě zachováme, lečbychom komu na popravu dali listy zvláštnie. Líbí se nám staré právo zachovati, aby žádný pán, vladyka nebo jiný člověk svému anebo jinému člověku oči nevyvrhl; pakliby kto to učinil všetečně, v královu nemilost upadne a sbožie i jeho nábytkové na krále případnú. Všeliký pán nebo vladyka kdyžby komu nos uřezal buť svému nebo jinému člověku, proto všecka zbožie jeho na královu milost mají případnúti. Hanebně by pán nebo šlechtie to učinil, kdyžby svému neb jinému člověku ruku nebo nohu na nátoně ulul, a proto tůž pokutu má trpěti, jakož surchu jest jmenováno.

LXXX. De duello.

* Cordi nobis est, arduam periculosamque duelli materiam terminis artare decentibus et certis regulis limitare, ne dignitatis exi-

miae regni nostri fideles, quos semper pacificos esse cupimus et locupletes, indignationem mortiferam regiae potestatis incurrant, seque et bona omnia periculo perditionis exponant, et quod non leviter est ferendum, posteris suis notam gravis erubescenciae derelinquant. Antiquam itaque super hoc observantiam imitantes constitutione praesenti providimus decernendum: §. 1. Nulli omnino hominum cujuscunque praecminentiae, dignitatis* aut status existat, quemcunque alium provocare, compellere vel aliter appellare licere quomodolibet ad duellum, nisi tribus de causis aliqua proponatur: scilicet si arguere velit eundem de prodicione, quod insidias vel tractatum fecerit in vitam regiae majestatis vel in offensam aliam personalem, aut etiam illustris reginae, nec non filiorum filiarumve, fratrum etiam et sororum et aliorum omnium descendendum ex stirpe regali. §. 2. Si de datione, venditione vel alia qualibet concessionem castrum vel terrae ejusdem majestatis, vel tractatu seu conventionem dandi vel concedendi factis per eundem, quem ad duellum provocandum duxerit, cuicunque personae, absque regiae celsitudinis conscientia vel mandato, quo casu novem viri bonae opinionis et famae pro parte qualibet producantur, et jurati deponant, antequam dictis partibus in duello liceat dimicare. §. 3. Si etiam arguere intenderit de corrupta pudicitia regiae domus, quam intelligentibus notam, de honestate duximus subticendam. §. 4. Praescriptis tribus casibus, quibus duellare permittimus, duellum fieri sic intelligi volumus et jubemus, si de communi assensu et spontanea partium voluntate ad duellum processerint partes ipsae supradictum. §. 5. Si vero appellata pars seu requisita alia de causis ipsis ad duellum, non consenserit voluntarie dimicare: tunc liceat appellanti seu vocanti appellatum seu vocatum jure ordinario, quod approbata consuetudo servare in talibus consuevit, citari et proclamari facere coram regia majestate, coram qua suam, ut moris est, justitiam consequatur.

* Cf. Jus regale montanorum I. 10, IV. 20, §. 23, I. 9. §. 4.

O sědání.

A ovšem žádný druhého nemá pobiezeti k sědání o žádni vč, kromě těchto tři z podepsaných kusov: Ktož by koho nařekl, že by krále nebo královu neb koho jiného z královského rodu zradil nebo zrazoval. Druhé ktožby na králově dvoře podávenie neb násilé panně neb paní učinil. A třetie, ktož by který hrad králov nebo zemi komu prodal, dal, zařavil nebo kterak bez králova vědomie a vóle jinak zavadil. A prvě než o takové věci v švaňky puojdú, devět mužov zachovalých s každě strany tu přísieci mají, a potom tepruv sědati mají. Běchom prvě řekli o třech věcech, o nž sědati mají. Nynie pak, když se dvě svolita rovného urozenie, o kteríž-koli věc muožeta

sědati, ač jim král svého dvoru puojčí a odpustí. Pakli by kto na sědání tiskl, an sě móż dobře na právo odvolati, a podle řádu a práva před králem neb kdež přihnán bude, móż toho podle práva zbaven býti.

LXXXI. De duello nobilium.

§. 1. In duello debet considerari aequalitas personarum, ut nulli liceat, etiam in casibus jam praemissis, alium nobilitate forte generis vel praecminentia dignitatis se majorem, ad duellum aliquatenus provocare. §. 2. Et si quis generosus ab inferiori vocatus fuerit, non teneatur respondere vocanti, nec possit propterea redargutionem seu infamiae alicujus notam incurrere quoquomodo. §. 3. Jus antiquum regni nostri Boemiae, quemlibet nobilem majoris generis vel minoris, quantumcunque alteri nobili sibi in genere simili serviat vel majori, si voluerit admitti, loco sui potest ponere duellantem. §. 4. Antiqua regni nostri consuetudine comperimus observatum, quod in duello non potest ponere alium loco sui persona, quae, postquam fuerit in servitio regiae majestatis, a rege recepta licentia, vilior facta ad serviendum baroni vel cuicumque alii se transulerit; §. 5. Contra vero, si servitor baronis recepta licentia, celsitudinis regiae se fecerit servitorem, effectus dignior, potest loco sui in duello habere debitum substitutum.

O sědání urozených pánův.

O sědání má znamenáno býti rovnost person v urození nebo v dostojenství. Pozove-li menší větčicho v dostojenství, on jeho móż zavrci a řka: „Nejsi mne hoden“; a nemá odpoviedati na tom i nemá proto trpěti hanby ižádné. Zjevujem to, že ktožkolivěk muož služebníka v urození tak rovného jako sám, miesto sebe v sědání postaviti. Ze zdávnu z králova řádu ustaveno jest, aby žádná persona, kteráž byvši v králově službě, nižšímu již slúží, nemohla postaviti miesto sebe jiného v sědání. Ale zase kteráž jest slúžila pánu, a již slúží Velebnosti Králově, ta muož miesto sebe již v sědání postaviti jiného.

LXXXII. De civibus jus teotonice ementibus.

§ 1. Si civis quilibet jus emphyteoticarium seu teotonice, quod vulgariter dicitur purkrecht, in terra alicujus nobilis seu haronis emerit, quamdiu quotiesque ibi sederit seu habitaverit vel alias in dicta terra repertus exstiterit, omnimodae potestati dicti

baronis absolute sciat se esse submissum, quam non debet regalis auctoritas quomodolibet impedire. §. 2. Ubi autem onera ipsius potestatis declinare decreverit, petita licentia, possit libere infra annum et diem unum (non ultra), a die petitae licentiae numerandum, jus dictum cui voluerit vendere vel concedere quoquomodo. §. 3. Quod facere similiter est astrictus infra similem terminum, ad voluntatem dicti nobilis vel baronis, a die manifestatae voluntatis ipsius dicto civi computandum. Alioquin termino lapsa praedicto bona dicti juris baronis compendio veniunt applicanda.

O měšťanech německé právo kupujících.

Kterýžkolivěk měšťánin kúpil-by dědiny v purkrecht u někteřého pána, ten pán bez odpuštění králova muož jeho na tom sbožie hledati jako svého člověka. A také ten purkrechtník, vezma od svého pána odpuštění, muož týž purkrecht prodati v roce a ve dni, a pán také purkrechtníku nemá překážeti v roce i ve dni prodati. Pakliby neprodal v tom času, tehdy ten purkrecht nebo ta dědina muož spravedlivě na pána připadnutí.

LXXXIII. De stupro et adulterio.

* Subditos nostros honeste vivere cupimus et pudicos. Et licet jus omne violentus offendat, ille tamen gravius videtur invadere, qui virginis castitatem aut pudicitiam honestae matronae violat. Ideo sacro praesenti sancimus edicto: §. 1. Si quis deferatur furoris ardore commotus virginem violenter stuprasset, vel aliam honeste viventem feminam violenter oppressisset, confestim talis virgo vel femina debet in loco commissi delicti, si habitabilis est, alioquin habitabili propinquiori, publice comparere, lacerare peplum, et alta voce conqueri et clamare contra hujusmodi oppressorem, coram probis hominibus dicti loci; deinde querimoniam regis officialibus facere specialem. §. 2. Ad cujus querelam judex curiae nostrae dictum delatum capi faciat; quo forte negante crimen objectum, forma subscripta, quam antiquitus observatam invenimus, consuevit in regia curia iudicium diffinire: videlicet exigere a muliere hujusmodi iuramentum, quod taliter stuprata vel oppressa fuerit. §. 3. Quo praestito, delatus idem, si contra objecta se defendere voluerit, pro defensione sua jurabit, et secum sex testes habeat famae bonae et opinionis. §. 4. In quo si defecerit, criminis reus factus, capite punietur, et bona ejus seu hereditas confiscabitur; si vero probaverit, absolutus libere abeat.

* Cf. Jus regale montanorum, Prooemium.

O násilí a podávení panenském nebo ženském.

Svatým tímto ustaveniem potvrzujem znamenitě, aěby kto pannu nebo ženu poctivú násilně podávil a ona to ihned s pláčem a lomeniem rukama, s roztrženým šlojřem s křikem ohlásila, a potom na krúlově dvoře, nebo kdež jest toho obyčej, jinde obžalovala: ten má jat býti a ona sama má přísěci, že se jie od něho podáveniem násilí stalo; a on sám sedmý má přísěci, že jest tiem nevinnen; a neprojdú-li všickni přísahajiec nebo jeden z nich: tehdy tomu násilníku má hlava stata býti a jeho všecka sbožie mají na krále připadnúti.

LXXXIV. De filiabus contrahentibus matrimonium contra parentum suorum voluntatem.

Si ignorantibus vel, quod magis est, contradicentibus parentibus filia sibi maritum assumpserit, vel alias viro se copula carnali junxerit, super quo per parentes ipsos querimonia in iudicio deferatur: si sponte id filia fecerit, et ipsa et maritus, de antiqua regni consuetudine, palo affixi subire supremum iudicium cogebantur, hereditatibus eorum ad fiscum regium devolutis.

Kteráž dcera slíbi komu bez vôle otce svého a mateře.

Když také dcera bez otcova a mateřina vědomie muže puojme a budí-li to jich starší žalovati v súde, a oni se k tomu seznají, že jsú dobrovolně to učinili: tehdy ona i muž její z obyčejie starého měliby k slúpu přivázáni býti a najvyšší súd trpěti, a sbožie jich do komory královny má připadnúti.

LXXXV. De puellis matrimonium contrahere volentibus.

§. 1. Parentibus non extantibus, pudoris honore servato, non debent puellae inconsultis et contradicentibus fratribus, vel eis deficientibus, patruis vel avunculis, quibuscunque viris nubere, aut quod gravius est ferendum, illos carnaliter quoquomodo cognoscere. §. 2. Quod si qua mulier sponte fecisse constiterit, et per dictos fratres vel patruos judicialiter querela proposita fuerit: ipsa, virque dictus, confiscatis bonis, pali affixione mortem subire consuoverant corporalem. §. 3. Quae proxime sunt relata de mulieribus, inconsultis parentibus, fratribus vel patruis nubentibus, ad puellas virgines in-nuptas penitus trahi, debet intelligi tantummodo; non ad viduas, quae nubant in domino, arbitrio liberae voluntatis.

*Kdyžby se panna po smrti svých rodičov vdala bez rady
bratruov.*

Ačby se již přihodilo, žeby po smrti svých rodičov která panna nebo dívka bez rady bratruov, strýcův aneb ujcův svých muže pojala nebo tělesně se k komu přiložila, a oni na ni v súde žalovali, a oni se k tomu seznali: tehdy z obyčeje starodávniého bies to, že je k slúpuom vázachu a hrdla zatracováchu a sbožie jich na krále připadáše. Dříve jsme řekli svévolným, a již pravieme; že žádnú panna bez vuole přátelské nemú muže pojieti; ale vdova muož pojieti muže, ktož se jí libí; neb jest sama sebe mocná; muož se i svoj statek dáti komu chce.

LXXXVI. De judiciis puellarum praedictarum.

Judicia de praedictis puellis et viris fienda, intelligi debent esse discreta; videlicet si puella delinquens taliter de genere militari aut civium aut supra fuerit, tunc judicium ad regis curiam solam pertinet incessanter; si vero generis inferioris exstiterit, tunc ad justitarios seu correctores una cum villico regio provinciae illius, in qua dicitur deliquisse, idem judicium intelligitur pertinere.

O súdu panenském.

Zdá se nám, když která panna, decra, panie rytieřova nebo měštěnina králova tak by se vdala, že to mú krutě súzeno býti královým súdem; pakliby která z nižšieho stavu tak provinila, to má súzeno býti před popravci nebo vladuřem toho kraje.

LXXXVII. De bonis propter excessus confiscandis.

§. 1. Bona seu hereditates delinquentium, quas quaeve propter diversa crimina in pluribus constitutionibus nostris jussimus confiscari, modo subscripto debere intelligi declaramus: videlicet, si bona hujusmodi sint libera, vel alias sub dominio nostro vel emphyteosi tenentur, ea ad fiscum regium decernimus pertinere; §. 2. si vero emphyteotica vel censualia, aut alias in oppidis seu terris baronum nostrorum vel nobilium situata, ea dominis, quibus jus emphyteoticum aut census debetur, vel in quorum terris seu dominio bona consistunt, intelligimus et volumus applicari.

O sboží a o dědinách proviněných.

Ej kdyžby sbožie nebo dědiny svobodné neb purkrechtnie neb městské, jenž pod našiem panstviem jsú, pro kterou vinu proviněny byly svobodné, ty do naše komory královské mají připadnutí; pakliby purkrechtnie neb úročné, v městečkách nebo na zemi za pány, těm jich úrokové nebo poplatkové nemají zahynúti.

LXXXVIII. De petitione debitorum.

§. 1. Si quis aliquem quocunque genere debitorum sibi dixerit esse obligatum, jus suum per citationes legitimas et alias consueto iudicio prosequatur, non autem, ut quidam fecisse dicuntur, opinionem illius maculet infamando. §. 2. Quod si fecerit, sex septimanis disciplinam regiam regis arbitrio patiatur.

O upomienání z dluhu.

Témuž také cheme, aby nižádný z dluhu upomienaje nižádného nehaněl, ale dluhu svého puohony řádnými a jinými obyčeji súdnými dobýval; pakliby jinak svého dlužníka haněl a na jeho čest láníem sáhal, ten šest neděli má trpěti královu kázeň.

LXXXIX. De jure regio in abbatum electione.

Antiquo jure regni nostri cavetur, quoties abbas vel praepositus aliquis eligetur, antequam possessionem jurium monasterii vel praepositurae realiter adipiscatur, quod talis electus unum dextrarium valoris XX marcarum argenti celsitudini regiae debeat praesentare, vel cui regalis munificentia duxerit concedendum.

O královu právu, když zvolí opata nebo probošta.

I bude-li opat nebo probošt zvolen na své duostojenstvie, tehdy prvé, než bude v sbožie puštěn, má z práva dáti králově velebnosti hynšt za dvadceťi hriven, a to jest právo z řádu starého zachované.

XC. De querelis contra regios officiales.

§. 1. Siquis exponere querimoniam contra procuratores nostros sive provinciarum justitiarios, qui vulgariter dicuntur poprawczones,

voluerit, regiae majestatis praesentiam adeat, vel iudicis curiae auditorium quaerat. §. 2. Qui coram se partibus evocatis, simul cum kmetonibus merita causae diligenter examinent; et si dictum procuratorem seu justitiarium injuriam intulisse conquerenti reperierint, quantum ad res pertinet, iudicium ferant, et ablata si sunt restitui faciant querulanti, et alia quaeque damna et sumptus debite resarciri. §. 3. Persona vero, si casus hoc poposcerit, per solam Majestatem regiam corrigatur.

O žalobách proti úředníkom královým.

Chce-li kto žalovati na úředníky královny nebo na jeho popravce, to má učiniti před králem anebo před jeho dvorským sudíem; a on sudie má k tomu přivolati pány kmetie a pilně žalobu žalujeciého vyslyšeti; a má podle nálezu kmetského kázati žalujeciému otložití škody i náklady tomu popravci nebo úředníkovi; a jestliže se dotkne života, k jeho osobě král má popraviti toho.

XCI. De querelis contra villicos regales.

§. 1. Qui a villicorum nostrorum aliquo se passum injuriam dicere voluerit, nostrae curiae iudicis auditorio implorato, cum dicti iudicis literis aut nuntio locum repetat, ubi habitat villicus supra dictus. §. 2. Qui simul et kmetones villanorum dicti loci querelam examinent, et super ea, quantum ad res pertinet, iudicium ferant; personali iudicio, si casus exegerit, soli curiae iudici reservato. §. 3. Et si forte querelans dictorum kmetonum et villici actum iudicium non probaret, liceat ei super eadem querela vel causa ad dictum iudicem curiae habere recursum, qui ordine debito, vocatis coram se partibus supra expositis, faciat justitiam expeditam.

O žalobách na vladaře královny povesné.

Dieme o našich vladařích povesniech, chce-li kto z viny na ně žalovati, má ot dvorského sudieho list vziati nebo posla, a jej předeň do jmenovitého města a ke dni jistému pohnati; a tu má sudie s jinými kmety toho vladařstvie, jestli žaloba k statku a sbožie, té pře súditi a pravého při pravdě ostavití; pakli se dotýče života, s tím má k králově milosti hleděti.

XCII. De bonis, quae ad regiam cameram dicuntur devoluta.

§. 1. Bona, quae ad regiam nostram cameram devoluta dicuntur quacunquo ratione vel causa, debet iudex nostrae curiae,

statim cum ad illius notitiam perveniret, ad manus curiae dictae recipere, seque de ipsis intrmittere per nuntios nostros, et servari custodiri que facere diligenter, nullam de his distractionem seu diminutionem fieri quoquomodo passurus. §. 2. Deinde in foro Pragensi, et in alio propinquiori ipsis bonis, facere voce praeconia publice proclamari, qualiter de bonis, quae quondam fuerunt talis N. velut ad regiam cameram devolutis, se debite intrmisit; §. 3. super quibus, si quis jus aliquod se habere credat, infra dierum XIV terminum coram eo apud Pragam curet, ostensurus de jure suo legitime, comparere. §. 4. Quod si nullus infra dictum terminum comparere curaverit, tunc secundo et ultimo ac tertio peremptorie consimili forma et dierum spatio terminus assignetur. §. 5. Post cujus peremptorii lapsum, nullo infra praedictos terminos comparente, bona praedicta per adjudicationem baronum camerae nostrae maneat confiscata. §. 6. Post peremptorium veniens ad judicem nostrae curiae, jus aliquod se habere dicens in bonis, quae ad regiam cameram sunt devoluta et jam per eundem judicem capta dicuntur, nullatenus audiatur; nisi per argumenta evidentissima aut testes idoneos posset ostendere, quod a die primae proclamationis, et subsequenter continue per totum tempus trium dilationum, absens a terra fuerit, propter quod non potuerit, prout est verisimiliter praesumendum, ad ejus notitiam proclamatio pervenire, nec infra proclamatos terminos comparere. §. 7. Quo casu, probata prius absentia praedicta, licet ei infra totidem terminos et intervalla dierum, a die regressus ipsius in terram ipsam numerandos, si voluerit, legitime comparere et jus suum prosequi concedatur. §. 8. Si quando infra terminum quis comparens legitime, in bonis, quae ad nostram cameram devoluta dicuntur, quacunque ratione jus melius quam nostra curia se habere monstraverit: veritate reperta, factaque sibi adjudicatione bonorum ipsorum per barones, ut decet, volumus et jubemus eidem bona omnia supradicta ex integro, omni diminutione cessante, per judicem nostrae curiae resignari. §. 9. Si quis post adjudicationem bonorum, quae ad nostram curiam devoluta fuerint, per barones curiae nostrae factam, judici aut nuntiis dictae curiae de bonis ipsis se nostro nomine intrmittentibus, spiritu temeritatis tantae assumpto, contradixerit, nec illis condescendere voluerit: ex tunc rebellis et proditor regiae majestatis infallibiliter censeatur et ab omnibus reputetur. §. 10. Si vero ante adjudicationem, comparando scilicet infra statutos terminos, et de jure suo, quod habere se dicit super bonis ipsis, cum nostra curia litigando, hoc fecerit: tunc non de rebellionem, sed de sumptibus nostrae curiae satisfacere, et interesse dumtaxat dictae curiae teneatur.

O sboží na krále spadlém.

Poviedáme, že sbožie a dediny nebo kterékolivěk věci měly-lyby snad na krále připadnutí po smrti čiežkolivěk: tehdy sudie dvorský má se v také sbožie nebo dediny uvázati a toho ne-utracovati ani umenšovati; a má také to sbožie v Praze anebo v najbližšiem městě toho sbožie první rok čtrnácte dní pro- volati, druhý rok opět čtrnácte dní, a třetí rok opět čtrnácte dní, že se jest v takové sbožie uvázal, jakožto spravdivě na krále spadlé; a nepokáže-li se kto s otporem v těch časiach v Praze, tehda sudí dvorský a páni kmeti mají to sbožie králi přisúdití. Pukli kto otpor vloží v těch časiach, tehda také to dvorským sudím a pány kmety má odsúzeno býti podle uká- zanie pána krále a podle líčenie králova práva a spravdivnosti. Litujiece toho, ktožby v zemi v ty časy nebyl, ač také sbožie prvé, druhé i třetí provolána by byla, a on potom přijede do země pokázal to svědky nebo železem horúciem, že jest v zemi ty časy nebyl, když na tukú sbožie voláno jest bylo; a když to okáže, tehda má jemu dán býti rok prvý, druhý i třetí, jakož běží provolanie ku pokázání jeho práva; a tepruv královo právo a jeho kteréž pokáže, má dvorským sudím a pány sú- zeno býti. — A ten, ktož dediny, nebo které věci proti královu dvoru panským nálezem obdržal, má jemu dvorský sudie ty dě- diny bez umenšenie a pohoršenie zase navrátiti v celosti. — Tehdy kdyžby které dediny skrze sudieho a pány zemské krá- lovu dvoru byly přisúzeny a poslové ot úřadu k tomu, ktož je drží, byli poslání, a on jich násiliem nepostúpil, tehdy za zrádci králova má jmien býti. Paklby kto s našiem dvorským sudiem o takové sbožie nebo dediny se súdě před provolaniem nebo při- súzeniem v ty dediny se uvázal: tehdy náklady vsecky má na- vrátiti dvorskému sudiemu, a to učině, bude-li panským ná- lezem práv shledán, při dedinách má zuostati.

XCIII. De castrorum vel munitio- num devolutione.

Si castra vel munitiones aliae in bonis, quae nobis dicuntur devoluta, consistant, pro quibus custodiendis forte, vel aliter, sumptus nostra curia fecerit, et ex post facto alius melius jus habere in illis repertus exstiterit: debeat eadem curia dictos sumptus sibi, non alii, imputare.

O nákladiech na tvrz nebo na hrad.

I bude-li která tvrz nebo který hrad narčený a na krále připadený, a v to se dvorský sudie wíže a náklady učiní, a potom ty tvrze nebo hrady někto královým právem obdrží: má v těch nákladiech dvorskému sudiemu hynúti a jemu navrátiti podle ukázanie spravedlivého.

XCIV. Bona caduca per quem debeant gubernari.

§. 1. Hereditate quacunq̄ue ad regiam cameram devoluta, bona ipsius mobilia per quemquam nolumus occupari, sed illa per nuntios seu judicem nostrae curiae, sicut ipsa hereditas debet gubernari.
 §. 2. Qui vero quidquam ex dictis bonis ausus fuerit surripere, jus regium se noverit offendisse.

Ktožby se uvázal v dědiny na krále spadlé.

Ktožby se v dědiny na krále spadlé uvázal, ten nábytky, kteréž tu budú, má zachovati; pakliby co utratil, to jest proti královu právu.

XCV. De unione bonorum.

§. 1. Sicut volentibus est permissum bona et hereditates suas aliis concedere, tabularum forma servata: sic et illa bonis alterius unire et communicare nullatenus denegamus, dummodo communicantes et unientes invicem taliter bona sua solemnitatem debitam servare non omittant, quod ea ad terrae tabulas debite apponantur, et adeptio possessionis et proclamatio locis et dilationibus congruis subsequantur, prout aliis constitutionibus nostris plene cavetur. §. 2. Si uniti in bonis eorum separati habitant, sumptusque quisque separatos faciat et in diversis castris vel locis aliis: non propterea intelligatur unio fraudulenta vel simulata, dummodo probare possint, si necesse fuerit, per testes idoneos coram baronibus, quod alias in damnis et emolumentis omnibus uniti participant et contribuunt. §. 3. In bonis se dicentes uniti, licet in uno eodemque loco vel villa sedentes seu larem fontes, si tamen eorum quisque bonorum suorum administrator et rector existat, et sumptus separatos faciat, separati sunt potius judicandi, nec unionem alleganti credetur, nisi testibus idoneis plene probaverit, quod unio ipsorum, non obstante divisione vel separatione praedicta, sine omni figmento, simulatione et fraude procedit. §. 4. Si hereditas alterius unitorum in bonis propter crimina per eum forte commissa veniat confiscanda: tunc aequali facta divisione bonorum omnium simul unitorum, pars sua ad regiam ca-

meram devolvatur, parte reliqua penes alium consocium illaesa et solida remanente.

O spolčení před pány.

Jakož dskami všecky věci se potvrzují, též také když se dva spolčita dřdinami, nebo jeden druhého přijímá na dědinu přede pány na plném súde, a zachovají sobe slavnost dskami, ač toho komu co potvrdí, to má býti mocno a to mají učiniti s obú stranú zjevno a v tom kraji provolati, v kterémž ty dřdiny jsou a ležie. Ej ačkolivěk rozličnú sbožie neb hrady příbuzní by drželi mezi sebou a společně na takáž sbožie nakládali, to jest vždy spolek spravedlivý, a u přichodě, může-li to počestnými svědky pokázati, tchdy ti mají požievati spolku toho. Čiem také spolek obdržien býti má, když se přihodí, že spolu někteří sedí v jedné rsi a každý své sbožie drží obláště a požievá a spolu obydlenie mají; však by tiem dielni byli, že každý oblášč své má. Lečby podobnými svědky pokázali, žeby nebyli dielni od svých předkuov nebo starost, a ti svědkové přísahú prošli-liby, že jich spolčenie jest bez zámyslu a bez falše. Zjervně každý pro svú zlost svoú diel dědin společných proviniti muož do královy komory, a diel jeho dědin má odlčten býti komorničím druhem ot druhého společníka, a má o to býti losováno, tak že diel nevinného společníka dědin má ostati bez poskvrny při něm v právě.

XCVI. De solutione census per Judaeos.

§. 1. Judaei quicunque, licet in bonis nobilium residentes, in census solutione ad cameram regiam pertinent pleno jure. §. 2. Et si quis forte quoquo temeritatis spiritu praesumeret contra facere vel defendere, quominus ad solutionem dicti census ipsi Judaei dictae camerae sint astricti, velut rebellis majestati regiae puniatur.

O židech.

Námi jest ustaveno, kdyžby židé které dědiny vладыčie nebo jiné svobodné měli a držali, mají s těch dědin úrok platiti do komory královy, a ktožby se jim protivil neb jim překážel, v nemilost královu upadne.

XCVII. De hereditatibus Judaeorum.

§. 1. Si quam hereditatem alicui Judaeorum occasione debitorum suorum obvenire contingat, illam vendi vel alienari quomodo-

libet non licebit sine regia licentia speciali; §. 2. quam demum ad cameram nostram non est dubium arbitrio regio de jure regni et consuetudine approbata debere devolvi.

O židovských dědinách.

Tu opět pravíme, když kterému židu která dědina v iluziech by se dostala, té dědiny bez královny vůle žádnému žid prodati nemá aniž móż; neb taká dědina přísluší k králově komoře.

XCVIII. De hereditatibus emptis.

Hereditatem, quam quisque emerit, cujuscunque conditionis, dignitatis aut status emptor existat, eo jure, hisque libertatibus vel oneribus sciat se tenere debere, quibus praedecessores sui tenere consueverant et debebant; (cum juris ratio hoc exposcat, rem quamlibet ubique transire cum suis onere et honore.)

O dědinách kúpených.

Přihodí-li se komu, žeby dědiny které kúpil, buď knieže nebo pán nebo jiný, v témž právě a poplatcích těch dědin má požievati, jakož ty dědiny právo mají.

XCIX. De bonis claustralibus.

§. 1. Singuli abbates, praepositi vel priores quorumcunque monasteriorum vel claustrorum, (quae deo propitio in regno nostro Boemiae sunt plurima), bona et jura, quae a praedecessoribus nostris Boemiae regibus illustribus, seu ducibus, aut etiam quibuscunque personis aliis dicti regni receperunt, et quae sub dominio regio tenere noscuntur, singulis regibus semel saltem in vita cujusque regis recognoscere debeant omnimode, sicut antiqua consuetudine reperimus observatum, et novas literas confirmationum vel approbationum a singulis obtinere. §. 2. Quod si facere omiserint, sciant se bonis praedictis ad tempus infallibiliter carituros, per regiam cameram conservandis, donec confirmationum literas obtinnerint et recognitionem fecerint supradictas.

O sboží klášterském.

Říkáme, že každý opat, probošt nebo jiní duchovní lidé každému králi nebo pánu svému, za nicmž svá sbožie mají, po

smrti dřevního krále nebo pána v roce a ve dni mají se s svými dědinami opovědět, a na potvrzení svých sbožie listův dobytí. Pakliby .kto toho neučinil, tehdy mají se jemu v jeho dědiny uvázati a ty držeti do času, dokudžby toho neučinil, jakož se svrchu jmenuje.

C. De proscriptis.

Veneranda decrevit antiquitas, quam consuetudo longissimis temporibus servata probavit, de publicis aut arduis criminibus diffamatos ac notatos per consules seu scabinos provinciarum proscribi, et proscriptos demum, ordine servato, supplicii ultimi poena damnari. Quod secundum antiquam observantiam declarantes, saucimus: §. 1. Nullis consulibus seu scabinis cujuscunque regionis seu patriae licere proscribere vel proscriptos notare aliquem terrae nobilem seu baronem; §. 2. Possint tamen, si quem ex dictis nobilibus proscribendum invenerint, baronibus justitiariis et correctoribus illius provinciae nunciare atque deferre; §. 3. Qui talem eis per consules nunciatum debent omni occasione remota Majestati Regiae intimare.

O psancích.

O tom pravieme, že konšelé zemských krajův zlořečené a vinné podle řádu zachovaného psáti mají a na smrt dáti; lečby byli páni nebo šlechtici hodni psánie, ti mají své opovědět a věděti dáti pánuom, purkrabiem a popravcem, a oni hned mají to na krále vzněsti.

CI. De proscriptione baronum.

Barones justitarii et correctores cujusque provinciae debent baronem alium unumquemque, qui proscribendus fuerit, proscribere et nominare proscriptum, (ne justitia, quae cunctis debet esse communis, quamque nostris temporibus coli assidue volumus et tenaciter observari, alicujus singularitate personae a recto tramite declinetur).

O zjevení psance pána.

Tomu také chceme, kterýžby pán psánie byl hoden, aby toho konšelé neopúšťeli psáti a psániem jej oznámili; nebo spravedlnost nemá minúti i urozeného.

U CII. De accusationibus civilibus super spolio. rapina et furto.

* Civiliter agere volentibus, qui forte criminum poenas humanae intuitu pietatis abhorrent, jus suum prosequentes potius quam vindictam, de approbata consuetudine dicti regni sunt parata remedia, quae omnibus fidelibus nostris, sicut decet nostram justitiam esse, communia intendentes et nemini variare licere, sancimus: §. 1. Quandounque aliquis spoliatus querimoniam civilem, illatum sibi damnum per spoliolum, vel restitutionem rerum ablatarum petendo, facere disposuerit: hoc infra septimanas duas, diem commissi spolioli immediate sequentes, beneficiariis iudicii sive czudac, ad quem pertinet, notificare procuret, coram eis protestando decenter, quod pro praemissis intendit citari facere spoliatores. et super eis jus suum prosequi tempore opportuno. §. 2. Spoliatus, notificatione et protestatione factis coram beneficiariis czudac, debet a di-tributore minorum camerariorum sen bedellorum unum bedellum petere et recipere ad citandum; quo simul sibi assistente, cum quem citare decrevit, cum querimonia integra vel signo ipsius querimoniae, et termino quatuor septimanarum vel sex ad plus, ad terrae tabulas imponi faciat et describi, deinde adversarium suum, ut moris est, citari. §. 3. Quis que bidellus juxta provinciam sibi decretam citationes solus per semet faciat; si vero citandus provinciae fuerit alterius, tunc adhibito sibi bidello loci illius dictae provinciae, in quo citandus dicitur habitare, ambo simul citationem faciant ad diem et horam assignatam vel aliter consuetam. §. 4. Bidelli faciant citationes personales, si citandos reperierint in persona, quod citandus in termino assignato debeat coram beneficiariis comparere tali die .N. de justitia responsurus; alioquin ad domos habitationum citandorum, coram familia, vel vicinis, familia forte absente. §. 5. Similiter, si opportunum fuerit, citabunt in foro publice populo convocato loci proxime adjacentis, in quo citandus ipse, vel sui forum consueverant visitare; et si expedire videbitur, etiam iudici et duobus juratis dicti loci citationem ipsam nuntiabunt pro futura cautela. §. 6. Adveniente termino citationis, bidellus sive bidelli citationem per eos factam beneficiariis nuntiabunt, et relationem decentem facient, baculos in manibus de more gestantes, qui citandi officium eis commissum denotant et demonstrant. §. 7. Actore in termino comparente, quod facere debet coram vice-camerario, vice-judice ac notario et ceteris beneficiariis minoribus, et querimonia suam per se vel alium proponente, citatus, si praesens fuerit, petito consilio praecedente, si voluerit, dicet per se vel alium ad objecta, quaecunque videbuntur sibi opportune dicenda. §. 8. Per quae si non poterit evadere, tunc sibi liceat quaerere ab actore de anno, die et loco damni, quod sibi illatum asserit per eundem, actorem

cogendo de certo vel terminato tempore respondere. §. 9. Quærere etiam subsequenter liceat a vice-camerario et vice-judice tantum, si damnun propositum et assertum fuerat eis infra certum terminum nunciatum; illis respondentibus, quam reperierint veritatem. §. 10. Post præmissa vero ad petitionem citati tabulas legere debet; quorum tenore discrepante forsán in dictione una vel pluribus a proposita querimonia, de antiqua consuetudine suprascripta statim cadit actor a causa; quam tamen per aliam formam et in alia instantia potest infallibiliter restaurare. §. 11. Tabulis in nullo a querimonia discrepantibus, terminus ad jurandum partibus assignetur. Quo adveniente, partes ipsae debeant coram beneficiariis personaliter in termino comparere infra tempus pulsationis campanae ad horam primam in castro Pragensi; qua pulsatione de more finita, exhibeantur partibus præstanda debita juramenta.

* Cf. Jus regale montanorum IV. 7, 7.

O lúpeži a o zlodějství.

O tom, kdyžby kto ohlúpen byl nebo okraden, to má osvědčiti městóm anebo popravcem ve drví neděli, a to aby mohl z toho pokoniti, nebo jinak po právu na zloděje nebo na lúpežníka vésti, táhna se na své osvědčenie. Známó bud, že o zlodějství a o lúpež po osvědčení má vzieti každý komorníka, a svého zloděje pohnati ke čtyřem neb najvíec k šesti nedělem a žalobu naň provesti. Pohnati každý komorník móż sám v tom kraji, k kterémuž pohnaný přisedí; pak-li bude v jiném kraji pohnaný přiseděti, tehdy komorník Pražský s komorníkem toho kraje ke dni a k hodině z práva pohnati mají. A řádem komorníci pohnati mají tímto: Nalezni-li koho osobně, mají jemu povědieti, kto jej pohná a k kterému roku a k kterému dni; pakli toho doma nebude, mají povědieti jeho čeledi nebo jeho síseduom, a jestli potřebie, mají v najbližším městě taký puohon trhem ohlásiti a osvědčiti. Zjevujeme, že komorníci mají puohon počestně, před úředníky zemskými, držíecé huolky v rukú dřevenné (vzdvižené), oba za jeden člověk vysvědčiti a tak svoúj úřad zachovati. Když po vysvědčení pohnou puovod stane před úředníky, totiž před komorníciem druhem, před podsudkem a před písařem nebo jinými úředníky, a provede žalobu, tehda pohnaný sám skrze se nebo skrze jiného se má otázati: Osvědčena-li jest naň škoda podsudíem za času; také muož otmlúvati, že není právě pohnán, že žena nebyla doma nalezena, že neosvědčil pohnou v městě a že mečem pásán jej pohnul a neměl huolky v ruce a neokázal pečeti úředníčí etc. Bude-li řádem pohnáno a žaloba z desieti hřiven jest, tehdy úředníci menšie to súdie; pakli vice, tehdu páni. Ej kdyžby

žaloba ve dsky vložená nesjednala se s puovodovým řečníkem, tehdy púvod ztratí svú při, ale muož jinak proměně žalobu znovu žalovati. Kdyžby se dsky s žalobú nedělily a žaloba prošla, tehdy úředníci zemští menší dadie stranám rok ku přísaze, a tu dokudž ku primě na hradě zvoní, mají se strany s stranami oporédieti a úředníci obecnú přísahu v kaple mají vydati přísahajeciemu.

CIII. De juramento in causa spolií vel rapinae.

§. 1. Juramenti formam super causis spolií vel rapinae et his similibus, observatam antiquitus, novimus esse talem: Videlicet actor, juxta capellam assistentibus capellanis ad haec specialiter ordinatis, ingrediens ipse personaliter, vel alius loco sui quem duxerit eligendum, ter informatus per vice-judicem aut alium ad hoc deputatum, positus dígitis super cruce, jurabit; et si primo vel secundo jurando non processerit, vel dígitos de cruce levaverit, tunc tertio dicatur sibi, quod se debeat emendare. §. 2. Qui si se non emendaverit, causam suam ipso facto se noverit perdidisse. §. 3. Actore autem procedente in jure praescripto, citatus simili modo jurare teneatur. §. 4. Qui si processerit, tunc alios duos viros idoneos, non tamen eos ad tabulas appouendo, debet habere, quorum quisque per se jurabit, informatione recepta prius: „quidquid citatus ille juravit, verum continet juramentum.“ Quibus viris et citato praedicto procedentibus in juramenti eorum, citatus ipse absolutus a causa totali intelligitur ipso jure.

O řádu přísah.

Z starého zachováníe púvod ku přísaze do kaply má veden býti a podsudie nebo jiný úředník má jemu podlé žaloby rotu vydati, a on má dva prsty na kříži pod kolenem a nad hřebíkem Božích ruk položití a má třikrát naučen býti, kterak má přísahati, a nemá dvou hákuov (nebo prstuov) s kříže zvlíhnúti, dokudž jemu úředníci nekáží, a má se z práva třikrát opravití. A když se potřetí přísahaje neopraví: tehdy k súpěři ztratí svú při; pakli přísaha je projde, tehdy dea má muže počestnú ve dsky (úvloženu míeti, kterážto, jakž naučena bude, máta popříséci na to, což jest puovod přísah, že jest to přísaha pravá. A pohnaný také má příseci, do třetice se opravuje, a když neopraví potřetí přísahaje, tehdú hnel seú při ztratí.

CIV. De executione sententiae.

§. 1. Citato convicto, defectu forte probationis aut contumacia, vel quacunq; alia justa causa: actor, quando voluerit, alium bedellum, praeter illum qui citationem fecit, petat, qui mittatur ad victum, monere

cum, quod super causa jam obtenta cum actore concordet infra duas septimanas. §. 2. Quod si facere recusaverit, unus ex beneficiariis ad hoc deputatus, adhibito sibi bidello alio, praeter eos qui in citatione et monitione fuerunt, eundem actorem in possessionem hereditatis victi praedicti pro quantitate pretii aestimati damni petiti super redditibus annuis hereditatis ipsius, (computando scilicet ad rationem marcae unius annui redditus pro pretio marcarum decem), inducet; et pro totidem fiet inductio et modo simili terrae beneficio, ut est moris. §. 3. Hereditate censuali non exstante vel non reperta, fiet per beneficiarium et bedellum assignatio super bonis hereditatis victi ad araturam sistentibus, actori, usque ad concurrentem seu sufficientem quantitatem aestimationis damni illati; et ad totidem beneficio, titulo verae obligationis et purae. §. 4. Debent praeterea beneficiarius et bedellus incolis hereditatis, super qua inductionem vel assignationem fecerint, significare, qua de causa et cui fecerunt inductionem vel assignationem praedictam, eisque praecipere, quod abinde inantea actori inducto tamquam verò domino hereditatis debeant respondere, vel infra septimanas duas continuas a die significationis praedicta numerandas cum omnibus rebus eorum exire de hereditate praedicta. §. 5. Quod si dicti incolae nec respondere actori tamquam domino, nec de hereditate exire curaverint: tunc liceat actori praedicto, adhibito sibi bidello, illo scilicet, qui interfuit inductioni, vel eo deficiente, alio per beneficium assignato, bis in anno in dicta hereditate licite dominari, recipiendo equos et pecora tantum pro culpis ipsorum et sumptibus factis per eum; medietate tamen equorum et pecorum praedictorum taliter receptorum beneficiariis applicanda, et medietate reliqua penes actorem ipsum remanente. §. 6. Infra vero annum alium proxime subsequentem actori praedicto vel suis heredibus, (eo forte defuncto), debet hereditas dicta taxari per vicecamerarium cum bedello, similiter et beneficio, usque ad concurrentem quantitatem pretii aestimati damni, in redditibus annuis sive censibus, ad rationem unius marcae censualis pro decem. §. 7. Postquam taxationem poterit idem actor vel heredes sui iterum, semel tantum forma, qua supra, dominari in hereditate praedicta. §. 8. Quibus omnibus solemniter adimpletis, praedicti beneficiarii et actor, et eorum quilibet, de hereditate cuique taxata disponere poterint, velut de re propria, ad arbitrium liberae voluntatis.

§. 9. Similia iudicia similes debent concomitari processus; quia ubi eadem ratio reperitur, idem jus debet statui, non diversum. Propterea praesenti sancimus edicto, praescripta omnia et singula in effectum trahi et servari debere in iudiciis et processibus quibuscunque fiendis, non solum super spolio, sed etiam super rapina, furto, sublatione censuum, et his consimilibus vel annexis.

O vedení práva.

Původ když právo po přísaze sdrží, tehdy má vzieti komorníka jiného, než na puohonu byl vydán, a má jiem napomaníti pohnaného, aby se s ním smluvil s puovodem ve dvou neděli. Pakli by se nesmluvil, má jemu úředník vydán býti s komorníkem s jiným, než na puohonu a na úmluvě byli, a tak mají vzrěsti původa v dědiny pohnaného, a plat roční kopu platu v desieti kopách othádati nebo položiti. A jestli ze škod pōhon, tehdy úřadu tolikéž, nebo jakž jest obyčej. Kdyžby kto ku právu stál a vedl a pohnaný neměl platu ani úrokuor, tehda původ tiem úředníkem a komorníkem má veden býti na poplužné dědiny pohnaného a mají jemu othádati třech dědin, jakž jest právo, a úřadu tolikéž. — Úředník s komorníkem tím, kterýž na pōhonu byl, má po vzvodu tiem ktož drží na němž jest původ neb jeho dědice, kdyžby on umřel, oznámiti a přikázati, aby jemu poplatky a úroky ročně vydávali jakožto pánu svému dvakrát v roce. Pakliby toho neučinili, tehda ve dvou neděli mají se z dědin svých vybrati a jich postúpiti. Pakliby nepostúpili, tehda původ s komorníkem s tiem, kterýž s niem byl nebo kteréhož jemu úřad vydá, dvakrát do roka má panovati a tu koně a dobytek bráti v té věci, jakož řád záležie, a má toho polovici k úřadu dáti. A kdyžby opanoval, jakž řád káže, tehdy komorníč druh má jemu puovodu a úřadu s komorníkem odhádati ku pravému dědicství. A po othádání pro dokonání všeho práva má tolik jednu původ a úřad panovati, a potom z nich učiniti jako z svých dědických, což se líbí.

Cheme také i prikazujem, aby o všechny věci, kterýchžby se dotklo, tím řádem a obyčejem súzeno bylo, jakož jsme již položili.

CV. De actione civili super excussione seu effractione domorum.

* Contra excussores seu violentos invasores domorum dominis aut incolis eorum civiliter agere * permittitur, si debite voluerint. §. 1. Debet enim dominus vel incola domus excussae, tempore quo domus executitur, nocturno potissime vel diurno, si poterit, alta voce clamare, quod vicini possint audire clamorem; et subsequenter statim, quam citius debite potuerit, vicinis ipsis significare violentiam sibi factam et illatam. §. 2. Excussus infra septimanas duas, proxime subsequentes diem excussionis ingestae, notificare debet beneficiariis terrae ipsam excussionem; a quibus bedellum recipiat, qui prospectum excussionem vadat, et de ea a vicinis, et aliter ut melius poterit, diligenter inquirat; et singulariter ostia domus et alia suppellectilia, confracta forte vel aliter dissipata, conspiciat, convocatis vicinis ipsis etiam, quorum testimonium imploretur. §. 3. Inquisitione facta summarie, excussus idem bedellum alium recipiat ad ci-

tandum; quem simul et reum, qui citandus est, cum querimonia vel signo ejus. et termino quatuor septimanarum ad minus, aut sex ad plus, ad tabulas terrae decenter imponat. Qui ad citationem debito more facere non omittet. §. 4. Adveniente termino, proposita querimonia per actorem, citatus si comparnerit per se vel procuratorem, dicat adversus querimonia, quae sibi videbuntur opportuna; deinde quaerat ab actore et beneficiariis, ut moris est, ut supra in capitulo de spolio declaratur. §. 5. Quaeret etiam singulariter ipse citatus ab actore. si bedellus adest, qui debuit excussionem prospicere et inquirere; qui debet adesse, et praesentibus partibus in judicio plene referre, quicquid vidit et a vicinis percepit, cum anno et die, de excussione jam dicta. §. 6. Si bedellus in relatione dictae inquisitionis circa anñūm aut diem discrepaverit a dicto actoris, super quo interrogatus exstiterat a citato: actor idem statim cadit in causa, quam tamen sibi restaurare potest, debita forma servata. §. 7. Non discrepante relatione bedelli a dicto actoris, super quo interrogatus exstiterat, citatus faciet tabulas sibi legi; quibus cum querimonia proposita concordare repertis, procedetur ad reliqua, sicut supra rubrica de spolio plenius continetur.

O vybíjení domúov.

V *W* *L* *S*

Kdyžby kto výboj nebo běháníe a útok učinil na dóm v noci nebo ve dne, chce-li na něm toho dojíti hospodář, má hlasem vysokým křičeti a obapolniem súseduom osvědčiti a ihned má okázati ten výboj a násilí těmž obapolním súseduom. Vybitíe nebo násilí komu se stane, má ve dví neděli přijieti před úřad a žádati komornicka, aby ohledal jeho škodu a výboj. A on přiveda nebo přivolaje súsedy k tomu má ohledati dřvi a k tomu rúcho nebo jiné věci, jestli co ztrháno neb poskvrněno, a má se tázati těch súseduov, slyšali-li jsú křik, a jestli jim to osvědčeno. Po tom uptání vybitýj má vzieti komornicka jiného, než na ohledání byl, a má pohuati toho výbojei najméně ke čtyřem nedělem a najvíce k šesti, a ve dsky pohon i žalobu vložití. Po žalobě pohnaný odpoviedaj sám skrze se nebo skrze poručnicka, což se jemu zdá za podobné, v tom buď rúdl zachován, jako o lúpeži napřed psaném. Tázati má pohnaný na svědčení póhomu toho komornicka, kterak se jest toho uptal, a komornick má před stranami v plném súdě vyznati, což jest slyšal o tom výboji a viděl dřve, rúcho a jiné věci tak násilíem raněné a poskvrněné. Ačby se komornick omylně nebo nepamětlivě pochybil roku a dne, kdy se jest to stalo: tehda v ty časy ta pře jest přešla a pomínula, ale potom muož opravena a navedena býti. A kdyžby se žaloba se dskami sjednala a vyznáníe

komorníckie toho skutku: tehdy na pohnaného má vedeno býti, jakž napřed řečeno jest o lípeži.

v.l.

CVI. De eo, qui cum animalibus suis blada destruxerit aliena.

* §. 1. Siquis jus suum prosequi adversus alium quem dicere velit blada sua cum animalibus conculcasse vel aliter devastasse: illatum sibi damnum debet primo beneficiariis terrae facere notum, a quibus recipiat bedellum, qui conculcationem vel devastationem illam diligenter inspiciat, et damnum inde proventum consideret, ut suo loco et tempore beneficiariis supradictis de praemissis relationem possit facere condecens. §. 2. Post praemissa recipiat dictus actor bedellum alium ad citandum, quem cum citato, querimonia et termino competenti ad tabulas poni faciat, debita forma servata. Et termino adveniente iudicii, bedellum debet habere, qui devastationem inspexit et damnum; qui partibus comparentibus in iudicio supradicto, plene referat de his, quae consideravit et vidit. Circa quae et cetera subsequenter agenda procedatur, ut supra in similibus seriose describitur et notatur.

Ktožby komu obilé spásl.

Ačby kto dobytken svým obilé komu potlačil nebo spásl, to má úředníkom osvědčiti a komornícka ot nich vezma, jemu to potlačenie aneb spas okázati a časem svým úředníkom opovědieti má. Potom vezmì jiného komornícka na pòhon a toho žalobu ve dsky vlož. A kdyžt bude k sídu, tehdy komornícka toho, jemuž jest ta škodu svědoma, veť tím řádem a obyčejem, jakož svrchu jest psáno.

CVII. De actione civili super succisione silvarum, annonarum, pratorum, captura piscium et his similibus.

* §. 1. Silvarum, arborum, annonarum, pratorum succisio vel surreptio, aut captura piscium et his similibus, per omnia fere eundem processum requirit, quem supra de vastante aliena blada cum animalibus suis exposuimus, additis particularibus infra scriptis, quae aliquando in causis hujusmodi novinus contigisse. §. 2. Si in causa aliqua praemissarum citatus reus a iudice petierit bedellos seu nuntios partibus assignari, qui prospectum accedant hereditatem et locum ipsius, in quibus asseritur per actorem damnum illatum: eo casu bedellis duobus, uno scilicet utrique parti, concessis, a iudice terminus peremptorius assignetur, in quo debeant dictae partes per se vel procuratorem seu commissarios suos, una cum bedellis, in hereditate

praedicta interesse, et propositum damnum inspicere, ut convenit, diligenter; alio insuper termino assignando, in quo partes eadem cum dictis nuntiis coram iudice dicto compareant, relaturis bedellis ipsis, quae gesta per partes in eorum praesentia fuerint circa causam in hereditate jam dicta; his omnibus prius in terrae tabulis debite ut decet consignatis. §. 3. Adveniente termino, in hereditate ipsa partibus existentibus, et bedellis per iudicem assignatis, actor pedes, depositis vestibus consuetis, vidente, audiente et intelligente citato ejusque bedello, locum dati damni personaliter calcando demonstrat, dicens: „talis .N. damnum mihi intulit in loco isto, succidendo arbores istas, sive bladum, (vel aliter, prout idem duxerit asserendum), quod aestimo ad marcas argenti vel grossos .N. sicut in querimonia super hoc per me facta plenius continetur.“ §. 4. Citatus vero, si hereditatem eandem suam duxerit asserendam, adhibito sibi bedello suo, depositis vestibus, hereditatem ingressus in loco damni dati, debet asserere dictis bedellis dicens: „hereditas haec est mea,“ (allegando titulum, et jus quod habet in illa adiciens) „et hunc actorem, qui me citari fecit, trado beneficio Pragensi in CCC denariis“; actore ipso statim, si sua interesse putaverit et jus habere confidit, in hereditate praedicta asserente bedellis eisdem: „et ego eundem adversarium meum trado dicto beneficio in CCC denariis.“ §. 5. Tunc citatus iterum tradat seu det actorem dicto beneficio in DC. denariis, actore immediate sequente citatum ipsum totidem in DC. denariis beneficio saepe dicto tradente. Et iterum citatus tertio, modo praemisso, tradat actorem in noningentis denariis, actore similiter respondente: „et ego eundem adversarium trado in CM denariis.“ Ultimo citatus dicat: „et ego trado eundem in olřeb,“ (hoc est in aequivalenti summa pecuniae traditionibus supradictis et aestimationis totius hereditatis; quam non licet per partes ipsas transgredi in ipsis traditionibus quocummodo) §. 6. Solemnitate proxime praescripta servata, (* quam ex consuetudine regni servari inter privatas personas percepinus temporibus antiquatis*), partes ipsae et bedelli termino assignato compareant coram iudice, assignantes unaquaeque partium pecunias in traditionibus designatas beneficiariis, aut aliter cum illis concordiam facientes; dicti bedelli relationem faciant seriosam de gestis singulis per partes ipsas in hereditate praedicta, coram summo camerario, iudice et notario, ceterisque beneficiariis et baronibus terrae. §. 7. Facta relatione et intellecta per iudicem, iudex idem ad probandum proposita hinc inde per partes per documenta vel per testes competentem terminum dictis partibus assignabit. §. 8. Pars, quae in probatione defecerit, aut in termino assignato comparere legitime recusaverit, parti adversae probanti et legitime comparenti ad totam causam et ipsam hereditatem, super qua facta fuit traditio, et in pecunia quantacumque in traditionibus ipsis expressa, condemnabitur ipso facto, et

assignabitur parti victrici pro obtento jure; medietate dictae pecuniae beneficiariis assignata, et reliqua medietate cum hereditate remanente penes partem victricem eandem. §. 9. Ad executionem sententiae procedatur per monitionem, inductionem possessionis et taxationem, prout alias superius in causa spoli et similibus continetur. §. 10. Si forte aliqua partium actoris vel rei, in terminis comparens, allegaverit hereditatem, super qua controversia vertitur, se emisse et super emptione fidejussores seu disbrigatores habere, quos intendit in judicio dictae causae defensores suos producere, et propterea pecuniam in traditionibus designatam recuset offerre: non ideo pars altera excusatur, si in oblatione pecuniae per eam in traditionibus consignatae omittat procedere sicut decet, nisi de consensu judicis et partium caruudem communi fuerit inter eas aliud ordinatum.

O podřezání chmele a dřevie a ryb lovení.

O podřezání dřevie, chmele nebo ryb lovení neb takých jiných věci takový řád má zachován býti jako o ryboji domuov, přičiniec to rozdílné, že o každú věc můž zvláště žalováno býti. Kdyžby vinný neb pohmaný žádal komorníka na ohledání škod, jimížto jej jeho súper viní, má jim a oběma komorníek vydán býti a rok a den zavutý na dědinách položen býti; a to ohledaje komorník má na sudieho rok jemu uložený vzněsti a vynesti a to, což jest viděl, ve dsky popsati. A puovod má na pohmaného vésti o podřezání dříví, slože plúšě svuoj a kuklu po vyzuání komornieka, že jemu takové dřevie podřezal Petr ze Lhoty svú mocí bezpravně etc., a to pokládá za deset hřiven stříbra (jakož žaloba záleží). Pohmaný přijma k sobě komorníka praví-li, že jest jeho dědina, s niež jest pohmán, svleka s sebe rácho, má na tu dědinu vstúpiti a má tu dědinu vyjmenovati, že právo k nie má, oddávaje puovoda, ještě jej pohmal, úřednickuom ve tři sta haléřuov. Póvod, zídá-li se jemu, že jest dědinu jeho, před tiemiž komornieky muož pohmaného oddati úřednickuom také ve tři sta peněz. Tehdy opět pohmaný podaj póvoda úřednickuom v šest set peněz, a ihned póvod muož podati pohmaného úřednickuom také v šest set peněz. A opět pohmaný po třetí podaj puovoda úřednickuom v devět set peněz a puovod také odpověz: Já jeho podávám úřednickuom také v devět set peněz; a najposlěz pohmaný řeci: A já jeho dávám v ohřeb (to jest ve všecky summy jmenovaně); a domnieraje se, o tu dědinu, již neslušie pomínúti, ani kterak roztrhnúti bez zpravenie dalšíeho. Chovajiece zvláštnost starého práva strany s komorníkem s obú stranú před úřednieky s penězi podá-

vanými na roku jim daném, státi mají a komorníci přísni řeči před nejvyšším komorníkem, písařem, sudím a jinými úředníky a pány zemskými vyznati mají, co se jest před nimi mezi stranami stalo; a po vyznání toho a po svědomí sudie toho stranám rok polož. Straně kdyžby svědecstvie nestálo nebo proti sverhu řečenému řádu odporně mluvilo, tehda straně té, kterážby dovedla, o všecky dědiny a o při i o polovici peněz v tom vzdávání za právo má v ní obdržáno býti, a na úředníky Pražské polovice druhá peněz z práva má připadnutí. K dosti práva učinění úmluva — sluší, vzvod, tríc panování, osobnie drženie, othádání, a nad právo po othádání poslední panování, jakož jest psáno o lípeči v té kapitole. Pohnaný nebo póród, již jsa právem přemožem a peníze vzdané k úřadu již položivši, zpravec o tu dědinu chtěl-li by požievati, peníze již vzdané ztratit; a povolí-li úředníci, móż on na dědinu na své zpravec sahnúti.

CVIII. De dotibus viduarum.

Antiquas observantias recensentes, invenimus feminas viduas regni nōstri Boemiae in donandis vel aliter concedendis dotibus earum speciali quadam semper praerogativa et singulari solemnitate potiri; quam illis servantes illaesam, sancimus: §. 1. Quascunque viduas pro libero voluntatis arbitrio, dotes suas duntaxat, cuicunque posse concedere vel donare, etiam ad tabulas non ponendo; dum tamen scriptura donationis vel concessionis hujusmodi septem baronum sigillis et sigillo proprio dictae viduae donatrici solemniter munita fuerit. §. 2. Alioquin deficiente forte sigillo proprio donatricis specialiter, vel alio baronum ipsorum, donatio vel concessio dotium quaeque facta nullius ipso jure sit efficaciae vel valoris.

O vzdání věna vdovicho.

Pájrieme vdovám, kteréžbykolivěk duostojenstvie byly, aby věna svá dáti mohly a zapsati dskami komužkolivěk v zemi, anebo listem svým a pečetí svú a k tomu sedmi pánnor na svědomie pečetmi vzdáti mohla; a nenie-li pečetí její vlastní a jiných pánnor, to vzdáníe žádne moci nemá.

CIX. De puellis orphanis maritandis.

Pudicitiae virginum orphanarum regni nostri Boemiae pio succurrentes affectu, ne propinquorum obstinata duritia indirecte cogantur (quod aliquando factum audivimus) nitorem obfuscare pudicum et degere turpem vitam, quam coelibem duxisse poterant et

honestam, sancimus §. 1. Si qui patruus aut frater neptem vel sororem aetatis jam nubilis nuptui tradere recusaverit, retinere cupiens forsitan dotem suam, liceat dictae puellae per se vel alium curiae nostrae implorare iudicium. §. 2. Quae per dictam curiam kmetonibus assignata, per eos matrimonio collocetur, personarum honore vel status bonorum qualitate pensatis, fratrem vel patrum dotem debitam solvere compellendo, quam curent kmetones ipsi pro cautela dictae puellae debite facere conservari.

O sírých pannách za muž vdání.

Kdyžby který strýc nebo bratr sestry své nebo vnuky k letnom došlé ke vdání za muž dáti nechtěl, snad proto, aby její sbožie po její smrti zachoval sobě: tehdy úředníci nebo kněťové země České k jejímu požádání za hodného na etí a na sboží vdání jí mají a z jejího statku a z dědin věno jí zjednati (spuosobiti) právem zemským.

Et sic est finis Statutorum regni.

Již jest konec Práv země české, jichž sú Čechové užívali za císaře Karla Římského a krále Českého, kterýchž páni, rytíři, zemané i všichni dobří lidé užívají i podnes v zemi české. Amen.

Appendix documentorum

constitutiones „Majestatis Carolinae“ illustrantium.

Ad const. VI.

(Ordinatio Joannis regis de successione. 1341.)

Nos iudex et jurati ac universitas civium Maioris civitatis Pragensis

Recognoscimus et ad universorum tam praesentium quam futurorum notitiam harum serie literarum cupimus pervenire, quod quia excellentissimus princeps, dominus noster, dominus Johannes, inclytus rex Boemiae ac Luxemburgensis comes, ano Domini 1341, feria 2. infra octavas Corporis Christi, convocatis praelatis, principibus, baronibus, nobilibus, consulibus seu juratis praedictae civitatis Pragensis et aliarum civitatum regni Boemiae, civibus nec non con-

siliariis seu ambassatoribus civitatis Wratislaviensis, ibidem praesentialiter astantibus, talem coram eis Ordinationem duxit publice faciendam, volens eam habere robur perpetuae firmitatis. hanc videlicet: Quandocumque ex permissione divina ipsum dominum regem ab hac vita (quod absit) migrare contingeret, quod tunc statim nos et praedicta civitas Pragensis ad illustrem principem dominum Carolum, dicti domini nostri regis Boemiae primogenitum, marchionem Moraviae, suosque heredes duntaxat, et ad nullum alium juxta ordinationem praedicti domini nostri regis respectum omnimode habere debeamus. Nos itaque ipsius domini nostri regis mandatis, ea qua decet reverentia obedire humiliter cupientes pro nobis, heredibus et successoribus nostris promittimus bona et sincera fide firmiter et spondemus, quod quandocumque saepedictum dominum nostrum regem Boemiae decedere contingeret ab hac vita, ex tunc ad ipsum dominum marchionem Moraviae heredesque suos et ad nullum alium volumus habere respectum sibi que tanquam vero et legitimo domino nostro in omnibus et per omnia intendere parere et obedire fideliter cum effectu. Harum nostrarum testimonio literarum. Datum anno et die etc.

(Pelzel, Carl IV. — Urk. XXV.)

(Declaratio Caroli ad ordinationem Joannis pertineus. 1350.)

Nos iudex, jurati et universitas civium civitatis Luthomerie notum facimus universis:

Quod pridem ad mandatum serenissimi ac invictissimi principis et domini nostri gratiosi domini Caroli Romanorum semper Augusti et Boemiae regis nobis communiter per virum nobilem dominum Russonem de Luticz regni Boemiae subcamerarium in consilium convocatis, praefatus dominus Russo vice et nomine praedicti domini nostri gratiosi, nos cum instantia requisivit, ut considerata antiqua regni Boemiae consuetudine dudum laudabiliter observata nec non ordinatione provida, quam clarae memoriae illustris princeps ac magnificus dominus, dominus Joannes quondam Boemiae rex, genitor eiusdem domini nostri, matura deliberatione instituisse dignoscitur, qua ipse praefatum dominum nostrum Rom. et Boemiae regem, primogenitum suum eiusque heredes et successores, per masculinam lineam descendentes, ab ipso in praefato regno suo Boemiae suos heredes et successores esse constituit, voluit et decrevit, nos etiam illustri principi et domino nostro domino Wenceslao, praefati domini nostri Rom. et Boemiae regis primogenito, corporalia juramenta homagii, obedientiae atque fidelitatis debite praestaremus.

Nos igitur praefati regni Boemiae approbatae et laudabiliter observatae consuetudini nec non ordinationi praedictae, quam praefatus dominus noster dominus Joannes olim Boemiae rex memoriae recolendae provida deliberatione pridem instituit, assensum praebere volentes et debitae fidelitatis obsequiis ac obedientia solita eo ferventius inhaerere animo deliberato, non per errorem aut improvide, sed omnibus votis communiter accedentibus,

I. Eidem domino nostro Wenceslao, hujusmodi juramenta corporaliter praestitimus et praestamus, nec non promisimus et promittimus bona nostra fide et sine omni dolo pro nobis, heredibus et successoribus nostris in perpetuum, ad praefatum dominum nostrum Wenceslaum, in casu ubi fortasse serenissimum dominum nostrum, genitorem ipsius (quem Deus omnipotens custodire dignetur), ab hac luce migrare contingeret, immediate habere respectum, sibi que tanquam regi Boemiae, nec non vero legitimo et naturali domino nostro in omnibus et singulis parere ac intendere et absque omni contradictionis, impedimenti seu difficultatis obstaculo fideliter obedire.

II. Promittentes nihilominus bona nostra fide sine dolo pro nobis, heredibus et successoribus nostris ut praemittitur eadem juramenta corporalia de fide, legalitate et obedientia servandis, non extante praefato domino nostro Wenceslao suo primogenito, vel illo non existente seniori suorum heredum,

III. vel ipso absque heredibus decedente, fratri suo seniori, si quem habuerit,

IV. ant illo decedente, seniori eiusdem fratris heredi et sic demum in antea senioribus fratribus ac seniorum fratrum senioribus heredibus in linea sexus masculini procedendo

continue praestare et corporaliter facere perpetuis temporibus affuturis. Praesentium sub nostrae civitatis sigillo testimonio literarum.

Datum Luthomeritz anno D. 1350 Jubileo sabatho proximo post festum S. Jacobi apostoli.

(*Pelzel, Karl IV. — Urk. LXIV.*)

(Literae Caroli IV. de successione. 1348)

Karolus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus et Boemiae rex.

Ad perpetuam rei memoriam.

Innata cordi nostro benignitas circa fidelium et devotorum nostrorum honores et commoda continuis intenta vigiliis votis ipsorum annuere jugiter nos inducit, quotiens poscentium vox est justa; in hoc enim liberalitatis nostrae non errat intentio, sed regalis sceptri fastigium extollere salubriter arbitratur. Sane ad nostrae Celsitudinis venerabilis archiepiscopus Pragensis, Olomucensis, Wratislaviensis et

Luthomuschelensis episcopi, necnon illustres Johanes Karinthiae comesque Tyrolis et Goritiae, germanus noster charissimus, ac Nicolaus Oppaviae et Ratiboriae duces, ceterique praelati, duces, principes, barones, proceres et nobiles regni nostri Boemiae et pertinentiarum ejusdem, praesentiam accedentes: nobis humiliter supplicarunt, ut quasdam litteras Friderici divi Romanorum imperatoris electi, praedecessoris nostri, nobis per ipsos exhibitas, quarum tenor et series sequitur in haec verba:

(Sequitur privilegium Friderici II. ab anno 1212: Fridericus divina favente clementia etc. Vid. Codex j. b. I. 24.)

Nostra confirmare auctoritate regia dignaremur.

I. Nos utique praefatorum praelatorum, ducum, principum, baronum, procerum et nobilium, quos honoris et felicitatis status Romani regni et Sacri imperii fideles et sollicitos praeceteris novimus zelatores, ipsumque regnum Boemiae Romani regni membrum fore nobilius, supplicationibus benignius inclinati, praefatas litteras, ac omnia et singula contenta in eisdem, laudamus, ratificamus, approbamus, confirmamus, et de novo ex certa scientia de nostrae Romanae regiae plenitudine potestatis praefatis regno, praelatis, ducibus, principibus, baronibus, proceribus et nobilibus, ac universitati regni ipsius et pertinentiarum ejusdem, ad usum et opus regum Boemiae in perpetuum damus tenore praesentium, conferimus et donamus, omnem diminutionem et defectum, si quis in praemissis fuerit, de uberiori dono Majestatis Romanae regiae et plenitudine potestatis reparantes omnimode et supplentes.

II. Verumtamen si circa contenta in praefatis litteris nonnulli calumpniari, aut ea interpretari sinistre, seu in sensum reprobum declarare, imo verius obscurari forsitan niterentur, ad tollendum de medio omne dubium vel obscurum, quibus dictarum series aspergitur literarum, ut regni Boemiae praefati, ipsiusque incolarum status in sincera imperii dilectionis perseveret concordia, et unitatem in vinculo pacis servet, ac incolae dicti regni hiis quae dissidentiae materia possent esse temporibus profuturis et animarum et corporum inde nascituris periculis rerumque dispendiis proventuris sollerti praeventione, antequam ordiantur, tam prudenter quam salubriter praecisis, tanquam mansueti terram hereditent et in pacis multitudine delectentur, electionem regis Boemiae*) in casu dumtaxat et eventu, quibus de genelogia, progenie, vel semine, aut prosapia regali Boemiae masculus vel femella superstes legitimus (quod Deus avertat) nullus

*) Friderici II. privilegium sub III: „Volentes ut quicumque ab ipsis (i. e. Boemis) in regem electus fuerit, ad nos vel successores nostros accedat, regalia debito modo recepturus“ (Cod. I. 24).

fuerit oriundus vel per quemcumque alium modum vacare contigerit dictum regnum, ad praelatos, duces, principes, barones, nobiles et communitatem regni praefati et pertinentiarium ejusdem, habita cum nonnullis regis Romanorum futuri Imperatoris coelectoribus ac aliis principibus, qui tunc temporis nostrae Celsitudinis praesentiae assistebant, deliberatione matura, ipsorumque sano digesti consilio, volumus, decernimus, pronunciamus, interpretamur et praesentis scripti patrocinio declaramus rite, juste et legitime in perpetuum pertinere.

III. Ipsiusque regis Boemiae electionem in casu et eventu praedictis et non aliis praefatis praelatis, ducibus, principibus, baronibus, nobilibus et communitati dicti regni et pertinentiarum ejusdem de nostra Regis Romanorum plenitudine potestatis, ac ex certa scientia damus, concedimus, conferimus et donamus, dictamque electionem meliori, salubriori et saniori, quo potest, modo fieri, confirmamus et transferimus in eosdem.

IV. Volentes etiam, ut quicumque in regem Boemiae electus fuerit, ad nos et successores nostros Romanorum reges et imperatores accedat, sua a nobis et successoribus nostris modo debito et solito regalia recepturus, non obstantibus legibus, consuetudinibus, usibus, observantiis, juribus municipalibus vel communibus statutis, seu edictis factis et editis in contrarium quibuscumque, quas et quae quantum ad haec ac si forent nominatim et de verbo ad verbum scripta praesentibus et inserta, revocamus, cassamus, irritamus, annullamus, et de dicta Romanae regiae plenitudine potestatis decernimus firmitatis fore nullius penitus vel momenti. — — —

Dat. Pragae Anno Domini Millesimo trecentesimo quadragésimo octavo, Indictione Prima, VII. Idus Aprilis, Regnorum nostrorum anno secundo.

(*Orig. archivi olim Karlsteinensis. Cf. Inventarium ejusdem archivi. Ecopia vidimata anni 1526 typis descriptum in Cod. dipl. Mor. VII. 769.*)

Ad const. XVI, XLV, LVIII, LXIV, LXV, XIX.

(Concessio libertatum regno et incolis regni Boemiae
25. Dec. 1310.)

Johannes dei gratia Boemiae et Poloniae rex, sacri imperii citra montes vicarius generalis, ac Lucemburgensis comes, omnibus in perpetuum.

Gloriae regalis culmen attollitur, tempusque datur vitae felicitati productius, dum rex amari, non timeri, desiderans, non saevientis sed diligentis potius in subjectorum assumit gubernatione officium. Nam dum ipsis in rege, et regi in eis, sic complacet, ex

huiusmodi caritativae receptionis operibus pax, et ex pacis totius boni procedit stabilitate fomentum, et pium illud regis pacifici, quo humanum genus, ut honeste vivat, alterum non laedat, jus suum unicuique tribuat, informatur, decretum ad suum feliciter infelici dudum transgressione abolitum revocatur effectum. Quapropter nos, qui gubernationi regni Boemiae superna sumus dispositione praepositi, sic in ipso vivere, sicque deo auxiliante proponimus dirigere actus nostros, quod nil sibi vendicet odium vel favor usurpet illicitus, sed omnia ex caritate composita inter nos et ipsius regni incolae fidei, amoris et dilectionis perpetuae sentiant firmitatem. Et ut huius nostri laudabilis deo favente propositi iidem regnicolae in efficaci et benigna sentiant prosecutione progressum, hoc eis promittimus et ad hoc nos fideli et constanti promissionis vinculo obligamus:

Ad c. XVI.

I. Quod venerabilem in Christo patrem dominum Johannem, Pragensem episcopum, principem nostrum dilectum, et successores suos, ipsam Pragensem ecclesiam, totumque clerum, nec non nobiles et terrigenas, regni ipsius populum universum, bona et possessiones ipsorum, in eorum conservabimus juribus, et eorum libertates, consuetudines, privilegia et jura quaelibet, tam in iudicio quam extra iudicium firma et illibata servabimus, nec ea immutabimus nec diminuemus in aliquo, sed ea et per nos tenebimus et per alios teneri et servari semper ab omnibus immutabiliter faciemus, nec aliquibus, cuiuscunque conditionis aut status fuerint, hominibus aliqua, quae praedictis juribus, consuetudinibus, privilegiis vel libertatibus praedjudicare possent, privilegia dabimus, imo data ab aliis praesentibus revocamus.

II. Et ne huius generalitatis ambiguum calumniosae quispiam interpretationis figuratione adhibita in praedictae nostrae voluntati contrarium et ipsorum regnicolarum odibilem referat intellectum: eorumdem regnicolarum jura, quae magis dilucidatione et aperta intelligentia opus habent, per hoc non revocatis nec diminutis aliis, promissa quoque nostra, quae eis super eisdem juribus et quibusdam certis articulis observandis praestitimus, praesentis scripti mandavimus annotatione includi.

III. Specialiter enim haec jura regnicolas ipsos ab antiquo habuisse et a nobis et successoribus nostris habere debere praesentibus profiteamur:

Ad c. XLV.

IV. Quod videlicet nobiles et terrigenae ipsi non tenentur, nec nos ipsos ad hoc debemus aliqua ratione compellere, quod ad

expeditionem procedant aliquam ultra quam metae terrarum Boemiae et Moraviae se extendunt. nisi hoc ab eis, ut ultra metas ipsas ad expeditionem procedant, nostris possumus precibus vel denariis obtinere; sed cum ipsis terris Boemiae et Moraviae vel earum alteri defendendae vel pacificandae immineret necessitas, ad hoc sive expeditione, sive servitio alio opus esset, Boemi et Moravi simul vel divisim, prout bonum et status terrarum ipsarum exegerit, procedere necessario tenebuntur.

V. Collecta generalis quoque, quae vulgariter berna dicitur, nec per nos nec per successores nostros reges Boemiae ipsi regno debet imponi vel recipi, nisi in duobus casibus infra scriptis: Ad coronationem videlicet regis, et ad quamlibet regis filiam maritandam. Et tunc collecta ipsa hoc modo solvetur: Videlicet quilibet laneus vel molendinum super flumen, quotquot rotas habuerit, unum fertonem argenti, et quilibet artifex mechanicus de artificio suo, quaelibet taberna et quodlibet molendinum super rivulum, etiamsi plures rotas habuerit, unum lotonem argenti, et si argenti usus non fuerit, pro fertone XIII, pro lotone IIII grossos Pragenses; — de agris autem, qui per laneos distincti non (sunt), de aratro unum fertonem nobis ipsius collectae nomine solvere tenebuntur. — Illos autem agros, laneos, artifices, molendinarios et molendina solummodo collectae praedictae subjecta et obnoxia esse dicimus, de quibus dominis eorum census solviter, et (quae non) sunt ipsorum dominorum vel servitorum suorum usibus deputata. Si quae autem ex eis vel servitores dominorum ipsorum pro servitio suo tenent, vel ipsi domini pro se colunt, suis vel curiarum suarum vel bonorum suorum officinis vel officiis vel custodiis deputarunt, dicimus non debere solvi collectam.

Ad c. LVIII, LXVII, LXV.

VI. Antiquum etiam regnicolarum ipsorum jus, quod aliquorum praedecessorum nostrorum regum Boemorum temporibus abolitum et abusu revocatum fuerat, renovantes, decernimus et in perpetua de cetero volumus stabilitate manere, quod quicumque filiis masculis non relictis decesserit, filiae superstites in hereditate et bonis paternis succedant. Si autem nec filios nec filias habens et nulla de bonis suis in vita vel in morte dispositione facta decedat, proximiores usque ad quartum consanguineitatis gradum masculini vel femini sexus heredes in bonis suis omnibus et hereditate succedant. Quibus non existentibus, et legitima bonorum suorum dispositione, prout praemissum est, per decedentes non facta, ad nos tunc demum bona decedentium taliter devolvantur. Et hoc idem in bonis eorum, qui pro delictis suis capitali puniuntur sententia, volumus observari: licere autem volumus omnibus filiorum et filiarum

posteritate carentibus et capitali, ut dictum est, sententia puniendis, de bonis suis in vita et in morte disponere, prout eorum placuerit voluntati.

Ad c. XIX.

VII. Ceterum ut omnis, quae de nobis ipsis nobilibus et terrigenis regni Boemiae possit oriri suspicio vel displicendi materia auferatur, hanc nobis legem cum adimplendi necessitate imponimus, et hoc in nobis et successoribus nostris perpetuae obligationis observatione firmamus, quod nullum capitaneum, nullum purcravium vel castellannum in castris nostris, nullum beneficiarium vel officialem aliquem in Boemia vel Moravia vel in curia nostra ponemus alienigenam, nec bona, possessiones vel castra vel officia aliqua alienigenis ipsis in perpetuum vel ad tempus dabimus, nec eos hereditare in regno Boemiae aequaliter admittamus: sed praedicta omnia in Boemos vel in Moravos tantum per nos ita dispensari debere decrevimus, quod (nec) nobis licere aliud judicamus.

VIII. Et ne subrepat alia, quod una via sub sincera sollicitudine prohibetur, hoc praedictae nostrae legi vel aequali observationis necessitate adjungimus, quod nullum alienigenam vel extraneum in Boemia vel Moravia hereditates, castra, possessiones, bona immobilia vel jura aliqua emere vel empta retinere aequaliter admittimus; sed si alicui de talibus bona hujusmodi donata vel legata, vel forte in dotem dominae alicujus de Boemia vel Moravia fuerint assignata, vel quocumque alio titulo pervenerint ad eundem, ea a die qua ad eum pervenerint, intra annum vendere alicui terrigenae teneatur; quod si non fecerit, omnia praedicta, quae fuerat assecutus, tunc ad proximiores ipsius dominae consanguineos statim post ipsius anni terminum devolvantur.

Et quia omnia et singula supradicta terrigenis ipsis firma semper volumus et illibata servare: promittimus, quod cum favente domino in regem Bohemiae fuerimus coronati, literas praesentis tenoris cum majoribus sigillis nostris regalibus, quibus tunc utemur, sigillatas triplicatas ipsi domino episcopo Pragensi et terrigenis intra duas septimanas a die coronationis nostrae dare nullatenus obmittemus . .

(*Palucký, Formelbücher I. 129.*)

Jura et consuetudines regni Boemiae atque marchionatus Moraviae.

(Constitutio Joannis regis. 1311.)

Johannes dei gratia Boemiae et Poloniae Rex, Sacri Imperii citra montes vicarius generalis, ac Luxemburgensis Comes, universis

Regni Boemiae ac Marchionatus nostri Moraviae fidelibus, quibus nosse fuerit opportunum, salutem et notitiam subscriptorum.

Ad fastigia sceptrigeri diadematis, diuina disponente clementia, sublimati, ad hoc feruentibus votis intendimus, ut nostri regiminis tempore nostrae dicioni subiectis libertas optata proveniat, vitentur pericula ac a malignorum protecti incursibus quiete sedeant, sedendo quiescant et in pulcritudine pacis, in tabernaculis fiduciae, ac temporarium requie opulenta, quod tunc salubrius fieri et commodius expediri credimus, si ius suum tribuatur cuilibet et ultra debitum non ardetur: hoc sane attendentes, omnes Regni nostri Boemiae et Moraviae principes ecclesiasticos et seculares, barones, nobiles, clientes, praelatos, clericos et universos nostrae dicioni subiectos, pio favoris applausu fauorabiliter amplectentes, eisdem duximus promittendum:

I. Quod omnia eorum jura, consuetudines, quae et quas a nostris habuerunt et habere consueuerunt praedecessoribus, rata habere volumus et tenere et eadem inconvulsa conseruare, necnon quod omnia eorum priuilegia, quae a nostris habent praedecessoribus, volumus nostris confirmare sigillis.

II. Practerea vt nostri subiecti vberioris nostrae pietatis sentiant benivolentiam, promittimus, vt nullam steuram vel exactionem quae berna vulgariter dicitur, nisi nos vxorem ducere contingeret, seu in liberorum nostrorum filiorum et filiarum coniugali copulatione, ab eis aliquatenus exigemus.

III. Caeterum, vt nostri Regni regnicolas ad voluntaria prouocemus obsequia, pollicemur eisdem, quod numquam alicui alteri quam (Morauo in Morania) aliquod officium suppae commitemus.

IV. Insuper communi voto parentum affectantium successionem suam deuolui ad posteros, clementer assentientes, nolumus quod liberis filiis et filiabus seu fratribus, eorumve filiis infra quartam generationem extantibus, alicuius nostri subditi bona ad nos tamquam vacantia, nisi propter crimen confiscanda forent, denoluantur, seu nostro aerario applicentur.

V. Porro ut suis utilitatibus nostri subditi quietius intendant et commodius conquiescant, hanc eis duximus facere gratiam specialem, quod vltra metas Regni nostri Boemiae et Marchionatus Moraviae, ad quorum defensionem Principes, Barones, Nobiles Regni nostri Boemiae et Marchionatus Moraviae contra omnem hominem nobis assistere fideliter promiserunt, pro subiugatione alicuius terrae alienigenae eos inuitos nullatenus compellemus.

VI. Postremo cum steuram quae berna vulgariter dicitur, in casibus superius expressis, nec non in corouatione Regis Boemiae, in quo casu berna etiam est tollenda, accipere nos contigerit, nolumus, vt plus quam vnus ferto argenti de lanceo requiratur vel aliquatenus exigatur.

Quae omnia et singula sigillis nostrae excellentiae fecimus communiri. Datum Bruune XIII^o. Kalendas Julij. Anno domini Millesimo. CCC^o. Undecimo, Regnorum nostrorum Anno Primo.

(*Orig. membr. in archivo march. Moraviae sub N. 1. inter Privilegia. — Confirmatio hujus constitutionis in libro domini Ctiborii de Cimburk „Kniha Tovačovská“ adjecta versione boemica.*)

Ad const. XXVII.

Strenuus miles, Cztiborius de circa tabulas terrae, quas domini barones regni Boemiae singulis annis in quatuor temporibus dumtaxat, secundum consuetudinem hactenus approbatam — consueverunt aperire et quae sub clavibus nobilium baronum Benessii de Wartemberg summi camerarii (1365), Andreae de Duba judicis (1343 ss.), Stephani prothonotarii terrae Boemiae (1351, 1358 ss.) stricte reservatur, personaliter constitutus, petebat, ut sibi impositionem hereditatis suae de praedictis tabulis extraherem etc.

(*Formula. — Palacký, Formelbücher II. 248.*)

Dissertatio commemoranda:

Dr. Franc. Pelzel, Die Majestas Carolinae (Mitth. des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen. VI. 1867).